

Zdravotně
sociální fakulta
Faculty of Health
and Social Sciences

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

**Osobní pohled dítěte na prožité sexuální zneužívání a
jeho sociální dopad- rozbor monografie**

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Studijní program: **REHABILITACE**

Autor: Bc. Denisa Lendlerová

Vedoucí práce: prof. MUDr. Miloš Velemínský CSc., dr. h. c.

České Budějovice 2017

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci s názvem „Osobní pohled dítěte na prožité sexuální zneužívání a jeho sociální dopad,“ jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby diplomové práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé diplomové práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 15. 8. 2017

.....

podpis

Poděkování

Ráda bych poděkovala panu prof. MUDr. Miloši Velemínskému, CSc., dr. h. c. za ochotu a odborné vedení mé diplomové práce. Ráda bych také poděkovala Mgr. Ingrid Baloun za cenné rady při psaní mé práce. A v neposlední řadě děkuji autorce za nalezení odvahy a napsání knihy, díky, které tahle práce vznikla.

Osobní pohled dítěte na prožité sexuální zneužívání a jeho sociální dopad- rozbor monografie

Abstrakt

Diplomová práce s názvem „Osobní pohled dítěte na prožité sexuální zneužívání a jeho sociální dopad,“ je výzkumná práce, zabývající se rozбором monografie „Hry na pavoučka“ od Zuzany S. Hlavním cílem práce je zjistit, jaký sociální dopad mělo sexuální zneužívání na autorčin život.

Výzkum byl uskutečněn jako kvalitativní šetření, a to na základě zakotvené teorie za použití rozboru monografie jako techniky sběru dat. Byla využita intenzivní metoda studia jednotlivého případu. Výsledky šetření ukázaly, že sexuální zneužívání mělo vliv na všechny aspekty života autorky. Nejvíce sexuální zneužívání ovlivnilo autorčiny partnerské vztahy, dále vztahy v primární rodině, zdravotní stav autorky, autorčino sebepojetí a sexualitu.

Práce by mohla být přínosem pro laickou veřejnost, zajímající se o danou problematiku, protože poskytuje teoretické základy a odkazuje na přímý zdroj. Dále je přínos viděn v možnosti na základě této práce udělat rozsáhlejší výzkumné šetření, které by se zabývalo ověřováním vzniklých teoretických tvrzení. A jistým přínosem by mohla být i pro pracovníky v pomáhajících profesích, jako pomoc při porozumění obětem sexuálního zneužívání.

Klíčová slova

sexuální zneužívání; zneužívání dětí; CAN; CSA; incest

Personal View of a Child on Sexual abuse and Its Social Impact - analysis of monografy

Abstract

The Master thesis entitled as "The Personal View of a Child on Sexual abuse and Its Social Impact" is a research work dealing with the analysis of the monograph "The Spider Games" by Zuzana S. The main aim of the work is to find out what social impact sexual abuse had on the author's life.

The research was conducted as a qualitative investigation based on an anchored theory using a monograph analysis as a data acquisition technique. The Student has used the individual case studying method. The results showed that a sexual abuse had an impact on the author's life in all aspects. The sexual abuse has influenced the most the partner's relationships, the relationships in her family, the author's health, author's self-concept, and her sexuality.

The work could be beneficial for the general public interested in this problematic, because it provides theoretical basics and refers to the direct resources. Furthermore, we can see the beneficial possibility of this work, to carry out a more extensive research to investigate the theoretical claims. The thesis can be useful for workers in helping professions, as to understand the victims of sexual abuse.

Key words

Sexual abuse; Child abuse; CAN; CSA; Incest

Obsah

1	ÚVOD	8
2	SOUČASNÝ STAV	9
2.1	SYNDROM CAN (CHILD ABUSE AND NEGLET)	9
2.1.1	<i>Týrání</i>	9
2.1.2	<i>Zanedbávání</i>	10
2.1.3	<i>Münchhausenův syndrom by proxy</i>	11
2.1.4	<i>Zvláštní formy CAN (Systémové týrání a rituální zneužívání)</i>	11
2.2	SEXUÁLNÍ ZNEUŽÍVÁNÍ DĚTÍ (SYNDROM CSA).....	12
2.2.1	<i>Definice sexuálního zneužívání dětí</i>	12
2.2.2	<i>Kategorie sexuálního zneužívání</i>	13
2.2.3	<i>Příznaky a projevy sexuálního zneužívání</i>	17
2.2.4	<i>Mýty o sexuálním zneužívání dětí</i>	18
2.3	RODINA A JEJÍ ROLE VE VZNIKU SEXUÁLNÍHO ZNEUŽÍVÁNÍ	20
2.3.1	<i>Rodina a její definice</i>	20
2.3.2	<i>Rodina a její funkce</i>	21
2.3.3	<i>Incest a jeho charakteristika</i>	23
2.3.4	<i>Incest a jeho historie</i>	24
2.3.5	<i>Charakteristika incestních rodin</i>	25
2.3.6	<i>Rizikové faktory vzniku incestu</i>	26
2.4	ZÁKLADNÍ CHARAKTERISTIKA PACHATELŮ SEXUÁLNÍHO ZNEUŽÍVÁNÍ	28
2.5	PRŮBĚH SEXUÁLNÍHO ZNEUŽÍVÁNÍ DÍTĚTE RODIČEM.....	30
2.5.1	<i>Dynamika průběhu sexuálního zneužívání</i>	30
2.5.2	<i>Dynamika utajování a odhalení</i>	31
2.5.3	<i>Reakce na odhalení</i>	32
2.6	DOPADY SEXUÁLNÍHO ZNEUŽÍVÁNÍ	32
2.6.1	<i>Psychické důsledky sexuálního zneužívání v dětství</i>	34
2.6.2	<i>Posttraumatická stresová porucha u dětí</i>	36
2.6.3	<i>Syndrom přizpůsobení sexuálnímu zneužívání</i>	38
2.7	PREVENCE SEXUÁLNÍHO ZNEUŽÍVÁNÍ	39
2.7.1	<i>Primární prevence</i>	39

2.7.2	<i>Sekundární prevence</i>	40
2.7.3	<i>Terciární prevence</i>	41
2.8	LÉČBA SEXUÁLNĚ ZNEUŽÍVANÉHO DÍTĚTE.....	41
3	EMPIRICKÁ ČÁST	43
3.1	CÍLE PRÁCE A VÝZKUMNÉ OTÁZKY	43
3.1.1	<i>Cíl práce</i>	43
3.1.2	<i>Výzkumné otázky</i>	43
4	METODOLOGIE VÝZKUMU	44
4.1	KVALITATIVNÍ VÝZKUM	44
4.1.1	<i>Případová studie</i>	45
4.1.2	<i>Zakotvená teorie</i>	46
4.1.3	<i>Analytické postupy v zakotvené teorii</i>	47
4.1.4	<i>Technika sběru dat a výzkumný vzorek</i>	48
4.1.5	<i>Program na zpracování dat ATLAS.ti</i>	48
4.1.6	<i>Etická stránka výzkumu</i>	49
5	ANALÝZA A INTERPRETACE VÝSLEDKŮ ZÍSKANÝCH DAT	50
5.1	OBSAH KNIHY „HRA NA PAVOUČKA“	50
5.2	KATEGORIZACE ZÍSKANÝCH DAT	51
5.2.1	<i>Kategorie – vztah k matce a matčin vztah k dceři</i>	52
5.2.2	<i>Kategorie – Vztah k otčímovi</i>	57
5.2.3	<i>Kategorie - Dětství</i>	60
5.2.4	<i>Kategorie - Nová rodina</i>	63
5.2.5	<i>Kategorie - Vztah k mužům</i>	66
5.2.6	<i>Zdravotní dopady sexuálního zneužívání</i>	69
5.2.7	<i>Kategorie – Sociální dopady sexuálního zneužívání</i>	72
5.2.8	<i>Paradigmatický model</i>	75
5.2.9	<i>Klíčová kategorie výzkumného šetření</i>	79
5.3	ZAKOTVENÁ TVRZENÍ A JEJICH FORMULACE	80
6	DISKUZE	81
7	ZÁVĚR	88
8	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	90

1 Úvod

Problematika sexuálního zneužívání dětí v posledních několika letech je čím dál tím více diskutována. S dostupností internetu jsou teoretické poznatky sexuálního zneužívání dětí dostupné široké veřejnosti, tím se zvyšuje i informovanost populace. Zvyšuje se také počet výzkumů v dané problematice, zaměřené na různé části této problematiky. Co se však viditelně nesnižuje, je počet dětských obětí sexuálního zneužívání.

Má práce s názvem „Osobní pohled dítěte na prožití sexuálního zneužívání a jeho sociální dopad,“ se zaměřuje na život autorky knihy „Hra na pavoučka“, která si v dětství prošla sexuálním zneužíváním. Cílem práce je zjistit, jaký sociální dopad mělo prožité sexuální zneužívání na život autorky.

Diplomová práce je rozdělena do dvou částí, teoretické a empirické. V teoretické části práce se věnuji syndromu CAN a jeho jednotlivým částem. V této kapitole se věnuji ještě Münchhausenovu syndromu by proxy a zvláštním formám syndromu CAN. Poté následuje kapitola, kde se samotně věnuji sexuálnímu zneužívání. Na to se věnuji rodině a její roli ve vzniku sexuálního zneužívání. Zmiňuji se zde i o incestu. Teoretická část poté pokračuje kapitolami o průběhu sexuálního zneužívání a o jeho dopadech. Teoretickou část uzavírá kapitola „Prevence sexuálního zneužívání.“

V druhé části práce se věnuji samotnému výzkumu a zjišťuji, jaký vliv mělo sexuální zneužívání na vztah autorky k rodině. Dále zjišťuji, jaký sociální dopad mělo sexuální zneužívání na autorčino dětství a jako poslední hledám odpověď na výzkumnou otázku, jaký sociální dopad mělo sexuální zneužívání na autorčiny partnerské vztahy. Výsledky výzkumu jsou rozřazeny do sedmi kategorií. První kategorie zobrazuje autorčin vztah k matce. Druhá kategorie je o vztahu k otčímovi. Třetí popisuje autorčino dětství. Pokračuje to kategorií nová rodina, přes vztahy k mužům až ke zdravotním a sociálním dopadům sexuálního zneužívání. Výzkum byl uskutečněn jako kvalitativní šetření, a to na základě zakotvené teorie za použití rozboru monografie jako techniky sběru dat.

Důvodů, proč jsem si vybrala dané téma, je více. Jedním z nich je například profesní zaměření na práci s dětmi. Dalším důvodem je osobní a zprostředkované zkušenosti se sexuálním zneužíváním. A v neposlední řadě také možnost zkoumat dílo člověka, který si prošel něčím, co mnoho z nás v životě nikdy nezažije, nikdy nepozná.

2 Současný stav

2.1 Syndrom CAN (Child abuse and neglect)

Syndrom CAN neboli syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte definovala M. Vágnerová (2014) jako duševní či tělesné poškození nebo narušení vývoje dítěte, které způsobuje nenáhodné jednání rodičů nebo jiné dospělé osoby a jedná se o soubor negativních důsledků špatného zacházení s dítětem.

Podíváme-li se na definici CAN o 20 let zpátky, zjistíme, že autoři Dunovský a kolektiv (1995) popisují CAN jako soubor nepříznivých příznaků v nejrůznějších oblastech stavu a vývoje dítěte i jeho postavení ve společnosti, ale především jeho postavení v rodině. Dunovský a kol. tamtéž také uvádí, že tento soubor příznaků je výsledkem převážně úmyslného ubližování dítěti, způsobeného a působeného nejčastěji vychovateli, tedy hlavně rodiči a že tou nejvyhraněnější podobou je pak úplné zahubení dítěte.

Zabrousíme-li ještě o něco dál, tedy do roku 1992, kdy Zdravotní komise Rady Evropy popsala SCAN (Syndrom child abuse and neglect) jako poškození fyzického, psychického či sociálního stavu a vývoje dítěte, které vzniká opět jako důsledek nenáhodného chování rodičů či jiných blízkých osob (Patočka, 2005). Rada Evropy už v té době do SCAN zahrnula řadu diagnostických kategorií: psychické týrání, sexuální zneužívání, zanedbávání, šikanování, systémové týrání a Münchhausenův syndrom by proxy (Šustr, 2008).

2.1.1 Týrání

Špeciánová (2003) popisuje tělesné týrání jako fyzické zranění dítěte či selhání při jeho prevenci fyzického utrpení dítěte, nevyjímaje úmyslné otravy anebo udušení, pokud existuje důkaz či důvodné podezření, že to bylo spácháno vědomě anebo tomu nebylo vědomě zabráněno. Špeciánová tamtéž uvádí, že tělesné týrání má dvě složky: tělesné týrání aktivní povahy a tělesné týrání pasivní povahy.

Tělesné týrání aktivní povahy pojímá veškeré akty násilí vůči dítěti, při kterých dochází k tělesnému zranění, trvalému postižení nebo i k usmrcení (Hoferková, Švrčinová 2009). Autorky Hoferková a Švrčinová tvrdí také to, že při této formě týrání dochází k různým zraněním, poškození orgánů či jejich funkce a tato poranění mohou být na první pohled zjevná (povrchová či otevřená) nebo skrytá čili vnitřní. Dle

Špeciánové (2003) sem řadíme surové bití rukama, pěstí, opaskem, prutem, gumovou hadicí a jinými předměty, kopání, mlácení hlavou o zed', trhání vlasů, pálení, škrcení, topení, dušení a prudké třesení s malým dítětem (Shaken Baby Syndrome).

Tělesné týrání pasivního charakteru, zde tím myšleno nedostatečné uspokojení alespoň těch nejdůležitějších potřeb dětí, a to ve spojení i s psychickými a sociálními potřebami, kde společným rysem tohoto syndromu je nedostatečná výživa jak po stránce kvalitativní, tak i kvantitativní (Hanušová, 2006).

Psychické týrání a zanedbávání úzce souvisí s tělesným týráním, kdy se dítě bojí útoku, ponižování a nadávání (Dunovský et. al., 2005). Autoři také uvádí, že se dítě postupem času dostává do společenské izolace a to buď samo, nebo třeba společně se svou matkou (zde se už jedná pak o násilí v rodině). Špeciánová (2003) definuje psychické týrání, jako takové jednání, které má závažný a negativní vliv na citový vývoj dítěte, a to buď ve formě slovních útoků nebo násilné izolaci či kontrolování s cílem vyvolat pocit citového ohrožení. Dopady takového chování pak záleží na intenzitě, délce trvání a v jakém vývojovém stupni rozvoje osobnosti k tomuto jednání docházelo (Dunovský et. al., 1995).

2.1.2 Zanedbávání

Hartl (2004) definuje zanedbávání jako jakýkoli nedostatek péče, jehož dopadem je vážná újma ve vývoji dítěte. Hartl tamtéž, dělí zanedbávání na tělesné, citové a výchovné, přičemž výchovné zanedbávání má za následek v nejhorším případě i trvalé snížení schopnosti učit se. Organizace Child Welfare (2009) popisuje zanedbávání jako selhání rodičovské, opatrovatelské či jiné péče o zajištění základních potřeb dítěte na úrovni fyzické (dostatek stravy, přístřeší), poté na úrovni lékařské (neposkytnutí nezbytného zdravotního nebo jiného specializovaného ošetření), dále na úrovni vzdělávací (neumožnění dítěti základního vzdělávání ať už obecného nebo speciálního, které dítě potřebuje) a v neposlední řadě také v rovině emoční, které je charakterizováno nedostatečným zájmem o dítě nebo neposkytnutím žádoucí psychologické péče či jiné. Dunovský a kolektiv (1995) podávají ještě jiný pohled na zanedbávání a říkají, že zanedbávané dítě je takové dítě, které se ocitá v situaci, kdy je akutně a vážně ohroženo nedostatkem podnětů důležitých ke svému zdravému fyzickému i psychickému vývoji. Autoři tamtéž popisují celou škálu situací, při kterých dochází k zanedbávání dítěte, od těch nejtěžších, při kterých je dítě ohroženo

dítě na životě, až po ty „lehké“, při kterých až ve spojení s dalšími činiteli dávají neblahý společenský výsledek.

2.1.3 Münchhausenův syndrom by proxy

Münchhausenův syndrom by proxy patří mezi zvláštní formy syndromu CAN, kam spadá systémové týrání dětí, organizované zneužívání, rituální zneužívání a sexuální turismus (Cenková, 2014). Tento syndrom lze vysvětlit jako předstírání zdravotních problémů od osoby, která je závislá na pozici vůči osobě, která pro tyto problémy vyhledává péči zdravotníků (Šustr, 2009). Hartl a Hartlová (2000) poukazují na to, že při Münchhausenově syndromu by proxy jde nejčastěji o rodiče, kteří neustálým vyšetřováním a zbytečným léčením poškozují děti, přičemž jako motivy pro takovéto chování uvádí: potřeba být často v nemocničním prostředí, únik z nudy domova nebo únik z manželova nezájmu. Šustr (2009) uvádí i způsob, jakým matky/rodiče dostávají své děti k lékařům a to tak, že některé matky přidávají do vzorku moči dětí vlastní menstruační krev nebo kontaminují žilní cestou organismus dítěte, např. výkaly. Tentýž autor pokračuje ve výčtu způsobů dál, a jako další popisuje vyvolávání nauzei u dětí, podávání narkotik dětem, aby způsobily dýchací potíže, nadměrné používání laxativ či aplikace vysokých dávek antidepresiv pro navození apatických stavů. A autor pak celý článek uzavírá apelem při řešení Münchhausenova syndromu by proxy na spolupráci lékařů s psychology, sociálními pracovníky či s jinými odborníky v dané oblasti.

2.1.4 Zvláštní formy CAN (Systémové týrání a rituální zneužívání)

Systémové týrání je druhotné ponižování a je způsobeno systémem, který byl zřízen s cílem chránit a pomáhat dětem a jejím rodinám (Špinková, 2011). Špinková tamtéž také uvádí, že k systémovému týrání dochází často při odebrání dítěte z rodiny, kdy je dítě traumatizováno a odvezeno často bez žádných informací pryč od rodiny, nebo k němu dochází při necitlivých či zbytečných lékařských prohlídkách.

K rituálnímu zneužívání se vyjadřují Hoferková a Švrčinová (2009) a popisují rituální zneužívání jako formu zneužívání, která souvisí s využíváním symboliky a nadpřirozena v náboženských a magických rituálech. Hoferková a Švrčinová tamtéž uvádějí, že rituály konané v organizovaných společenstvích (což je například sekta) často zahrnovaly děti, které byly během takovýchto rituálů fyzicky týrané, sexuálně zneužívané a následně obětované. Hoferková a Švrčinová také tvrdí, že děti jsou

využívány pro rituály pro svoji čistotu a nezkaženost a proto v minulosti byla jejich krev nebo pohlavní styk s nimi používána k pseudolékařským účelům (např. léčba pohlavních nemocí).

2.2 Sexuální zneužívání dětí (Syndrom CSA)

Termín, který se v posledních letech dostal do popředí a začíná se mu věnovat stále větší pozornost (Weiss et al., 2005). Autoři tamtéž říkají, že navazujeme na trend zahájený v západních zemích, převážně se jedná o osmdesátá léta, kdy se v souvislosti s rozvojem moderního feministického a emancipačního hnutí žen začalo otevřeně mluvit o existenci a rozsahu sexuálního zneužívání ve společnosti.

Prokázat a objevit sexuální zneužívání bylo vždy těžké, protože tato forma týrání se vyskytovala ve všech dobách a kulturách, jen citlivost a vnímavost k ní se nakláněla ať už na tu nebo druhou stranu (Dunovský et al., 1995).

Už ve starých kulturních národech panovala jiná „morálka“ – sexuální vyžití bylo viditelnou složkou společenského života, např. v době vlády římských císařů a historikové zaznamenali, že římský císař Tilius si dával stát svůj penis kojenci, kteří nebyli odstavení od kojení (Pöethe, 1999). Pöethe tamtéž se zmiňuje o 18. století, kdy existovala polynéská kultura, která ve své podstatě uváděla již čtyřleté až pětileté děti do sexuálního života, a dospělí veřejně prováděli veškeré formy pohlavního styku, což dovedlo polynéskou kulturu krátce po svém objevu k zániku.

Vaničková a kol. 1995 uvádí, že společnost devatenáctého století a dnešní společnost je poznamenána rostoucí sensitivitou násilí, hlavně vůči sexuálnímu a že tuto patrnost lze nalézt v trestních řádech soudobých společností.

2.2.1 Definice sexuálního zneužívání dětí

S ohledem na vývoj pojmu jak syndromu CAN, tak i syndromu CSA, vymezila Zdravotní komise Rady Evropy v r. 1992 Child sexual abuse takto: Za sexuální zneužívání považujeme jakékoli nepatřičné vystavení dítěte sexuálnímu kontaktu, činnosti či chování a zahrnuje jakékoli sexuální dotýkání, styk, či vykořisťování kýmkoliv, komu bylo svěřené dítě do péče, anebo někým, kdo byl s dítětem v nějakém kontaktu, přičemž za takovou osobu může být považován rodič, příbuzný, přítel, dobrovolník či úplně cizí osoba (Vaničková et al., 1999).

Ministerstvo práce a sociálních věcí (2008) na webových stránkách popisují sexuální zneužívání jako chování, které devalvuje hodnotu a identitu osobnosti, narušuje pocity základní jistoty, důvěry v sebe sama i svět kolem, a tak mimo jiné nabourává schopnost dítěte rozpoznat, co je správné, a přijmout základní morální pravidla.

Krejčířová (2007) definuje sexuální zneužívání dětí jako nepatřičné vystavení dítěte sexuálnímu kontaktu. Krejčířová tamtéž uvádí, že často je dáována přednost termínu „nežádoucí sexuální zkušenost“, která je definována jako jakýkoliv druh sexuálního kontaktu, který je špatný, nepříjemný, ba víc vynucený a také to, že o sexuální zneužívání jde vždy, kdy je jakékoliv dítě zapojeno do sexuální aktivity, které pro svůj vývoj a odpovídající rozumovou schopnost, nemůže rozumět nebo k ní nemůže dát souhlas.

Dle Matouška (2003) je dítě sexuálně zneužíváno tehdy, jestliže je nepatřičně vystaveno sexuálnímu kontaktu, činnosti či chování a takovéto chování zahrnuje jakýkoliv typ dotyku, styku či vykořisťování (např. odhalování dospělého před dítětem za účelem sexuálního vzrušení, nucení dítěte k tomu, aby bylo svědkem sexuálních praktik mezi dospělými atd.), a to ze strany jakékoliv osoby.

Obecně sexuální zneužívání zahrnuje všechny formy chování se sexuálním podtextem, tedy i ty, kdy dítě na první pohled nestrádá – dítě může některé formy sexuálního zneužívání prožívat jako relativně tělesně příjemné, ale i tehdy má sexuální zneužívání závažný negativní dopad na další psychický vývoj dítěte (Jelínková, 2007).

Jelínková tamtéž uvádí, že definic o sexuálním zneužívání dětí je mnoho, obecně se ale dá říci, že mají společnou následující dynamiku: zneužití moci, zranění důvěry dítěte, neschopnost vědomého souhlasu dítěte, fyzické donucení dítěte a emoční manipulace.

2.2.2 Kategorie sexuálního zneužívání

Jak již bylo popsáno v kapitole definice sexuálního zneužívání, jedná se o jakýkoliv sexuální kontakt (dotýkání, styk či vykořisťování) s dítětem. Dle Krejčířové (2007) se jedná o jev skrytý, mnohdy obtížně prokazatelný a často se kombinuje s tělesným týráním, psychické utrpení bývá zastoupeno u všech případech.

Krejčířová také uvádí, že se může jednat o jednorázový čin, ale mnohem častěji se jedná o dlouhodobé opakované jednání.

A Krejčířová tamtéž, také uvádí to, že sexuální zneužívání dětí lze rozdělit dle různých hledisek na následující tři základní skupiny.

První skupina dělá sexuální zneužívání podle forem:

2.2.2.1 *Bezdotykové formy sexuální zneužívání*

- **Exhibicionismus**- při této formě dospělý ukazuje své genitálie, příp. masturbuje a často upřednostňuje jako cíl této své aktivity děti
- **Harassment**- dospělá osoba zneklidňuje dítě svými slovními výpady, verbálními sexuálními návrhy, poplácáváním po zadečku, tisknutím k sobě, podmínkou je obscénnost takového chování dospělého
- **Přinucení dítěte k obnažení a fotografování a k prohlížení časopisů s pornografií**
- **Voyerismus** – sexuální vzrušení při pozorování nahého nebo svlékajícího se dítěte (Dušková et al., 2004)

2.2.2.2 *Dotykové formy sexuální zneužívání*

- **Nepenetrační sexuální zneužívání** – do této kategorie patří například dotýkání se, mazlení na genitálu nebo prsou předměty, rukou, genitálem (jak přes oblečení, tak na nahém těle), líbání, požadavek masturbace
- **Penetrační sexuální zneužívání** – termínem „penetrační“ se označují ty techniky, při nichž dochází k pronikání (penetraci) penisu, prstů, jazyka či předmětů do vagíny, úst či konečníku; spadá sem tedy koitus, anální a orální styk (Špeciánová, 2004)
- **Obtěžování** – dospělý dítě osahává na erotogenních zónách, často doprovázeno slovním obtěžováním
- **Sexuální a útok** – při této formě se dospělý za použití síly dotýká erotogenních zón dětského těla, poškozují ho tím
- **Znásilnění** – jde o vynucené vniknutí do vagíny, konečníku či úst dítěte penisem
- **Incest** – sexuální aktivita mezi dvěma osobami, jimž zákon nepovoluje uzavřít sňatek (Dunovský et al., 1995)

2.2.2.3 Třetí kategorii tvoří komerční sexuální zneužívání

Ráda bych se u této formy sexuálního zneužívání více pozastavila. Činím s tak ohledem na čím dál větší otevřenosti internetového světa, zvyšujícím se počtům únosů dětí, obchodu s dětmi a dětské prostituci.

Na podporu proti komerčnímu sexuálnímu zneužívání vznikla mezinárodní organizace ECPAT (End Child Prostitution, Child Pornography and Trafficking Children for Sexual Purposes), kolem roku 1990 a hlavním cílem ECPAT je potírat komerční sexuální zneužívání dětí, pracuje na podpoře práv dětí (Milfait, 2008). Definice komerčního sexuálního zneužívání byla přijata na Stockholmském kongresu a uvádí: *použití dítěte pro sexuální účely výměnou za peníze nebo odměnu v naturáliích mezi dítětem a zákazníkem, dítětem a prostředníkem nebo dítětem a agentem či jinými osobami, které vydělávají na obchodu s dětmi pro tyto účely* (Chromý, 2010). Chromý tamtéž uvedl, že kongres také identifikoval tři formy komerčního sexuálního zneužívání dětí a to dětskou prostituci, dětskou pornografii a obchod s dětmi.

Dle Dunovského a kolektivu (2005) dětská prostituce znamená zneužívání dítěte k sexuálním praktikám, kdy je dítěti za jeho účast na sexuálních praktikách placeno nebo mu jsou poskytovány či slibovány jiné odměny nebo výhody bez ohledu na to, zda je tato platba, slib nebo odměna poskytována dítěti či třetí osobě a taková to dětská prostituce se vyskytuje v místech a oblastech, kde je nabízena „klasická“ prostituce, myšleno zde, prostituce dospělých osob.

Dětská prostituce má také své formy:

- prostituční chování dětí přinucením osoby blízké
- prostituční chování dětí přinucením osoby cizí,
- prostituční chování dětí „dobrovolné“ pro jejich obživu na ulici,
- prostituční chování dětí „dobrovolné“ pro obživu jejich rodiny,
- prostituční chování dětí „dobrovolné“ za peníze, –prostituční chování dětí „dobrovolné“ pro zábavu a „zvýšení“ prestiže (MPSV, 2009).

Ministerstvo práce a sociálních věcí (2009) říká, že je zapotřebí vždy respektovat tu skutečnost, že žádný souhlas dítěte nemůže ospravedlnit nezákonnost ani jedné z forem a podob KSZD, tudíž se vždy jedná o trestný.

Dětská pornografie je spodobnění dítěte účastníčím sexuální aktivity, ať už je toto spodobnění provedeno jakýmkoliv způsobem, a rovněž tak jakékoliv spodobnění sexuálních orgánů dítěte určené primárně k sexuálním účelům (Vaníčková et al., 1999).

Obchod s dětmi, tento pojem také definoval již zmíněný Stockholmský kongres jako únos, koupě, najímání nebo získání jejich souhlasu spojené s jejich transportem za použití buď síly nebo jiných forem nátlaku, využitím bezmoci, či použitím odměny s úmyslem děti vykořisťovat (Vaníčková, Kloubek, 2006).

Vaníčková a Kloubek tamtéž, uvádí, že Fenomén obchodování s dětmi dorostl do globálního charakteru a že s dětmi není obchodováno jen v chudých zemích, ale obchod s dětmi se hojně rozvíjí i v bohatých zemích, záleží na ekonomickém postavení dané země a cílové oblasti.

Druhá skupina dělí sexuální zneužívání podle frekvence na:

- jednorázové sexuální zneužívání (Dušková et al., 2004).
- opakované sexuální zneužívání (Dušková et al., 2004).

Dušková a kol. (2004), si myslí to, že jsou děti zneužívané dlouhodobě, koresponduje s „typickým“ pachatelem sexuálního zneužívání dětí, přičemž pod typickým pachatelem si představují blízkou osobu. Autoři se také domnívají, že tato pozice pachatele nahrává opakovaní útoků, neboť pachatel i dítě se dostávají poměrně snadno do vzájemného kontaktu a výrazně k tomu přispívá i skutečnost, že riziko intrafamiálního zneužívání je v rodinách značně podceňováno a že rodiče – a zejména matky dětí – o něčem takovém vůbec neuvažují.

2.2.2.4 Třetí skupinou je sexuální zneužívání podle vztahu zneuživatele a oběti a dělí se na:

- intrafamiální sexuální zneužívání – dochází zde k zneužití dítěte příbuznou osobou, tzv. incest (Dušková et al., 2004).
- extrafamiální sexuální zneužívání – zde se jedná o zneužití známou, ovšem nepříbuznou osobou nebo zneužití osobou zcela neznámou (Dušková et al., 2004).

Dle zkušeností a statistik Dětských krizových center, jak uvádí Dušková, bývá pachatelem sexuálního zneužívání dětí nejčastěji příbuzná osoba (uvádí se až 58 %),

přičemž na prvním místě dominují vlastní otcové a hned za nimi, na místě druhém, otcí nevlastní. Autoři tamtéž, dedukují, že děti jsou nejvíce ohrožené sexuálním zneužíváním přímo ve vlastních rodinách, ale i u extrafiliárního zneužívání (25 %) se jedná většinou o osobu dítěti dobře známou (např. sousedé, známí rodiny, starší kamarádi, vedoucí zájmových kroužků). A pouze 13 % dětí ze sledovaného souboru bylo zneužito osobou zcela neznámou a v těchto případech bývá dítě zneužito na základě náhodného kontaktu a tudíž povětšinou i jednorázově.

2.2.3 Příznaky a projevy sexuálního zneužívání

Bohm (2011) říká, že pokud máme podezření, že je dítě sexuálně zneužíváno, je třeba si všimnout kompletních změn, protože rozeznat týrání dítěte je velmi těžké a definitivní rozhodnutí v této věci spadá do rukou policie (podle §215 trestního zákona-týrání svěřené osoby) v součinnosti s ostatními orgány činnými v trestním řízení (soudy, státní zástupci, sociální pracovníci z oddělení péče o dítě, lékař, psycholog, apod.)

Tuto teorii potvrzuje také sexuolog Weiss a říká: *Neexistují žádné specifické příznaky, podle nichž bychom mohli říci, že tohle dítě je sexuálně zneužíváno. Existují pouze obecné indikátory, které ovšem mohou svědčit i o jiných problémech, ne pouze o tom, že dítě je zneužíváno. Je to například náhlá změna chování, kdy se dítě, které bývalo živé a aktivní, najednou stáhne a nekomunikuje s okolím. Ale může se stát i to, že dítě, které bylo do té doby nenápadné, se najednou začne chovat nepřiměřeně, a to zejména v sexuální oblasti. Začne ostatní děti svlékat, prohlížet si je, používat výrazy, jež neodpovídají jeho věku. Nicméně nemáme žádný univerzální recept, jenž by nám s jistotou naznačil, že se jedná právě o tuto problematiku. Při každém podezření je třeba provést taktní vyšetřování,* (Těthalová, 2013).

Dle Weisse a kol. (2005) se do obecných indikátorů, co se týče fyzického vzhledu, může zařadit vzhled kůže, stopy po kousnutí nebo přivazování a že tyto stopy jsou nejvíce viditelné na krku, zápěstí či kotníku. Weiss a kol. tamtéž, pokračují a dále pak uvádí svědění, pálení genitálií, či bolest při močení, zároveň však zmiňují, že někdy nejsou přítomny žádné fyzické příznaky.

Dle Dunovského a kol. (1995) se mohou problémy projevat také opakovanými bolestmi hlavy, břicha, poruchami příjmu potravy, poruchami spánku nebo se často u dětí vyskytují depresivní nálady, stres, strach, úzkost. Dále se mohou se najednou u

dítěte objevit kázeňské problémy, charakteristické tím, že není schopno se soustředit na učení a školní výsledky se rychle a nápadně zhoršují, dodávají autoři.

Dle Špinkové (2011) se často objevuje také agresivní chování a např. u her, které si dítě vymyslí, se objevuje sexualita. Špinková dále uvádí to, že u mladistvých dětí s touto zkušeností pak často přichází závislost na drogách, nadměrná konzumace alkoholu, časté sebepoškozování a pokusy o sebevraždu. Autorka tamtéž také tvrdí, že neméně často dítě utíká z domova a chytá se špatné skupiny lidí a také to, že pro sexuálně zneužívané děti je typické, že začínají sexuálně žít mnohem dříve než jejich vrstevníci a mívají větší počet náhodných sexuálních partnerů.

Typickými znaky u mladistvých jsou také sklony k prostituci a promiskuitě. Dítě má nízké sebehodnocení a často má násilné chování (Dunovský et. al, 1995).

2.2.4 Mýty o sexuálním zneužívání dětí

Sexuální zneužívání v poslední době dostává dostatek prostoru pro objasnění jak definic, pachatelů, obětí, příznaků i následků, tak i možností prevence a léčby. Přesto se denně potkávám s mýty o tom druhu zneužívání, a proto bych některé zde chtěla uvést.

Zneužívání dětí je jev, který se v naší společnosti téměř neděje

Sexuální zneužívání je v naší společnosti poměrně častý, ale frekvence oznamování je nízká a také se tento jev těžko kontroluje (oběti často mlčí, svědkové se nechtějí zbytečně zaplétat atd.) (Halfárová, 1997).

Nezáleží na tom, kolikrát musí dítě o svém zneužívání hovořit, alespoň se vypovídá a tím se mu uleví

Opakování výpovědi působí dítěti velké trauma a celou situaci to ještě zhoršuje (Halfárová, 1997).

Nezáleží na tom, jak se s malým dítětem zachází, neboť ono z toho stejně „nemá rozum“

Dítě reaguje emocionálně velmi podobně jako dospělý člověk, i když do určitého stupně vývoje osobnosti je to méně diferencovaně. Emoční odpověď nastává bez ohledu na porozumění situaci (Halfárová, 1997).

Zneužívání nevede k vážnějšímu psychickému poškození oběti, dětská psychika je flexibilní, proto si i s traumatizující zkušeností poradí snadno a zapomene na ni, a tak odborná péče není nutná

Zneužívání dítě silně poškozuje po psychické stránce, u většiny zneužívaných dětí přetrvávají dlouhodobé nepříznivé následky a vhodná péče je pro oběť opravdu nezbytná (Halfárová, 1997).

Dítě si sexuální zneužití vymyslí

Smyslená obvinění ze sexuálního zneužívání ze strany dětí jsou poměrně vzácná. Pokud už dojde k tomu, že dítě falešně obviní někoho z rodiny ze sexuálního zneužívání, pak je to většinou na pozadí rozvodů rodičů a dítě je do takového účelového jednání vmanipulováno (Halfárová, 1997).

Děti k sexuálnímu zneužití dospělého pachatele „svedou“ svým provokativním sexuálními chováními

Dospělý je vždy zodpovědný za své jednání a za to, že interpretuje chování dítěte jako provokativní. Dítě nikdy nenese vinu na svém sexuálním zneužití (Halfárová, 1997).

Uvedené mýty se vztahovaly předešlému století, od té doby se vnímání naší společnosti posunulo a v současnosti se objevují mýty jako:

Dítě většinou zneužívá neznámá osoba

Zneuživatelé může být kdokoliv, největší riziko hrozí dítěti ve vlastní rodině, protože jsou častější případy zneužití osobou, kterou důvěrně zná (Šance dětem, 2012).

Člověk, který sexuálně zneužívá dítě, je osobou s mentální retardací

Jen u málo pachatelů je prokázáno mentální postižení či nějaké duševní onemocnění. Většina je za své chování plně odpovědná (Šance dětem, 2012).

Sexuální zneužívání se týká především dospívajících dívek

Nejvíce k ohroženým skupinám patří děti ve věku 3-6 let a pak ve věku 12-15 let. Přičemž ¼ případů se týká chlapců (Šance dětem, 2012).

Sexuální zneužívání se týká pouze dětí z nižších socioekonomických vrstev

Je taková, že sexuální zneužívání probíhá mnohdy v rodinách, u kterých by nás to ani nenapadlo (Šance dětem, 2012).

Zneužívané dítě se nikomu nesvěří, protože se mu to líbí

Zneužívané dítě prožívá mnoho pocitů, které jsou pro něj matoucí a stresující. Ano uvádí se, že některé formy CSA mohou být pro dítě příjemné, to ovšem nesnižuje závažnost daného činu (Ježková a Fraňková, 2012).

2.3 Rodina a její role ve vzniku sexuálního zneužívání

V kapitole „Rodina a její role ve vzniku sexuálního zneužívání“ se nejdříve zabývám definicí rodiny a jejími základními funkcemi. Na to navazuji podkapitolou incest a jeho charakteristika, kde se zabývám podstatou incestu. Zároveň jsem do této kapitoly zařadila popis rodiny, ve které incest probíhá, a jakým způsobem to rodinu jako takovou změnilo. Kapitulu uzavírám rizikovými faktory vzniku incestní rodiny, kde jsem největší prostor dala faktoru „rizikové dítě.“

2.3.1 Rodina a její definice

Když se řekne rodina, každému z nás se nejspíš vybaví ta naše. Ta, ke které patříme, máme ji rádi a chráníme ji (Vágnerová, 2014). Pro mnohé z nás znamená něco, co v životě nelze nahradit nikým jiným ani ničím jiným, ale zároveň existují rodiny, které zklamaly a nesplnily svojí podstatu... *„Rodina může být člověku pomocí, ale taky ho může úplně zlikvidovat. Nejhorší je, že si nikdo nemůže vybrat, kam se narodí (Vágnerová, 2014).“*

Např. Matoušek (2010) se na rodinu dívá z pohledu sociologie a říká, že rodina je institucí, která je formována civilizací, společností a kulturou. Tvoří základní stavební kámen společnosti, ale v každé lidské společnosti má třeba i úplně jiný význam (Matoušek, 2010).

Vágnerová (2014) se na rodinu kouká z potřebnosti a uvádí, že rodina je důležitou sociální skupinou, která dává svým členům potřebné zázemí, tím uspokojuje jejich potřeby a k tomu jim zprostředkovává zkušenosti, které nelze získat jinde.

Na rodinu lze nahlížet i z právního hlediska. Náš občanský zákoník ve své části věnované rodinnému právu § 655 hovoří o rodině jako o hlavním úkolu manželství spolu s řádnou výchovou dětí a vzájemnou podporou a pomocí. A zároveň § 687 a § 690 ukládá manželům povinnost *žít spolu, být si věrni, vzájemně respektovat svoji důstojnost, pomáhat si, společně pečovat o děti a vytvářet zdravé rodinné prostředí,*

uspokojovat potřeby rodiny, o které jsou povinni oba manželé pečovat podle svých schopností, možností a majetkových poměrů (Občanský zákoník, 2014.)

2.3.2 Rodina a její funkce

Výše jsme si naznačili, co rodina znamená. V některých definicích už se částečně otevřela otázka funkce rodiny. Funkce rodiny, jak ji popisuje Blahoslav Kraus a Věra Poláčková (2001), vyznívá de facto takto: Rodina jako taková vlastně zajišťuje mnoho činností – zabezpečuje všechny své členy hmotně, pečuje o jejich zdravotní stránku, zajišťuje správnou výživu a přístup ke kulturnímu dědictví. Od mala vštěpuje morální postoje, usměrňuje jednání členů rodiny, chrání je a podporuje a oba autoři se zmiňují i o funkci ve vztahu ke společnosti, tedy o reprodukci jak biologickou tak kulturní.

V odborné literatuře uvádí většina autorů následující čtyři základní funkce:

- biologicko - reprodukční
- emocionální
- socializačně - výchovnou
- ekonomicko - zabezpečovací (Kraus, Poláčková, 2001).

Velký význam pro zachování lidského rodu a vlastně celé naší společnosti má první funkce biologicko - reprodukční. Tato funkce má zajistit plození dětí, tedy dalších generací (Střelec, 1992). Už po staletí je manželství chápáno jako jediná legitimní „instituce“ pro biologicko – reprodukční funkci (Havlík, 2002) Současná podoba rodiny však poskytuje širokou škálu rodinného soužití i charakteru reprodukčního procesu (Gillnerová, 2011). Patří sem například:

- soužití partnerů rozhodnutých nemít děti
 - soužití bezdětných manželů bez možnosti mít vlastní biologické potomky přirozenou cestou
 - soužití bezdětných manželů, kteří „získali vlastního“ biologického potomka různými způsoby (umělé oplodnění)
 - rodiče, kteří žijí bez vlastních biologických dětí, nebyli ochotni nebo schopni se postarat o jejich potřeby a děti jim byly odebrány
 - žena, která se rozhodne vychovávat dítě sama
 - homosexuální nebo lesbické dvojice pečující o dítě jednoho nebo obou z partnerů
- (Gillnerová, 2011)

Gillnerová tamtéž uvádí, že uvedené alternativy soužití mohou způsobovat jisté etické problémy a zároveň takováto soužití stírají důležitost rodiny jako základního prvku pro výchovu další generace.

Dle Stašové a Serbouskové (2012) je druhou základní funkcí funkce emocionální a tato funkce je pro rodinu zásadní a nezastupitelná, protože žádná jiná instituce, ani jiná sociální skupina, nedokáže vybudovat to potřebné zázemí a dát člena rodiny pocit lásky, bezpečí a jistoty. Taková podstata smyslu rodiny nemůže být nikdy pozměněna, jak uvádí Stašová a Serbousková tamtéž.

Další základní funkcí rodiny je funkce socializačně – výchovná, jak uvádí Kraus a Poláčková (2001) a že socializace v rodině je proces, při kterém působí rodina na své členy v celém souhrnu jevů a procesů, např. ekonomických, sociálních, kulturních, mravních, atd. Kraus a Poláčková tamtéž říkají, že dítě de facto od narození až po konec svého života v rodině přijímá mnoho nejrůznějších informací a zpracovává je v závislosti na jeho vlohách, biologických a psychologických potřebách a v závislosti na svých zkušenostech. Dítě v socializačním procesu tedy nezůstává pasivním článkem. Uplatňuje svou vůli, své zájmy a přání, dodávají autoři.

Poslední základní funkcí je ekonomicko - zabezpečovací. Gillnerová (2011), Kraus (2008) a Havlík (2002) se shodují na tom, že role rodiny jako mezičlánek mezi jedincem a společností ztrácí na významu, protože společnost se nyní nachází v období relativního dostatku a tudíž je schopna se o jedince jako takového postarat sama. Zároveň tuto funkci popisují jako proces, kdy se členové zapojují do výrobní a nevýrobní sféry, vykonávají svá povolání. A cílem existence většiny rodin je snaha o to materiálně zajistit všechny členy (Havlík, 2002; Kraus, 2008; Gillnerová, 2011).

Novosad (2004) k funkcím rodiny ještě dodává, že jsou-li společensky žádoucí funkce rodiny ohroženy nebo nejsou rodinou naplňovány, je povinností státu rodinu podpořit nebo hledat jiná řešení ve prospěch nezletilých dětí v této rodině.

Z výše uvedených definic a funkcí nám vyplývá, že rodina vytváří důležité prostředí v životě člověka, které má vůči tomu danému jedinci, ale i vůči společnosti určité funkce. Dle Novosada (2004) jsou-li řádně plněny všechny funkce, lze o rodině hovořit jako o základu společnosti a že právě zde, na začátku každého nového života, začíná socializace, tedy začlenění do společnosti, zde se dítě učí správnému chování, jsou mu pevně stanovovány hranice toho, co je správné, vhodné nebo přijatelné a kdy a za jaké jednání následují tresty či sankce. Není to jenom ta pomyslná střecha nad hlavou, je to především místo, kde se člověk učí základním lidským rolím, je také

místem, kde má být člověk respektován, tolerován a přijímán takový, jaký je, dodává Novosad tamtéž. Rodina potažmo domov je místem, které má poskytovat člověku pocit jistoty, lásky a bezpečí, protože pro správný vývoj osobnosti člověka je nutné vyrůstat právě v prostředí citově vyrovnaném a stabilním (Možný, 2006).

Nedochází-li k řádnému plnění těchto funkcí, rodina se pak stává tímto dysfunkční a začínají se objevovat různá patologická chování a jedním z nich je druh sexuálního zneužívání a to intrafamiliární sexuální zneužívání - incest (Špinková, 2011).

2.3.3 Incest a jeho charakteristika

V této podkapitole se budu věnovat definici incestu, jeho historii a druhům. Posléze rozeberu rodinu, ve které incest probíhá, kdo je pachatelem v této trestné činnosti a kdo obětí.

Incest, téma, které je stále tabuizované a jako sexuální zneužívání v rodině velmi závažné (Ballantine, 2011). Ballantine tamtéž uvádí, že intrafamiliární zneužívání se od extrafamiliárního zneužívání liší tím, že dítě je sexuálně zneužíváno osobou, kterou velmi dobře zná a kterou by mělo být chráněno. Výskyt toho druhu zneužívání je nejčastějším typem sexuálního zneužívání a souhlasí s tím i Ballantine (2011), kde uvádí, že je až šokující, jak moc je tento druh rozšířený a jak velké dopady má na oběti.

Na samotnou definici incestu lze nahlížet několika způsoby. Jedním z takových je legislativní pohled, který bere více na zřetel morálku a degeneraci potomků, které z toho aktu mohou vzejít. A pak jsou tu samotní autoři, kteří se opírají o zneužívání moci dospělého rodinného příslušníka.

Již zmiňovaná legislativa, konkrétně tedy dle Trestního zákoníku České republiky č. 40/2009 Sb. (§188) udává, že kdo vykoná soulož s příbuzným v pokolení přímém nebo se sourozencem, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta. Zákoník nepracuje s pojmy vlastní a nevlastní sourozenec.

Autoři Hanušová, Hanuš, Kovařík a Ramešová (2005) uvádí, že slovo incest je odvozeno z latinského slova incestare - poskvřnit. Definují incest jako poskvřnění dítěte rodičem.

Weiss et al. (2005) ve své knize incest definují, jako sexuální aktivitu, která se odehrává mezi osobami, které nesmějí z právního hlediska uzavřít manželství, a že z psychosociální perspektivy incest znamená každá sexuální aktivita mezi dítětem a

rodičem, náhradní rodičovskou postavou, sourozencem, členem širší rodiny nebo nevlastním rodičem.

Další názor na incest podává Wirtz (2005), která říká, že na incest by se mělo pohlížet skrze etymologické souvislosti. Nejdříve Wirtz (2005) zkoumá latinský překlad, protože latinsky incestus znamená nečistý, necudný a budeme-li vycházet z tohoto překladu, lze nahlížet na incest jako na porušení mravnosti smilnění. Dále zkoumá německé slovo Blutschande, které ve svém plném překladu znamená krvesmilství, a ve volném překladu významovosti můžeme tedy říct, že pokud se někdo incestu dopustí, pak poruší mravní normy. Wirtz se německému překladu věnuje více a slovo Blutschande rozkládá. Jeho druhá část v překladu ukrývá potupu, hanbu, pohanu, přesně ten pocit, který se vyskytuje u obětí incestu. Co však tentýž autor shledává zajímavé, je, že ani jedna část slova Blutschande nám nepopisuje pravou podstatu incestu a zmiňuje velký obrat ve smyslu chápání incestu a to za období Velké Francouzské revoluce, kdy byl incest ustanoven jako omezení a zneužití osoby, kterého se dopouštějí členové rodiny.

2.3.4 Incest a jeho historie

Přestože oblast incestu je málo vědecky prozkoumána a stále opředena mnoha mýty, tak jsou dochované dokumenty, které vypovídají, že za fungování určitých kultur nebyl incest tabuizovaný jako dnes (Pöthe, 2005).

Jak uvádí autor tamtéž, jednou z takových kultur byl starověký Egypt. Zde si Egypťští faraonové museli brát své sestry, protože tamější kultura vnímala takové spojení, jako spojení potomků bohů. Dále říká, že k další kultuře nemusíme chodit daleko, neboť tabu incestu neexistovalo ani u perských králů či Inků, kde s ohledem na náboženství v rámci rituálů umožňovala sňatky mezi příbuznými, i když ve společnosti jako takové to bylo zakázáno.

O tabuizaci incestu se můžeme dočíst už v Chamurapiho zákoníku a o něco později pak ve třetí knize Mojžíšově, jak uvádí Wirtz (2005), a oba zdroje poukazují na to, že pokud se někdo dopustí incestního chování, bude vyloučen ze společnosti.

Wirtz tamtéž dále popisuje, že v současnosti má většina civilizované společnosti integrováno incestní tabu a jeho překročení pro tuto společnost znamená porušení lidských práv a spáchání zločinu, avšak i přes integraci incestního tabu do naší legislativy existuje incest i nadále, i když v mnohem skrytější podobě.

2.3.5 *Charakteristika incestních rodin*

Jak už název podkapitoly napovídá, zaměřím se na rodinu, ve které probíhá incest, jaké jsou pro ni typické znaky a kdo je nejčastějším pachatelem a kdo jsou oběti incestu.

I když je intrafamilární sexuální zneužívání nejdéle tabuizované téma, přesto patří, jak jsem již mnohokrát zmiňovala, mezi nejčastější formu sexuálního zneužívání dětí. Výzkum z roku 1988 ukazuje, že až 46 % pachatelů bylo tvořeno rodiči (Vaničková et al. 1999).

V Knize sexuální zneužívání od Weisse a kol. (2005), Pöethe věnuje celou kapitolu charakteristice incestních rodin a uvádí, že to úzce souvisí s emočními vztahy a interakcemi mezi členy rodiny. Jako první a jednou z hlavních charakteristik incestních rodin uvádí sociální izolaci, což znamená, že daná rodina má minimum rodinných přátel, člen rodiny (často oběť) je odrazována od navazování kontaktů s vrstevníky a je mu podsouvána myšlenka světa, jako nebezpečného místa. Pöethe tamtéž píše, že samotný kontakt dítěte s okolním světem je navazován jen prostřednictvím zneužívajícího rodiče a tím si rodič posiluje svoji autoritativní pozici v rodině. Dále Pöethe zmiňuje to, že závislost ostatních členů na zneužívající osobě, která u nich vyvolává strach vůči lidem zvenku, tedy i institucím. Jmenovitě je to např. Policie ČR, lékaři, pracovníci dobrou sociální péče a další.

Mezi další charakteristiku Pöethe (in Weiss, 2005) zařazuje popírání reality uvnitř rodiny, což znamená, že se členové dané rodiny snaží popírat, to co se v jejich rodině skutečně děje, to následně způsobuje to, že přestávají věřit vlastním pocitům, dále se to odráží ve ztrátě empatie a sebereflexe a typická ztráta empatie je pro pachatele-zneužívajícího rodiče.

Respektování autority rodiny, to je další charakteristiky incestní rodiny, jak uvádí Pöethe tamtéž, kde se nejčastěji setkáváme s využíváním neverbální složky, protože odmítnutím zneužívajícího rodiče slovně komunikovat, dostává do rukou moc manipulovat s ostatními členy rodiny. Jestliže mlčí autorita, mlčí i ostatní členové rodiny a tím roste tenze.

Pöethe se také zmiňuje i o narušování emoční a tělesné hranice členů, přičemž pod narušování tělesných hranic zařazuje akt, kdy zneužívající rodič využije své autoritativní moci k pozorování dítěte nebo k dotykům a tento zneužívající rodič si chce uspokojit své potřeby, což znamená, že bere dítě jako dospělou osobu, která má být zodpovědná za uspokojení jeho potřeb.

V takovýchto rodinách dochází i k omezení spontánnosti, která je hlavně omezena v oblasti emočních projevů, tak že rodič zneužívající osoba nedokáže ovládat své emoční a pudové projevy a nutí ostatní členy podřídít se pevným pravidlům, dodává tentýž autor.

Autoři Vaníčková et al. (1999) a Taubner (1996) popisují charakteristiku incestních rodin z pohledu role matky. Vaníčková a kol. říkají, že matky často selhávají v ochraně dítěte, tudíž dělají, že nic nevidí. Dojde-li k odhalení incestu, stojí za svým manželem a dítěte nařkne ze lži. Z toho vyplývá, že dítě je v podstatě dotlačeno do role oběti potřebami obou rodičů (Vaníčková et al., 1995). Taubner (1996) staví matku do role spolupachatelky incestu a dle autora je mezi matkou a otcem závislost, hlavně tedy finanční, a z toho důvodu by bylo těžké pro matku s dítětem odejít a žít se samostatně. Jako další důvod spolupachatelství uvádí strach z ostudy, kterou by odhalení přineslo, protože navenek rodina působí spořádaně.

2.3.6 Rizikové faktory vzniku incestu

Jelínková (2007) uvádí, že jako každé patologické chování má své rizikové faktory, tak pro sexuální zneužívání dětí jsou typické faktory, které k tomu mohou vést. A dále Jelínková tamtéž, říká, že z dostupných výzkumů o chování pachatele sexuálních deliktů i obětí spolu s kriminalistickými statistikami je možno vyčlenit rizikové faktory a situace, za kterých k sexuálnímu zneužívání dochází.

2.3.6.1 Rizikové dítě

Jaké jsou děti, které se stávají oběťmi? Ví se, že děti jako oběti sexuálního zneužívání se stávají bez ohledu na stupeň jejich inteligence nebo rasy (Hanušová et al., 2005). Nesouvisí to ani s příslušností k určité sociální vrstvě nebo na výši příjmu rodičů, Hanušová tamtéž. Zvýšené riziko výskytu sexuálního zneužívání v rodině lze nalézt u rodin, kde je dítě v batolecím nebo předškolním věku (Malá et al, 1995). U této věkové kategorii se oběťmi stávají děti, které jsou rodiči ponechávány bez dozoru, nebo jsou hlídány cizími osobami (Dunovský et al., 1995).

I vzhled dítěte hraje roli při potencionálním hledání oběti. Brejchová a Klimeš (2004) uvádí, že například dívky bývají ohroženy v dětství daleko více než chlapci a jako nejrizikovější období se uvádí předškolní věk (3 až 6 let) a pubertální věk (10 až 14 let). U dívek je také charakteristické to, že se většina případů sexuálního zneužívání

odehrává v rodinném kruhu a vycházíme-li z toho, pak zjišťujeme, že jsou dívky zneužívány častěji opakovaně a dlouhodobě (Vaničková et al., 1995).

U chlapců Vachová (2011) uvádí také rizikové věkové rozmezí a to v mladším školním věku, tedy 7 až 9 let. Oproti dívkám jsou častěji zneužíváni někým, kdo nepochází z rodiny a díky školní docházce jsou případným pachatelům snáz dostupnější, dodává Vachová. To potvrzují i výzkumy: Výzkumy u chlapců ukázaly, že ze dvou třetin se jedná o sexuální zneužívání ze strany zodpovědné cizí osoby a z jedné třetiny osoby chlapci známé (Hanušová, 2006). O chlapce mívají zájem i jedinci s homosexuální orientací (Brejchová, Klimeš, 2004).

Do rizikových faktorů spadá i osobnostní charakteristika dítěte, a jedná se o takovou charakteristiku, která svým nositelům zabraňuje odhadnout hrozící nebezpečí, tedy i v případě hrozícího sexuálního zneužití (Weiss et al., 2000). Nositelé si chování vyloží nesprávně. Do takové charakteristiky spadají děti:

- s nízkým sebehodnocením,
- s nižším stupněm inteligence,
- zanedbávané,
- nemocné děti (jedná se o případy, kdy nemoc ovlivňuje psychický stav dítěte),
- děti bez dostatečných znalostí o svém těle a sexuálním chování obecně,
- dočasně opuštěné,
- se zdravotním postižením,
- s duševním onemocněním (Weiss et al., 2000)

Obzvlášť rizikovou skupinou jsou děti v institucionální péči (Dětské domovy, diagnostické ústavy) a děti se zdravotním postižením ať už ve smyslu tělesného, mentálního nebo smyslového postižení (Vykopalová, 2001).

2.3.6.2 Rizikové rodiny a situace

Hanušová et al. (2005) popisují rizikovou rodinu, jako rozvedenou rodinu nebo dysfunkční rodinu, ve které oba rodiče nejsou schopni zodpovědně převzít rodičovskou povinnost, a zároveň jsou to lidé s anomálním vývojem osobnosti, s agresivními povahovými rysy a lidé impulzivní, často trpící neurotickými obtížemi nebo jsou závislí na drogách.

Weiss et al. (2005) upozorňují na některé podmínky, které mohou nastat v rodinách, kde se objevuje sexuální zneužívání. Rozdělili je na následující skupiny:

- 1) podmínky individuálně proměnné – v rodině nastává sociální izolace; pachatel byl v dětství zneužíván; snížené kognitivní schopnosti
- 2) podmínky rodinné proměnné – násilí mezi rodiči; sexuální násilí v rodině přijímáno jako běžná věc; rodiče bez dostatečné empatie
- 3) podmínky sociálně proměnné – rodina žije ve společnosti, kde je sexuální zneužívání tolerováno; sexualizace dítěte naprostá běžnost v dané společnosti, př. náboženských sekt (Weiss et al, 2005).

Dle Hanušové a kol. (2005) jsou rizikové situace takové, při kterých je dítě ohroženo sexuálním zneužitím, a další podmínkou je přítomnost potenciálního pachatele. Hanušová a kol. tamtéž uvádí také to, že takovéto situace mohou vzniknout kdekoliv, v rodině, ve vrstevnické skupině, mimo rodinu apod. a že k sexuálnímu zneužití nejčastěji dochází, když je pachatel s obětí osamotě. Pachatel se k oběti může dostat sledováním dítěte ze školy, čekáním před školou nebo domem, seznámení na internetu, atd. Jako riziková místa jsou vyhodnocována místa, která jsou veřejně dostupná, a takovými místy mohou být např. výtahy, schodiště, sklepy, veřejné toalety (zde často dochází ke znásilnění), autobusové zastávky, dětská hřiště) (Weiss et al., 2005).

2.4 Základní charakteristika pachatelů sexuálního zneužívání

Výzkumy odhalují skutečnost, že pachatelé sexuálního zneužití tvoří vcelku rozmanitou skupinu co do věku, vzdělání, povolání, úrovně příjmů, rodinného stavu či příslušnosti k určité etnické skupině (Vaníčková et al., 1997). Vaníčková dále uvádí, že co se týče pohlaví, jednoznačně převažují muži, přičemž studie poukazují na to, že muži jako pachatelé jsou zastoupeni v 98 % u ženských obětí a v 83 % u mužských obětí. Ženy jako pachatelky mají vyšší zastoupení pouze u mužských obětí (17 %).

Sieverding (2009) říká, že lze pachatele pedosexuálních konfliktů rozdělit na dvě skupiny. První skupina se skládá z pachatelů, kteří mají sexuální útok na dítě jako náhražku, místo preferovaného sexuálního partnera v odpovídajícím věku. Tito pachatelé jsou často označováni jako situační pachatelé. Podskupinou jsou pachatelé sexuálně nezkušení a pachatelé se sníženou inteligenční složkou, jak uvádí Sieverding

tamtéž., a typické pro tuto skupinu pachatelů je sexuální zneužívání v rámci rodiny a příbuzenstva.

Autor dále popisuje druhou skupinu, kde jsou označováni pachatelé, jejichž primární sexuální zaměření je na děti a laická veřejnost je zná pod označením pedofil. Tito pachatelé jsou zpravidla nenápadní a často žijí v partnerských svazcích, jak uvádí Sieverding tamtéž.

Do zvláštní kategorie by se daly zařadit osoby, na kterých je dítě závislé, kam patří hlavně otcové či nevlastní otcové, dále pak vychovatelé, pedagogičtí pracovníci, atd. (Chmelík, 2003). Tento okruh osob na venek požívá dobré pověsti. Typické pro tento typ pachatelů je také zastrasování nebo citové vydírání oběti, dodává Chmelík tamtéž.

Pöethe (2000) také dělí pachatelé na dvě skupiny. První jsou pachatelé, kteří jsou orientováni na děti a do druhé skupiny spadají pachatelé, kteří se primárně sexuálně orientují na své vrstevníky, ale opakovatelné selhání s těmito vrstevníky, vyvolává v pachateli agresi vedoucí k sexuálnímu uspokojení s mladšími subjekty. Pöethe tamtéž dodává, že pro pachatele druhé skupiny je typické, že většina případů je páchána regredovanými jedinci a že zneužívající rodič disponuje osobnostními vlastnostmi, jako jsou nedostatek autonomních postojů, chronický strach ze separace, či použití násilí jako obranného mechanismu. V manželském svazku pak podle Pöetheho tamtéž, hledá naplnění potřeb, které byly v dětství nenaplněny a pokud nejsou potřeby naplněny, začíná být zneužívající rodič frustrován, a to vede k tomu, že si manžel začíná hledat reálný sexuální vztah s dítětem, kde čeká naplnění svých přání a potřeb. Z toho vyplývá, že u zneužívajícího rodiče není primárním motivem pohlavní styk, ale naplnění emočních potřeb a jednou z takových potřeb je kontrola nad nejbližšími, aby se vyrovnal s pocitem bezmoci. Jde tedy z jeho strany o zneužití moci, dodává Pöethe.

V případech sexuálního zneužití se objevují pachatelé, kteří trpí tzv. sexuální deviací. Platná 10. revize Mezinárodní klasifikace nemocí (MKN-10) zařazuje poruchy sexuální preference pod kód F65 v sekci „Poruchy osobnosti a chování u dospělých.“ Typické pro to jsou „sexuální impulzy, fantazie nebo praktiky, které jsou neobvyklé, deviantní nebo bizarní (MKN-10, 2012). Podle MKN-10 patří mezi obecná diagnostická kritéria parafilí tyto podmínky: jedinec opakovaně prožívá intenzivní sexuální touhy a fantazie týkající se neobvyklých objektů nebo aktivit, jedinec buď

touhám vyhoví, nebo je jimi citelně obtěžován, preference je přítomna nejméně šest měsíců (MKN-10, 2012).

Co se ukazuje jako zajímavost v literatuře, je, že v žádném z případů sexuálního obtěžování není popsán případ ženy, která by mohla být podle mezinárodní klasifikace nemocí, definována jako pedofil/ka, jinak řečeno, že by u některé pachatelky byla někdy diagnostikována pravá pedofilie (Rowan, 2006).

2.5 Průběh sexuálního zneužívání dítěte rodičem

Jak uvádí Weiss a kol. (2005) je sexuální zneužívání dítěte v jakékoli rodině proces a tento proces se vyznačuje specifickou časovou a vztahovou dynamikou. Weiss a kol. tamtéž dodávají, že během tohoto procesu zneužívající rodič využívá svoji autoritu k narušení přirozených zábran dítěte a k úmyslnému zkreslení jeho morálních norem, a celý proces sexuálního zneužívání rozdělili do čtyř fází.

2.5.1 Dynamika průběhu sexuálního zneužívání

Ústřední dynamikou sexuálního zneužívání dětí rodiči je zneužití moci (Weiss et al., 2000).

Jak uvádí Mašát a kol. (2000), prvním krokem ze strany zneužívajícího- pachatele je narušení soukromí a intimity dítěte a celý proces začíná velmi nenápadně. Mašát a kol. tamtéž píše, že pachatel vyhledává takové situace, kdy se dítě nachází osamoceno př. na toaletě, při oblékání nebo usínání. Autoři také zmiňují, že zneužívající osoba velmi pomalu dítě přesvědčuje, aby se před ním nestydělo, když se umývá, vykonává potřebu vyměšování, obléká a tak podobně. A že celý proces pokračuje formou hry, při které dochází k odhalování pohlavních orgánů jak na straně oběti, tak i na straně pachatele. Zneužívající osoba, jak dodává Mašát a kol. tamtéž, může před dítětem masturbovat a často i dítě nabádá, aby jeho chování imitovalo.

Forma bezdotykové hry po čase přejde v dotykovou formu, dítě je vystavováno dotykovému zneužívání (hlazení, líbání, tření o stehna, atd.) a Mašát a kol. tamtéž, také dodávají to, že celý proces pak vyvrcholí penetrací dítěte. V této fázi se setkáme s orální penetrací (pachatel nutí dítě brát od úst jeho genitálie), s anální penetrací, kde pachatel používá prsty, různé předměty a nakonec vlastní penis, uvádí Mašát tamtéž. U dlouhodobého análního zneužívání nemusí být dlouho patrné žádné známky, jde li o penetraci malými předměty (Weiss et al., 2005). U většiny případů se vyskytuje

sexuální zneužívání formou osahávání a hlazení pohlavních orgánů dítěte (Mašát et al., 2000).

2.5.2 Dynamika utajování a odhalení

Wilmes (1988) píše, že se setkáváme s tím, že ve většině incestních rodin, členové intuitivně vědí, že se něco děje, pravidlem to ale není. Dojde-li k sexuálnímu zneužívání a jakýkoli člen rodiny má podezření, že se něco takového děje, je nezbytným krokem k pomoci nejen oběti a celé rodině případ oznámit, dodává Wilmes tamtéž a zároveň říká, že v roli pachatele bývá většinou mocnější a autoritativní jedinec, který může členy rodiny zastrašovat, citově vydírat, nebo jiným způsobem manipulovat .

Dle Weisse a kol. (2005) utajování chrání zneužívajícího rodiče před následky odhalení a umožňuje mu dítě nadále zneužívat, zároveň v utajovaném sexuálním vztahu s dítětem si zneužívající rodič připadá silně, obdivovaně a důležitě, ale také se bojí odhalení, jehož důsledky by pro něj měly formu rozpadu rodiny, ztráty zaměstnání a trestu za sexuální zneužívání dítěte.

Weiss a kol. tamtéž uvádí, že zneužívající rodič k tomu, aby dítě nic neprozradilo, používá různé strategie. Jako první je neverbální komunikace, kdy se rodič dítěte dotýká, navazuje oční kontakt, ale nikdy s ním o zneužívání nemluví. Dále autoři zmiňují to, že může rodič dítěti vyhrožovat násilím, avšak než o samotné fyzické násilí jde spíš o ukázání fyzické převahy dítěti. Jako další strategie je uvedeno odměňování a podplácení, kdy je dítě motivováno k tomu, aby se aktivně zúčastňovalo zneužívání, dodává Weiss. Autoři tamtéž píší, že rodič dítěti dává dárky a snaží se ho tak podplatit, což později vede u dítěte k sebeobviňování a výčitkám vůči sobě samému.

Dále, jak výše zmínění autoři uvádí, je dítě sexuálně stimulováno, dochází u něj ke zvyšování sexuálního napětí na úroveň dospělého člověka a takové dítě s tímto napětím nedokáže pracovat, tudíž přistoupí na další sexuální interakce s rodičem, a tím se dostává do bludného kruhu, ze kterého nemůže ven (Weiss et al., 2000).

Díky těmto strategiím, které používá zneužívající rodič na dítě, se dítě snaží udržet tajemství po dobu zneužívání a někdy ho udrží i celý život (Weiss et al., 2005).

Předpokladem pro ukončení sexuálního zneužívání v rodině a pomoc obětem je jeho odhalení (Weiss et al., 2000). K takovému odhalení může přijít zcela náhodně, při lékařském vyšetření nebo jiný člen rodiny se může stát svědkem incestní aktivity, jak uvádí Weiss a kol. (2005). Weiss tamtéž, zmiňuje, že jiným případem je pak vědomé

odhalení, které nastává, když se dítě-oběť pokouší to někomu z okolí sdělit, takových případů je ale málo a samotným faktem pak zůstává, že když se dítě svým zneužíváním svěří, neznamená to, že je zneužívání ukončeno.

2.5.3 Reakce na odhalení

Weiss a kol. (2005) uvádí, že jakým způsobem bude reakce probíhat, bude vždy záviset na reakcích jednotlivých aktérů, že se může objevit tzv. poplašná reakce, kdy pachatel útočí proti oběti a využívá své role důvěryhodnějšího nebo může nastat jiná reakce a to ze strany matky, která zneužívání ignoruje, případně útočí na dítě stejně jako pachatel.

Dle Howardové (1992) může mít reakce matky mnoho podob, tou první je, že matka ihned svému dítěti uvěří, tedy dělá jednoznačné kroky k řešení celé situace a tím dává najevo, že otcovo chování bylo špatné, nepřijatelné. Jako druhou reakci uvádí tatáž autorka, takovou, kdy matka reaguje popudlivě, dítěti nevěří, často se ukázalo, že dítěti zakazovala o zneužívání mluvit. A k reakcím, které stojí mezi tím, tatáž autorka přiřazuje nedostatečné a tiché reakce, nedodržené sliby či neefektivní snahy situaci řešit.

Weisse a kol. (2005) popisují reakce všech členů na odhalení incestního sexuálního zneužívání dítěte a to tak, že jsou do značné míry motivovány potřebou chránit se před následky zneužívání

2.6 Dopady sexuálního zneužívání

Podíváme-li se do minulého století, konkrétně do 70. až 80. let, zjistíme, že v té době ve světě nebyly zkoumány ani studovány dlouhodobé důsledky sexuálního zneužívání (Vachová, 2011). Pozornost se zaměřovala, jak uvádí Vachová tamtéž, pouze na oběť (ne na celou rodinu) a důraz kladla na léčbu krátkodobých důsledků psychiatrická, přičemž dítěti stalo-li se obětí, tak mu byla poskytnuta ochrana ve formě izolace od pachatele, dále podpůrná léčba a často léčba psychiatrická. V této době působí doktor Rodriguez, který se věnoval sexuálně zneužívaným dětem a ve své práci zmiňuje situace, kdy sexuálně zneužití děti trpěly fobiemi, nočními děsy a v důsledku toho propagoval individuální přístup ke každému (Rodriguez, 1977).

V současnosti, kdy už je k dispozici dostatek informací díky rozsáhlým poznatkům o této formě zneužívání a díky poznatkům plynoucím z retrospektivních studií výpovědí dospělých jedinců, kteří byli v dětství sexuálně zneužíváni, platí, že ke všem obětem se přistupuje zcela individuálně (Ehlová, 2006).

Z již předchozí kapitol víme, že zjištění sexuálního zneužívání je mnohem těžší než třeba u fyzického týrání, kde bití nebo pálení cigaretou zanechávají na dětských obětech jasné známky násilí, kdežto u sexuálně zneužitých jsou jasné známky výjimečné. K samotnému fyzickému násilí při sexuálním zneužívání většinou dochází v případech brutálního sexuálního zneužívání, přesto oběti si odnášejí traumata na jejich duši, která promítají do jejich chování (Michančová, 2004). Táž autorka pak uvádí, že díky vývojové psychologii dnes už víme, že každé trauma prožité v dětství představuje hrubý zásah do jeho vývoje a má negativní dopady na utváření jeho dětské identity.

Michančová tamtéž dále popisuje teorii, kdy s identitou a vnímáním, které má každý člověk jiné souvisí reakce na traumatizující zážitky a zároveň to souvisí s jejich momentální a dřívější situací a zkušenostech v sexuální oblasti. Autorka se pak zmiňuje o prognóze dalšího života sexuálně zneužívaného dítěte a tvrdí, že na budoucí život má obrovský vliv charakter sexuálního zneužití.

Tuto teorii potvrzuje i Vágnerová (2014), která uvádí, že dítě vystavené sexuálnímu zneužití je traumatizováno událostí a tuto událost si neumí vysvětlit, přičemž takové dítě se nachází v situaci, ze které jen těžko může uniknout, a z tohoto důvodu se nemůže ani bránit. Vágnerová tamtéž píše, že traumatizace u dítěte vyvolává negativní emoční reakce, jako jsou strach, odpor úzkost, mění vnímání světa a projevuje se v chování dítěte. Důsledky takového jednání jsou pak závažné a více poškozují oběť:

- čím déle je oběť vystavena zneužívání,
- Čím abnormálnější jsou reakce dítěte na zneužití,
- Čím je věk oběti nižší,
- Čím menší je míra podpory a ochrany, očekávána od ostatních členů rodiny (Vágnerová, 2014)

Obecně lze následky sexuálního zneužívání rozdělit na krátkodobé (to jsou okamžité reakce na zážitek sexuálního zneužití) a na dlouhodobé (sem spadají následky projevující se až v dospělosti (Lewis, 2011). Ke krátkodobým následkům přiřazujeme zejména reakce jako strach, obavy, bezmoc, psychosomatické potíže, depresivní pocity, ale i změna sexuálního chování vedoucí až ke změně sexuálního vývoje (projevuje se to například kompulsivní masturbací (Vaníčková et al., 1997). K dlouhodobým následkům krom jiných se řadí zvýšená úzkostnost, labilita, suicidální tendence, alkoholové a drogové závislosti, deprese, sexuální dysfunkce, poruchy příjmu potravy, dále také

promiskuita a prostituce a v neposlední řadě také disociativní porucha osobnosti (Lewis, 2011).

Hanuš a kol. (2005) se domnívají, že osoba, která se v dětství potýkala se sexuálním zneužíváním, může být po celý život poznamenána tím, že se u ní budou vyskytovat problémy s navazováním partnerských vztahů, nedůvěra v navazování kontaktů ostatními lidmi, nízké sebehodnocení a sebevědomí. Důležité je však nezapomínat na následek sexuálního zneužívání, se kterým se odborníci u zneužitých osob setkávají poměrně často a to sice s opakováním zkušenosti sexuálního zneužívání v dospělosti, jak uvádí autoři tamtéž.

Vaničková v článku *Sexuální zneužívání dětí- oběti a pachatelé* (1997), shrnuje výsledky studií autorů Watkinse a Bentovimové, které se zaměřovaly na porovnávání důsledků sexuálního zneužití z chlapců a dívek a to z hlediska jejich délky trvání. Jako výsledek uvedených studií vyšlo, že krátkodobé reakce jsou výraznější u chlapců, zatímco u dívek tyto reakce přetrvávají a mají tedy dlouhodobější charakter.

2.6.1 Psychické důsledky sexuálního zneužívání v dětství

Ve své práci bych se ráda více zaměřila na psychické dopady sexuálního zneužívání. Pro jejich vážnost a působení v celém životě zneužívané osoby. Rozeberu více dopodrobna syndrom přizpůsobení dítěte sexuálnímu zneužívání a posttraumatickou stresovou poruchu.

Sexuální zneužívání představuje pro dítě nejen tělesnou, ale psychickou a sociální zátěž. Změny psychických projevů signalizují to, jak dítě sexuální zneužívání prožívá, interpretuje a jaký má pro něj význam (Vágnerová, 2014). Pokud je subjektivní zátěž natolik závažná může se u dítěte projevit posttraumatická stresová porucha, kterou trpí, jak uvádí Glaser (2008) až 44 % sexuálně zneužívaných dětí. Můžeme říct, že v obecné rovině platí, že čím déle zneužívání trvá a čím je věk zneužívaného dítěte mladší (do 9 let), tím jsou dopady sexuálního zneužívání závažnější (Malá, 2000). Známé je také, že na rozsahu následků má také vliv vztah oběti k pachateli, v tom smyslu je to chápáno jako závislost dítěte na zneužívajícím rodiči, a zda-li existuje nějaká opora u ostatních členů rodiny, jak uvádí Malá tamtéž. Tatáž autorka své čtenáře zaujímá tím, že nějakými následky trpí minimálně 50 % obětí, a že určitý problém spočívá v nárůstu jejich zranitelnosti, což v důsledku znamená, že se snadněji stávají oběťmi dalšího sexuálního zneužívání.

Vágnerová (2014) k intrafamiliární sexuální zneužívání píše, že je specifické co do následků, protože takovéto zneužívání postihuje dítě mnohem závažněji než útok neznámého pachatele a může vést až k syndromu „Home alone, kde tento syndrom vyjadřuje pocit opuštěnosti uvnitř vlastního domova, rodiny, která neplní své funkce. Ve většině případů nejde o jednorázové trauma, ale o dlouhodobý proces, který je charakteristický tím, že se dítě nedokáže účelně bránit, protože v žádném z členů rodiny nemá dostatečnou oporu, jak dále uvádí Vágnerová tamtéž. Tataž autorka se také ve své knize zmiňuje o tom, že dítě bývá často k mlčení donuceno oběma rodiči, čímž se stává manipulovatelnou obětí a bojí se cokoliv udělat.

Obecně bychom psychické dopady mohly zahrnout do čtyř následujících dimenzí: Traumatická dimenze v sobě zahrnuje zraňující sexualizaci, vztahuje se k nápadnostem a odlišnostem v sexuálním chování (Vaníčková et al., 1999; Čírtková, 2004). Obě autorky sem řadí následky sexuálního zneužívání, jako je vyhýbání se sexuálním kontaktům, předčasná sexuální vyzrálost, prostituce, promiskuita či agresivní sexuální projevy.

Do druhé dimenze výše zmíněné autorky zasouvají rovinu emocionální, ve které se dopady odvíjí od pocitu zrady, které oběť prožívá. Dítě, které je zneužíváno např. rodičem, jak uvádí Vaníčková a kol. (1999), to vnímá tak, že na místo, aby jej ochraňoval, tak ho použil pro uspokojení jeho potřeb, a tudíž ho zradil. V důsledku toho dítě ztrácí schopnost důvěřovat druhým, objevují sklony k odevzdanosti a závislosti na druhém člověku, dodává Čírtková (2004). Obě autorky se pak shodují na tom, že od pocitu zrady bývá krátká cesta k agresivnímu chování, kriminalitě či k úplnému opaku a to k roli oběti v dospělém životě (Vaníčková et al., 1999; Čírtková, 2004).

Ve třetí dimenzi dle autorky Čírtkové (2004) objevujeme téma hlubokého prožitku bezmocnosti něco podniknout. Chování oběti se projevuje následovně: opakované útoky, psychosomatické potíže (poruchy spánku, příjmu potravy, bolesti břicha atd.), dále jsou to deprese a tzv. disociativní poruchy (jedná se o částečnou nebo úplnou ztrátu normální integrace mezi vzpomínkami na minulost, vědomím vlastní identity, aktuálními pocity a kontrolou tělesných pohybů) (Vaníčková et al., 1999; Čírtková, 2004).

Jde-li o čtvrtou dimenzi pojmenovanou jako dimenze stigmatizace, dotýká se sníženého sebevědomí a sebeakceptování a v této dimenzi si oběť sexuálního zneužívání vyčítá, že se nechala od pachatele dotlačit do aktivit, které se jí nelíbily (Čírtková, 2004). A dle Vaníčkové a kol. (1999) se dítě považuje za zkažené, začíná si

uvědomovat svoji odlišnost od ostatních a tím se dostává na cestu, která ho může svést k sebepoškozování a autodestruktivnímu jednání, jako braní drog, alkoholismus a suicidální chování.

2.6.2 Posttraumatická stresová porucha u dětí

Malá (2011) uvádí, že trauma nebo stresová událost jsou kauzálním faktorem, a také to, že je to jedna z mála psychiatrických poruch, kde je známa etiologie. Speciální symptomy vytvářejí maladaptivní reakce, které vedou ke zhoršenému „sociálnímu fungování“, uvádí Malá tamtéž. Mimo tyto charakteristiky jsou často přítomny poruchy vegetativní, emoční, poruchy nálady a chování, které však pro stanovení diagnózy nejsou primární. PTSP je anxiózní poruchou odlišnou od všech ostatních úzkostných poruch, je to de facto „normální reakce na abnormální situace“, dodává Malá.

Vágnerová (2014) popisuje Posttraumatickou stresovou poruchu dětí, a uvádí, že se projevuje přetrvávající úzkostí a strachem. Dále také to, že děti s PTSD bývají emočně dráždivé, mají tendenci reagovat na nepatrné podněty afektivními výbuchy.

Malá (2003) charakterizuje symptomy PTSD u dětí: jde o dramatictější znovuprožití traumatu ve vzpomínkách, náhlé pocity, že se situace znovu opakuje, poruchy chování, potíže s koncentrací, opakující se děsivé sny, fobie, ustrašenost, poruchy paměti, děti si nemohou vybavit dovednosti, které dříve zvládaly bez větších obtíží a další.

Vágnerová (2014) to rozšiřuje a píše, že u dětí dochází ke změně vnímání světa, vidí ho jako něco špatného.

Tatáž autorka uvádí, že některé děti o traumatu mluví, jiné to zobrazují v kresbě, či se jim o tom zdá a také uvádí, že traumatický zážitek se u dětí může projevit ztrátou kompetencí a návyků (týká se to například jídla a udržování čistoty). U starších dětí se PTSD může projevit jako agresivita nebo narušení vztahů s lidmi, neschopnost se přizpůsobit se požadavkům při práci ve skupině či zvýšený sklon k agresivitě, který se může projevit sebepoškozováním až lhostejností k vlastnímu osudu, dodává Vágnerová.

2.6.2.1 Vznik a průběh PTSD

Samotná traumatická událost vyvolá u většiny lidí pouze dočasné potíže a psychický stav se většinou upraví mnohdy spontánně. Pokud však člověk danou traumatizující situaci nezvládne, projeví se u něj příznaky PTSD (Vágnerová, 2014).

Tesař (2014) uvádí jako příčiny vzniku vnější vlivy, kam zařazuje vystavení se extrémně děsivému zážitku, jehož působením se aktivují obranné mechanismy člověka. Autor pak potvrzuje to, co popsala Vágnerová, protože píše, že ne vždy se podaří vše vstřebat správně, popřípadě ne vždy lze vstřebat veškerý stres, strach, děs aj. a proto především záleží na zpracování těchto událostí.

Průběh PTSD má několik fází, první je tzv. nespecifická reakce na prožité trauma, většinou při ní dochází k nárůstu úzkosti a vegetativních potíží, píše Raboch (2000). Druhá fáze nastupuje asi 4. až 6. týden a prohlubují se pocity bezmocnosti, traumatizovaný ztrácí kontrolu, jedná afektivně a má tendence k izolaci a třetí fáze nastupuje do 6 měsíců od traumatu, charakteristická chronizací potíží, což má za následek závažné narušení života nemocného, uvádí Raboch tamtéž.

Vágnerová (2014) dodává, že proces rozvoje a přetrvání poruchy závisí nejenom na závažnosti vyvolávajícího podnětu a na osobnosti postiženého jedince, ale i na reakcích okolí.

2.6.2.2 Sociální význam posttraumatické stresové poruchy

Vágnerová (2014) uvádí, že už samotná pozice oběti, může daného člověka stigmatizovat, protože lidé k vzhledem k traumatu se k oběti chovají odlišně, ať už jde o projevy nadměrného soucitu, podpory nebo o odtažitost či dokonce odpor. Jako zdroj takového chování a vyplývajících problémů uvádí tatáž autorka neporozumění traumatizovaného člověka, lidem jeho chování připadá nesmyslné, a tak nevědí, jak se k němu mají chovat, tudíž mají spíše tendenci se danému citlivému tématu vyhýbat. Často pak za takových okolností dochází k narušení mezilidských vztahů.

2.6.2.3 Léčba a resocializace

K léčbě posttraumatické stresové je možné použít psychoterapii v kombinaci s farmakologickou léčbou, která pomůže ke zmírnění akutních příznaků, např. úzkosti (Vágnerová, 2014).

Tesař (2014) dodává, že nejčastěji se využívají SSRI antidepresiva, která pozitivně ovlivňují přenosy nervových vzruchů a zamezují tak zpětnému zachytávání serotoninu, který má pozitivní efekt na náladu a snižuje úzkost. V některých případech se používá i „placebo“, tedy látka, která nemá žádný účinek, ale přesto člověku pomůže.

Jiný pohled na léčbu podává doktor Polach (2015), který ji rozděluje z hlediska terapie a uvádí, že máme terapii zaměřenou na jádrové příznaky PTSD a na druhotné

příznaky. Jako jádrové příznaky uvádí: flashbacky, vyhýbání se, snížené prožívání radosti, depersonalizaci, hypervigilitu. Z druhotných příznaků pak jde zejména o narušené sociální fungování.

Psychoterapie je především zaměřena na zpracování traumatické události, a protože v důsledku traumatu dochází k narušení vztahů v rodině, probíhá psychoterapie s celou rodinou (Vágnerová, 2014). Prognóza PTSD je spíše dobrá. U většiny případů dochází k mírnému zlepšení a v tom nejlepším případě k úplnému uzdravení (Khouzam a Donnelly, 2002).

2.6.3 Syndrom přizpůsobení sexuálnímu zneužívání

Kristková a kol. (2007) uvádí, že syndrom dětského přizpůsobení sexuálnímu zneužívání poprvé popsal lékař Ronald C. Summit v r. 1983, který při práci se sexuálně zneužívanými dětmi zjistil druhotnou viktimizaci, k níž dochází po odhalení traumatické skutečnosti. Druhotná viktimizace přichází ze strany odborníků, lékařů, psychologů, terapeutů nebo příslušníků Policie ČR. Tito odborníci při setkání s traumatizovaným- sexuálně zneužitým dítětem zapomínají, že toto dítě je po ataku sexuálního násilí, v šoku, pod vlivem dlouhodobého stresu a po svěřením se s traumatickou událostí, kdy pocíťuje jistou úlevu, se nevědomky vyrovnává se svým problémem popřením, dodává Kristková a kol. tamtéž.

Zmiňovaný syndrom má několik fází. Vágnerová (2014) uvádí tři. Fázi utajování a bezmocnosti definuje Vágnerová (2014) následovně: v této fázi je dítě zneužíváno blízkou osobou, nerozumí tomu, co se děje, a je nuceno k mlčení. Samo dítě pocíťuje vinu a má strach se někomu svěřit. Dítě se cítí bezmocně a je přesvědčeno, že není nikdo, kdo by uvěřil a pomohl mu.

Druhá fáze přizpůsobení, zde se dítě snaží aktivně řešit svůj problém. Halfarová (in Vágnerová, 2014) to popisuje takto: Zneužívané dítě zpracovává traumatizující situaci takovým způsobem, že se samo vidí jako viníka, snaží se být hodné, tudíž se chová podle požadavků násilníka. Mění se jeho hodnocení, přestane sexuální zneužívání vidět jako něco špatného.

Dle Vágnerové (2014) fáze opožděného odhalení a odvolání pomoci je charakteristická tím, že dítě, které trpí sexuálním zneužíváním, po určité době najde odvahu a vyhledá pomoc, ale jeho sdělení působí nevěrohodně, čímž taková sdělení pak vyvolávají různé reakce včetně nedůvěry a obviňování ze lži už jen z toho důvodu, protože leckdy dítě pro svá tvrzení nemá důkazy, a na druhé straně jsou pak dospělí

(pachatelé), kteří dovedou lépe argumentovat a proto jejich výpověď zní mnohem věrohodněji, než výpověď sexuálně zneužívaného dítěte. Vágnerová tamtéž pak uvádí, že v incestní rodině dochází k ostrakizaci dítěte, ostatní členové rodiny se k dítěti chovají odměřeně, leckdy více než k samotnému agresorovi a dítě, protože je citově vázáno na rodinu, má strach z odloučení. Na konec v závislosti na intenzitě sekundární viktimizace ze strany profesionálů, kteří mu nevěří, dítě své obvinění odvolá, dodává autorka.

2.7 Prevence sexuálního zneužívání

Jak uvádí řada autorů z výsledků různých výzkumů, nejúčinnější forma ochrany dítěte před sexuálním zneužíváním je jeho dostatečná informovanost, takové dítě totiž dokáže rozeznat záměry případného pachatele a případně se jim ubránit, či vyhledat adekvátní pomoc. Zde je potřeba mít na paměti, že se to týká dětí starších a rozumově vyspělejších (Chmelík, 2003)

2.7.1 Primární prevence

Chmelík (2003), uvádí, že pro ochranu malých dětí je zapotřebí mít rozvinutou primární prevenci, která znamená předcházení nežádoucímu jevu a ochrana před ním, čímž v podstatě označuje všechny aktivity, jejichž cílem je potírání výskytu a zabraňování rozvoji negativního jevu ve společnosti.

Primární prevence sexuálního zneužívání by měla být zaměřena nejen na děti, ale i na dospělé, kteří nikdy s dítětem špatně nezacházeli, tedy na učitele, lékaře, sociální pracovníky, kteří by díky informovanosti mohli rozpoznat příznaky rodinné dysfunkce a navrhnout vhodný následný postup, eliminaci nebo minimalizaci ohrožujícího chování potenciálního zneuživatele, nebo na celou společnost a její informovanost o problematice, ale taky na případného pachatele (Matoušek et al., 2005).

Přestože může být sexuálně zneužívané jakékoliv dítě, francouzská psychologka říká, že některé děti jsou zranitelnější než jiné (Bacus, 2007). Jsou to ty děti, které působí nesměle, jsou dobře vychované, rezervované nebo nejisté. Takové děti se nespolehlivě brání dospělému a je potřeba je naučit, že mají právo říci „ne“ dodává tatáž autorka.

Hobson (2012) uvádí, jaké informace by se měly v rámci primární prevence dětem podávat, jde o následující výčet:

- Konkrétně dětem říct a označit, které části těla jsou intimní a jak se správně nazývají
- Co je a co už není vhodný dotek
- Jak moc je důležité se bránit a jak
- Nebát se říct o nevhodných dotecích ze strany dospělých
- Vědět, na koho se může dítě obrátit, když se potřebuje svěřit nebo požádat o pomoc nebo radu

V České republice jsou do primární prevence sexuálního zneužívání zapojeny složky ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, práce a sociálních věcí, vnitra, zdravotnictví, spravedlnosti a dále pak nevládní a neziskové organizace (Duma, 2012).

Vláda na podporu primární prevence schválila v roce 2008 národní strategii prevence násilí na dětech pro roky 2008–2018, která by měla prevenci násilí na dětech řešit. Zaměřuje se na sedm hlavních cílů, a to podporu rozvoje rodičovských kompetencí, klima rovnocenného partnerství a sociální komunikace ve školách a na pracovištích, dostupnou nabídku volnočasových aktivit, speciální práva dětí umístěných do zařízení ústavní výchovy, vytváření bezpečných komunit, porozumění právu dětí na ochranu před násilím s cílem změny jejich postojů a koordinaci multioborového přístupu (Věstník vlády ČR, 2008).

2.7.2 Sekundární prevence

Většina autorů sekundární prevenci chápe především jako záměrné působení na situace, podmínky či okolnosti, které nějakým způsobem zvyšují riziko či podmiňují zneužití dítěte s cílem taková to rizika minimalizovat nebo zcela eliminovat (Weiss et al., 2005).

Matějček (1995) ve spojitosti s CAN popisuje sekundární prevenci jako činnost, při které dochází k vytipování rizikových skupin obyvatelstva a rizikových situací, za kterých ke CAN dochází a cíleně působit na tyto skupiny lidí a situace, tak aby se riziko vzniku CAN snížilo na minimum (Dunovský et al., 1995).

Hájková (2015) ve své práci dodává, že abychom mohli efektivně vyhledávat skupiny rizikových jedinců ve společnosti, je zapotřebí existence takových systémů, které by nám vyhledávání ulehčily a uskutečnily. A důležitá je především spolupráce pedagogických, zdravotnických, sociálních, ale i soudních či policejních orgánů.

2.7.3 Terciární prevence

Weiss a kol. (2005) uvádí, že terciární prevencí se rozumí takové chování odborníků, které reaguje na situace, v nichž došlo k sexuálnímu zneužití dítěte, a následně zabráňuje dalšímu jeho zneužívání, a že smyslem terciární prevence je zamezení dalšího násilí či zneužívání dítěte, oběť nesmí být dále poškozována a měl by být vytvořen systém ochrany.

Do terciální prevence spadají tzv. pomáhající organizace, jako jsou například telefonní linky důvěry, chráněná bydlení, krizová centra atp. (Vaničková et al., 1995).

Vaničková a kol. tamtéž pak dodávají, že prognóza každého jednotlivého případu určuje postup a návrh řešení, kde nejdůležitějším rozhodnutím bývá, zda dítě bude odebráno z rodiny, nebo jestli je možné, aby dítě v rodině dále setrvalo.

2.8 Léčba sexuálně zneužívaného dítěte

Nováková a Zášková (2016) se domnívají, že násilí na dětech ať už jakékoliv nelze ospravedlnit a že společnost, ve které žijeme, by měla mít zavedený takový systém péče o ohrožené děti, legislativně ho mít ošetřený tak, aby jednotlivé prvky pomoci byly kvalitní, teda aby zajišťoval kvalitní institucionální péči, terénní práci s rodinami, kvalitní edukaci a dostatečnou síť dětských psychiatrických zařízení.

Zášková tamtéž apeluje na dostupnost a kvalitu všech zařízení a říká: Dostupnost a kvalita by měla být taková, že si společnost prostřednictvím svých institucí je schopna zjistit, zda bylo dítěti ublíženo, poskytnout mu potřebnou ochranu a potrestat pachatele

Nováková tamtéž uvádí, že léčba by měla být interdisciplinární, aby ovlivnila vytvoření žádoucí tělesné, psychické a sociální pohody dítěte a zaměřila se na zlepšení postavení dítěte v rodině. Zároveň by léčba měla být symptomatická, se zaměřením na příznaky ubližování dítěti a příčiny jevu.

Jak uvádí Špeciánová (2003) důležitým prvkem v léčbě sexuálního zneužívání dětí je krizová intervence, jejíž smysl je přerušit násilí, zabránit dalším útokům a zajistit okamžitou lékařskou či psychologickou pomoc.

Nováková a Zášková (2016) pak dále definovaly postupy při řešení problému a napsaly, že řešení mohou být různá, kde prvním řešením je punitivní postup, zaměřený na potrestání pachatele, který bývá spojen s rizikem rozpadu rodiny. Dále definovaly protektivně-kontrolní přístup, který sleduje zabránění opakování násilí důslednou kontrolou, pravidelnými prohlídkami ale i tím, že je dítě odebráno z rodiny do péče

instituce, což může dítě pociťovat jako trest. Jako poslední autorky definovaly protektivně-terapeutický přístup, který nevyklučuje kontrolu, ani potrestání pachatele, ale hlavním úkolem je však terapeutická intervence zaměřená na celou rodinu tak, aby nebyl narušen rodinný systém.

Řada odborníků se shoduje na tom, že každý případ by měl být posuzován z komplexního hlediska, tedy být řešen v rámci multidisciplinárního týmu (Dunovský et al., 1999).

V případě sexuálního zneužívání partnerem matky doporučuje Špeciánová (2003) zjistit, jaká je současná životní situace matky a její vztah k pachateli, zda se dokáže postarat o dítě. Špeciánová tamtéž také uvádí, že je potřeba zjistit výskyt psychiatrické zátěže v rodině, případné závislosti na alkoholu a jiných návykových látkách a na základě těchto skutečností předvídat další vývoj případu, a pokud matka zneužití nevěří, je třeba usilovat o vytvoření pozitivního vztahu mezi dítětem a matkou, která je pro ně významnou oporou.

V této fázi léčby má dle zkušeností odborníků v první řadě význam psychoterapie, zaměřující se na potřeby dítěte a jeho rodinu a má vést k dosažení úlevy od psychických utrpení a k nápravě osobních vztahů i sociálního chování (Nováková, Záškodná, 2016).

Dunovský a kolektiv (1999) k léčbě sexuálního zneužívání dodává důležitost řešení tohoto problému v rámci dlouhodobé péče a podpory, protože následky sexuálního zneužívání mohou přetrvávat do dospělosti, některé se mohou objevit až v dospělosti a komplikovat jedinci život.

3 Empirická část

3.1 Cíle práce a výzkumné otázky

3.1.1 Cíl práce

Cílem práce je zjistit jaký sociální dopad mělo prožité sexuální zneužívání na život autorky.

3.1.2 Výzkumné otázky

Jak sexuální zneužívání poznamenalo autorčino dětství a partnerské vztahy?

Výzkumná otázka byla dále rozložena do několika **specifických otázek**, kvůli své obsáhlosti:

1. Jaký sociální dopad mělo sexuální zneužívání na autorčinu dětství?
2. Jaký vliv mělo sexuální zneužívání na vztah autorky k rodině?
3. Jaký sociální dopad mělo sexuální zneužívání na autorčiny partnerské vztahy?

4 Metodologie výzkumu

Výzkum osobního pohledu dítěte na prožité sexuální zneužívání a jeho sociální dopad byl uskutečněn jako kvalitativní šetření, a to na základě zakotvené teorie za použití rozboru monografie jako techniky sběru dat. U výzkumu byla využita intenzivní metoda studia jednotlivého případu s důrazem na utříděný celkový pohled.

S ohledem na to, že se tato práce zabývá rozbohem monografie, která popisuje příběh dívky, později ženy, byl tento výzkum realizován kombinací dvou základních přístupů v kvalitativním výzkumném šetření, a to pomocí zakotvené teorie a případové studie.

Získaná data (uvedená monografie) jsem nejdříve převedla do hermeneutické matice programu ATLAS.ti a poté vyhodnotila pomocí třístupňového kódování. U celého metodologického postupu analýzy jsem vycházela z induktivních postupů, podle techniky zakotvené teorie. Nejprve jsem získaná data redukovala na informace vztahující se k výzkumu, poté pomocí otevřeného kódování jsem vytvořila konkrétní kódy. Z těchto kódů jsem následně vytvořila jednotlivé kategorie. V jednotlivých kapitolách využívám grafická schémata, která jsem vytvořila v rámci kódování v softwaru ATLAS.ti.

4.1 Kvalitativní výzkum

Kvalitativní výzkum je termín, který v sobě obsahuje celou řadu výzkumných přístupů a strategií, a tyto strategie se zaměřují na to, jak lidé chápou, prožívají, interpretují a vytvářejí sociální realitu (Manson in Lewis- Beck et al., 2004). Autoři Záškodný a Záškodná (2014) definují kvalitativní výzkum jako vytváření interpretací, tedy hypotéz s interpretační funkcí, o zkoumaném jevu, jakožto zárodku vznikající zcela nové teorie. Hendl (2005) uvádí, že se jedná o numerické šetření dat, která jsou kvalitativní povahy, což znamená, že jsou verbální nebo vizuální. Autor tamtéž uvádí, že hlavním cílem tohoto výzkumu je vytvořit deskripci reality, která je validní a bohatá. Přístupy, které zařazujeme pod hlavičku kvalitativního výzkumu, jsou různorodé, přesto mají určitá společná východiska a společným rysem těchto přístupů je specifické uchopování reality, která není chápána jako daná, ale jako sociálně konstruovaná, dodává tentýž autor.

Disman (2002) poukazuje na to, že kvalitativní výzkum na rozdíl od kvantitativního výzkumu, používá induktivní logiku. Na začátku každého jednotlivého

výzkumného procesu je široce formulovaná výzkumná otázka, široce rozprostřené pozorování a sběr dat, dodává tamtéž autor. Po sběru dat výzkumník pátrá po pravidelnostech v datech, na to formuluje předběžné závěry, pro které hledá oporu v dalších datech a konečným výstupem je nově formulovaná teorie nebo hypotéza či hypotézy, dokončuje to tentýž autor.

Indukce je, jak dodává Švaříček (2005), založena na principu opakování, což znamená, že na základě toho, že se případy opakují, je formulováno určité pravidlo a předpokládáno, že se budoucnost nebude příliš lišit od přítomnosti. Z jednotlivých pozorování je pak vyvozováno univerzální tvrzení, které má pouze pravděpodobnostní povahu dodává, autor tamtéž. Někteří autoři s ním však nesouhlasí a například Sloman (in Čermák, Štěpaníková, 1997) tvrdí, že i v případě, že se nějaký jev vyskytne jen jednou, je jeho existence možná.

Srovnáme-li kvantitativní a kvalitativní výzkum, zjistíme, že oba výzkumy mohou používat stejné techniky sběru dat, jako je například pozorování, rozhovor, studium dokumentů, ale způsob jejich použití je rozdílný, Švecová (2016). Dle Hendla (2005) síla kvalitativních dat spočívá v tom, že jsou přirozeně uspořádána a popisují každodenní život. Tentýž autor také dodává, že se kvalitativní data vyznačují lokální zakotveností a nejsou vytrhována z kontextu dění.

Hendl (2016) říká, že kvalitativní výzkum se snaží data zachytit v jejich maximální bohatosti a zpracovat je za pomoci specifických analytických postupů, kde základem je kódování, které je popisováno jako operace, při které jsou údaje rozebrány, konceptualizovány a opět složeny novými způsoby. Při kódování je text rozbit na jednotky a těmto jednotkám jsou pak přidělena jména, výzkumník poté pracuje s takto nově pojmenovanými fragmenty, dodává autor tamtéž.

4.1.1 Případová studie

Hendl (2016) k případové studii uvádí, že se jedná o detailní studium jednoho případu nebo několika málo případů, ve kterém jde o zachycení složitosti případu a popis vztahů v jejich celistvosti. Miovský (2006) tuto teorii více rozšiřuje a dodává, že práce na případové úrovni zdůrazňuje komplexní povahu zkoumaných fenoménů, zohledňuje souvislosti dílčích oblastí, jichž se případ dotýká a to včetně historicko-biografického pozadí.

Hendl (2016) ve své knize uvádí následující typy případové studie:

- **Osobní případová studie** – v tomto typu případové studie se jedná o výzkum určitého aspektu u jedné osoby, věnuje se pozornost například minulosti, kontextovým postojům, které předcházely určité události (např. rozvod); zkoumají se možné příčiny, zkušenosti. U případové studie lze jít také o zachycení celého života.
- **Studie komunity** – v tomto případě zkoumáme jednu nebo více komunit ve městě (či celé město), někdy se takové studii říká sociografie. Ve studii komunity se popisují a analyzují vzorce hlavních aspektů života té dané komunity.
- **Studium organizací a institucí** - zde se zkoumají školy, firmy, odborové organizace, kultura organizací a procesů změn či adaptací. U tohoto typu studie jsou cíle různé, Hendl se zmiňuje například o hledání nejlepšího vzorce chování, zavedení typu určitého zařízení nebo zkoumání procesů změn a adaptací.
- **Studium sociálních skupin** – v tomto typu případové studie se zkoumají malé přímo komunikující skupiny. Snahou studia je popsat a analyzovat vztahy či aktivity ve skupině.
- **Zkoumání programů, událostí, rolí a vztahů** - už podle názvu je jasné, že se studium zaměřuje na určitou událost a zahrnuje to například analýzu interakce učitele a žáka, konfliktu rolí nebo analýzu stereotypů.

Hendl tamtéž dodává, že u jednotlivých autorů se mohou vyskytnout odchylky v pojmání případové studie. Takovéto tvrzení nám potvrzují například autoři Miovský a Stake, kde Stake (1995) definuje případovou studii jako úsilí o porozumění zkoumaného sociálního objektu a Miovský (2006) případovou studii dělí pouze na jednopřípadovou studii, do které dosazuje, studium rodiny a studium sociálních skupin a na případovou studii organizace a skupin.

Ve své práci jsem použila prvky případové studie, konkrétně prvky osobní případové studie, když jsem snažila zachytit složitost případu za pomoci otevřeného kódování.

4.1.2 Zakotvená teorie

Šed'ová (2007) uvádí, že zakotvenou teorii vyvinuli v 60. letech 20. století dva američtí sociologové Barney Glaser a Anselm Strauss.

Strauss a Corbinová (1999) popisují zakotvenou teorii jako teorii induktivně odvozenou ze zkoumaného jevu, který reprezentuje. Autoři tamtéž teorii rozšiřují a píší, že to v podstatě znamená, že je odhalena, vytvořena a prozatímně ověřena systematickým shromažďováním údajů o daném zkoumaném jevu.

Lewis- Beck et al. (2004) definují zakotvenou teorii jako sadu systematických induktivních postupů pro vedení kvalitativního výzkumu, který se zaměřuje na vytváření teorie.

Autoři tamtéž dodávají, že zakotvená teorie nabízí jakýsi návod pro zacházení s daty a tento návod stimuluje přemýšlení o nich, zároveň zahrnuje řadu jednotlivých postupů, kdy nejdůležitější jsou nejspíše kódovací techniky.

Postupy jsou popsány níže.

4.1.3 Analytické postupy v zakotvené teorii

V zakotvené teorii se můžeme setkat s řadou specifických kódovacích technik, kde jejich aplikace představuje pohyb od těch nejjednodušších až k nejsložitějším a je provázaný (Ezzy, 2002). Hendl (2016) uvádí, že nejjednodušší kódovací technikou je otevřené kódování, které je příbuzné tematické analýze přítomné v každém kvalitativním výzkumu.

Otevřené kódování je analytickým procesem, ve kterém jsou pojmy identifikovány a rozvíjeny, ve smyslu vlastností a dimenzí (Strauss, Corbinová, 1999) Základní analytické postupy, pomocí nichž se toho dosahuje, jsou: kladení otázek o údajích a zjišťování podobností a rozdílů porovnáváním jednotlivých případů, událostí a jiných výskytů zkoumaného jevu mezi sebou, uvádí autoři tamtéž a dodávají, že podobné události a případy jsou označeny a seskupeny do kategorií.

Při **Axiálním kódování** se pokoušíme poskládat pojmy, které vznikly během otevřeného kódování, dohromady a nacházet vazby mezi kategoriemi a subkategoriemi (Miovský, 2006).

Strauss A Corbinová (1999) uvádějí, že cílem je vytváření spojení mezi kategoriemi a subkategoriemi. Dále popisují, že za tímto účelem se používá tzv. paradigmatický model. Využití tohoto modelu umožňuje o datech systematicky přemýšlet a vzájemně je k sobě vztahovat složitými způsoby, de facto se jedná o to, že jednotlivé kategorie jsou přiřazeny k jednotlivým položkám paradigmatického modelu a následně na to je hledán vztah jejich subkategorií, dodávají autoři tamtéž.

Paradigmatický model v jeho zjednodušené podobě vypadá následovně:

A – PŘÍČINNÉ PODMÍNKY ► B – JEV ► C – KONTEXT ► D – INTERVENUJÍCÍ PODMÍNKY ► E – STRATEGIE JEDNÁNÍ A INTERAKCE ► F – NÁSLEDKY

U Axiálního kódování lze také říct, že slouží jako pomůcka při třídění dat, nikoli jako závazný model výkladu zkoumaných jevů, uvádějí autoři Strauss a Corbinová (1999).

Selektivní kódování, jak uvádějí Strauss a Corbinová tamtéž, znamená výběr jedné klíčové kategorie, kolem které je organizován základní analytický příběh, a všechny ostatní kategorie jsou pak vztahovány k této jediné centrální kategorii. Autoři dále uvádí, že námi zvolená centrální kategorie by měla odpovídat zkoumanému jevu a dobře jej popisovat. Výsledkem selektivního kódování je identifikace klíčových kategorií a vztahů mezi nimi, jinak řečeno, jde o formulování nové teorie a součástí výsledné teorie má vždy být začlenění procesu do analýzy, kdy proces znamená spojení různých sekvencí jednání vztahujícího se ke zkoumanému jevu, dodávají autoři tamtéž.

4.1.4 Technika sběru dat a výzkumný vzorek

Data pro výzkum jsem získala z veřejně dostupné monografie, kterou jsem si vybrala cíleně. Monografie autorky Zuzany S. „Hra na pavoučka“ pojednává o tom, jak prožité sexuální zneužívání ovlivnilo autorčin celý život.

Výzkumný vzorek tedy zahrnuje pouze případ jedné informantky, který je předkládán ve výše zmíněné autobiografii.

4.1.5 Program na zpracování dat ATLAS.ti

Softwarový program ATLAS.ti je virtuální pracovní plocha vyvinutá pro kvalitativní analýzu velkého množství textových dat, grafických dat i audio a video nahrávek (User's Manual for ATLAS.ti 5.0, 2004). V konceptu kvalitativního výzkumu ATLAS.ti napomáhá objevit souhrn jevů skrytý v datech, jak uvádí Konopásek (2005). Friese (2014) říká, že tento program umožňuje výzkumníkovi se soustředit na analyzovanou část a nezahlcovat se složitostí materiálu.

4.1.6 Etická stránka výzkumu

Otázky dopadu etického chování mají svoji roli i ve společenskovědním výzkumu. Tuto myšlenku potvrzuje i Karásek (2012), který píše o etice a ochraně lidských subjektů a uvádí, že v každém případě, kdy člověk vstupuje do procesu jakéhokoliv výzkumu, je třeba dbát, aby byl po etické stránce správný, tedy jinak řečeno, aby nebyl neetický.

Hendl (2016) zdůrazňuje, že výzkum nesmí ohrozit tělesné zdraví, ale ani psychické zdraví námi zkoumaných jedinců.

Výzkumník by měl při kvalitativním rozhovoru zajistit emoční bezpečí účastníků výzkumného šetření a důležitým požadavkem výzkumu je zachování soukromí, a to proto, že jen někteří lidé jsou zcela ochotní sdělovat podrobnosti ze svého soukromého života s vědomím, že budou zveřejněny, dodává Miovský (2006).

Za další důležitou složkou etického aspektu výzkumu je autory Miovský (2006) a Hendl (2016) považován informovaný souhlas – standardní dokument v každém typu výzkumu s lidskými jedinci.

Tato etická stránka výzkumu nebyla naplněna. S Autorkou monografie nebylo možné se spojit.

5 Analýza a interpretace výsledků získaných dat

Diplomová práce, jak jsem již výše popsala, se zabývá rozбором monografie Zuzany S. (2014), která nese název „Hra na pavoučka.“ Monografie je napsána podle autorčiných vzpomínek, proložená záznamy z matčina deníku a doplněna lékařskými zprávami, psychologickými posudky a v neposlední řadě citacemi z autorčiných dopisů. Jde o autobiografický příběh dívky, která si prožila dlouhodobé sexuální zneužívání. Abych Vám tento příběh přiblížila, uvedu v následující podkapitole stručný obsah knihy Hry na Pavoučka.

5.1 Obsah knihy „Hra na pavoučka“

Příběh Z. S., ženy, která si prošla peklem, začíná matčinými zápisky z doby informantčiných prvních dnů. Autorčino vyprávění pak plynule navazuje a seznamuje čtenáře s prvními vzpomínkami na dětství, na příchod otčíma do rodiny, na čas trávený ve školce a ve škole. První část knihy „*Bezmoc v husté síti*“, jak ji autorka nazvala, nenechává čtenáře v klidu usednout na židli. Již na prvních stránkách čtenáře nadzvedává chování otčíma k autorce, jakožto k malému dítěti. Hned o pár řádků níž jsou pak vystaveni detailnímu popisu sexuálního obtěžování, které gradovalo až do pravidelného sexuálního zneužívání. Po nabrání dechu autorka znovu šokuje a stahuje čtenáře do svých temných myšlenek a pokusů o sebevraždu.

Druhé nadechnutí přichází s druhou částí příběhu „*Pavouk a motýlek*“, kterou autorka začíná hezkou vzpomínkou na přátelství s motýlkem a na šťastné chvíle strávené na střední škole. Avšak jak autorka v celém příběhu, tak i zde přichází nenadále šok. První hospitalizace na dětské psychiatrii. První snaha zbavit se otčíma...první soud.

„*Život s Richardem*“, nese název třetí části knížky a jak už sám název napovídá, autorka zde čtenářům přibližuje své manželství a své první kroky v roli matky. Černá mračna i přichází v této kapitole a čtenáři se najednou ocitají společně s autorkou v prostředí azylového domu pro matky s dětmi, společně s autorkou odhalují manželovo tajemství a brání se proti sexuálním útokům ze strany otčíma.

Část čtvrtá a autorčino „*Rozplétání pavučiny*“, posouvá čtenáře směrem, ve který doufali už od začátku... Strhující vyprávění autorky nekončí. Na posledních stránkách své niterní zповědi vzkazuje všem, kteří podobně jako kdysi ona trpí a volají o pomoc... „Nikdy to nevzdávejte, vždycky zbývá jiskřička naděje. „

Samotný životní příběh autorky nekončí. V současné době třicetiletá mladá maminka se čtyřmi dětmi, studuje vyšší odbornou školu sociálně právní. Prohlubuje si arteterapeutické metody a techniky, aby mohla jednou i ona pomáhat druhým. Ve vztazích s muži stále tápe. S původní rodinou si dodnes nerozumí a před otčímem se stále necítí v bezpečí. Avšak kvůli svým dětem je odhodlaná se postavit všem výzvám a překonat je, protože to ony jsou jejím smyslem života.

5.2 Kategorizace získaných dat

Předmětem mého výzkumu bylo zjistit, jaký vliv mělo sexuální zneužívání na život informantky.

S ohledem na typ výzkumu vzniklo během vlastní analýzy dat velké množství kategorií, které daly základ výzkumu. Pro následující stupeň analýzy však bylo zapotřebí jen několik větších kategorií, které úzce souvisejí s problémem, a právě tyto kategorie zde budu dále popisovat. Uvedu kategorie, které byly datově nejvíce nasycené, vyplývající s kvalitativní analýzy a dále byly použity k sestavení kauzálních vztahů a výsledných schémat.

Na základě konceptualizace a kategorizace pojmů za pomoci otevřeného kódování v softwarovém programu ATLAS.ti pro zpracování kvalitativních, jsem vytvořila následující základní kategorie:

- ❖ K1: Vztah k matce a matčin vztah k dceři – v této kategorii popisují vztahy mezi autorkou a její matkou, s důrazem na selhání mateřské role matky
- ❖ K2: Vztah k otčímovi – v kategorii popisují vztah informantky k otčímovi a jeho proměnu v závislosti na sexuálním zneužívání
- ❖ K3: Dětství – kategorie mapující informantčino dětství, které bylo ovlivněné sex. zneužíváním
- ❖ K4: Nová rodina – v této kategorii popisují vztah informantky k manželovi a ke svým dětem
- ❖ K5: Vztah k mužům – zde se detailněji zaměřuji na vztah informantky k mužům
- ❖ K6: Zdravotní dopady sexuálního zneužívání – v této kategorie zachycují zdravotní dopady sexuálního zneužívání od raného dětství

- ❖ K7: Sociální dopady sexuálního zneužívání – zde popisují některé ze sociálních dopadů, které se u informantky objevily, vlivem sexuálního zneužívání.

5.2.1 Kategorie – vztah k matce a matčin vztah k dceři

V Kategorii s názvem „vztah k matce a matčin vztah k dceři“ popisují informantčiny vztah k matce a naopak vztah matky k informantce. Výsledky, které jsem získala za pomoci softwarového programu ATLAS.ti, pro zpracování kvalitativních dat, otevřeným kódováním, znázorňuji v následujících obrázcích. (Obrázek 1. a Obrázek 2.)

Obr. 1

Zdroj: Vlastní výzkum

Informantčiny první vzpomínky na matku byly hezké. Do prvních vzpomínek se promítl volný čas strávený jen s matkou a mladší sestrou... „Maminka se o mě i mou o dva roky mladší sestru hezky starala. Pamatuju si, že nás oblékala do stejných věcí, abychom vypadaly jako dvojčátka. Sukýnky, silonky, sandálky, růžová trička, culíky s mašlemi. S mamkou jsme si užily spoustu legrace. Učila nás zpívat, tancovat, hrát na klavír i kytaru. Vyprávěla nám pohádky, které jsme i divadelně ztvárňovaly, hrály.

Chodila s námi na výlety. Co víc si přát? Máminým vzorem byla Dáda Patrasová, chtěla být jako ona a nevynechala spolu s námi jedinou její akci.

Vztah informantky ke své matce se změnil po tom, co do rodiny přišel nevlastní otec, jak informantka uvádí: *„Vše začalo, když od nás můj vlastní táta odešel a přišel cizí pán s rukou v sádře, kterému jsem říkala strejdo a poté táto.“*

Každý informantčin pokus o volání o pomoc, skončil matčíným nezájmem: *„Nechtěla slyšet, když jsem jí potichoučku šeptala, že za ním nechci jít, pořád mě k němu vlekla.“* Nejenže každý pokus volání o pomoc byl matkou ignorován, informantka byla matkou i citově vydírána...*„Zuzanko, to bude dobré, jsi statečná holka, nechceš přece, aby se mi něco stalo...“*

Informantčin vztah k matce se tak začal měnit...*„Mámu jsem nenáviděla, vůbec mě nechtěla vyslechnout.“*

Pocity postrádání matky se u informantky objevily v době pobytu v azylovém domě pro matky s dětmi, kam se se svými třemi dětmi dostala poté, co byl její manžel umístěn na psychiatrické oddělení s podezřením na pedofilii. Sama informantka v takovéto těžké chvíli...*„Doufala jsem, že se během mého pobytu v azylovém domě máma třeba staví a popovídáme si.“*

Vztah k matce byl vztah bez naplněné potřeby lásky a bezpečí. *„Nikdo hledat nebude, nikdo mě neslyší a nemá rád.“* Informantka často pocítovala, že ji její vlastní matka zrazuje. Že žije ve vlastním snovém městě, kde byla Popelkou, která čeká na prince na bílém koni, aby ji odvezl.

Matčín snový svět jen informantku víc a víc utvrzoval v tom, že jako rodič selhala... *„Jednou si pořídila děti, tak by je měla chránit a nedělat z nich kořist pro uspokojení svoje a druhých.“* Vyčítala jí její vztah k vlastním dětem.

„Nezvládla to. Mohla bych jí možná odpustit – ale, proboha, jak? Některé věci se asi odpustit nedají. Stačilo by jediné její slovo nebo věta: „Mrzí mě to, promiň, nezvládla jsem to jinak.“ Věděla bych, že mě má ráda a že ji to opravdu trápí. Že na situaci prostě neměla.“

Informantka ve své intimní zpovědi píše o matce...*„Spiš nějaká paní, která se snaží matku nahradit, ale vůbec se jí to nedaří. Nebo je tak znechucena dětmi, že aniž by si to uvědomovala, ubližuje jim svým způsobem života, chováním a možná i myšlením, takže není divu, že vychovala takovou bezcitnou zrudu, jako jsem já, říkala jsem si ještě nedávno. Rve mi to srdce, když takhle uvažuji o své mámě.“* Dále vnímá matčinu snahu o změnu v jejich vztahu...*„Ona se tak snaží... Ráda bych jí tu snahu uvěřila natolik, že*

by se náš vztah zlepšil a já jí mohla třeba i odpustit. Přesto však informantka přiznává, že jí matka...nikdy nerozuměla a já nechápala ji. Asi si nebudeme rozumět nikdy, každá jsme někde jinde.

Vidina zveřejnění informantčina životního utrpení, vyvolala v matce pocit lítosti...*Plakala, když jsem řekla, že napíšu svůj příběh. Začala se mi ospravedlňovat, že to bylo tak a tak. Mezi vzlyky se utvrzovala o své největší vině na tom všem, že se nemohla nijak bránit a všichni se po ní vezli. Ano, asi to tak bylo a ani se nedivím, že z toho vyšla ještě hůř než otčím.*

Informantka však dává všechnu vinu své matce. Věří, že tomu mohla zabránit a píše: *„Mohla tomu všemu totiž zabránit. Neměla v této situaci vidět jen sebe a peníze, ale hlavně dobro svých dětí.“*

„Nechci ji zraňovat, myslím, že jsem jí ublížila už dost. Vždyť je to, proboha, moje matka.“ Informantka se přes všechny ty pocity méněcennosti, zrady, stále snaží matku chránit.

Avšak lásku k matce již informantka necítí. Jenže už jen samotné slovo matka se informantce těžko vyslovuje. Pociťuje: „Jako by to už ani matka nebyla. Nejhorší na tom všem je, že je to moje matka a měla bych ji milovat. Moc bych jí chtěla říct, jak ji mám ráda, jako když jsem byla dítě, ale – i když je to kruté – nejde to. Jako by láska k ní – nebo alespoň pocit nějaké lásky – zmizela.

V závěru svého vyprávění informantka lituje svého chování v dětství... *“Mrzí mě, že jsem jí tolik ublížila a zničila rodinu. Ale tenkrát jsem nevěděla, co dělat... Kéž by se to jednou splnilo, mohly jsme si odpustit a třeba se i obejmout... a stále si přeje matčino odpuštění.*

Na obrázku 2 znázorňuji vztah matky k dceři, kde jsem použila výsledky, které jsem získala za pomoci softwarového programu ATLAS.ti, pro zpracování kvalitativních dat, otevřeným kódováním. Uvedla jsem zde i krátký popis života matky informantky a to proto, abychom mohli snáze porozumět jejímu chování.

Obr. 2

Zdroj: Vlastní výzkum

Z. matka, se celým příběhem prolíná jako těžko pochopitelná postava. Ve čtenářích vzbuzuje buď vlnu opovržlivého obvinění, nebo soucitný postoj „vždyť ona je taky oběť.“

Faktem však zůstává, že o životě informantčiny matky toho moc nevíme. S pravý otcem Z. se rozešla, když informantce bylo necelých 2,5let a mladší sestře 5 měsíců. Druhého partnera a posléze manžela si údajně našla přes inzerát. Má tři dcery, nejstarší je autorka příběhu, mladší sestra M. a nejmladší je N.

Už v době, kdy byly všechny dcery malé, matku často navštěvovali cizí muži, kteří dětem byli představováni jako „maminčini kamarádi.“ Po dobu trvání vztahu s druhým partnerem matka i dcery byly oběti domácího násilí a sexuálního zneužívání.

Posléze co se matka rozvedla, často finančně strádala. O nejstarší dceru se přestala zajímat.

Ze záznamu z matčina deníku víme, že Z. byla chtěný dítětem. Matka informantky se na Z. těšila. Když pak byla Z. starší, často o ní prohlašovala, že... *„Z. je moje statečná holčička, ona to všechno zvládne, mám ji moc ráda.“*

V době, kdy bylo informantce 13 let, se vztah matky k dceři otočil o 180 stupňů. Dceru brala jako člověka, který jen každému komplikuje život. Přičemž do svého deníku napsala, *„Ona nám snad nikdy nepřestane komplikovat život. Svět se netočí jen kolem ní. Mám i holky a zatím nedělám nic jiného, než že se Zuzanou lítám po doktorech“*, v den kdy se informantka pořezala na ruku.

Informantka se stala pro matku přítěží. Ve svém deníku uvedla: *„Někdy si říkám, že patří do blázince a jestli by to nebylo pro nás nakonec lepší. Svou dceru obviňovala z toho, jak všem ubližuje.“*

„Z. se sebrala, a než odešla, řekla mi, že jsem bezcitná máma. Ranilo mě to, ale nemůžu nic dělat. Ona to jednou pochopí.“ Dceřino nařknutí z necitelnosti na matce nezanechalo větší újmu. Informantka byla postavena do role malé nechápající holky, která všechno pochopí, až vyroste.

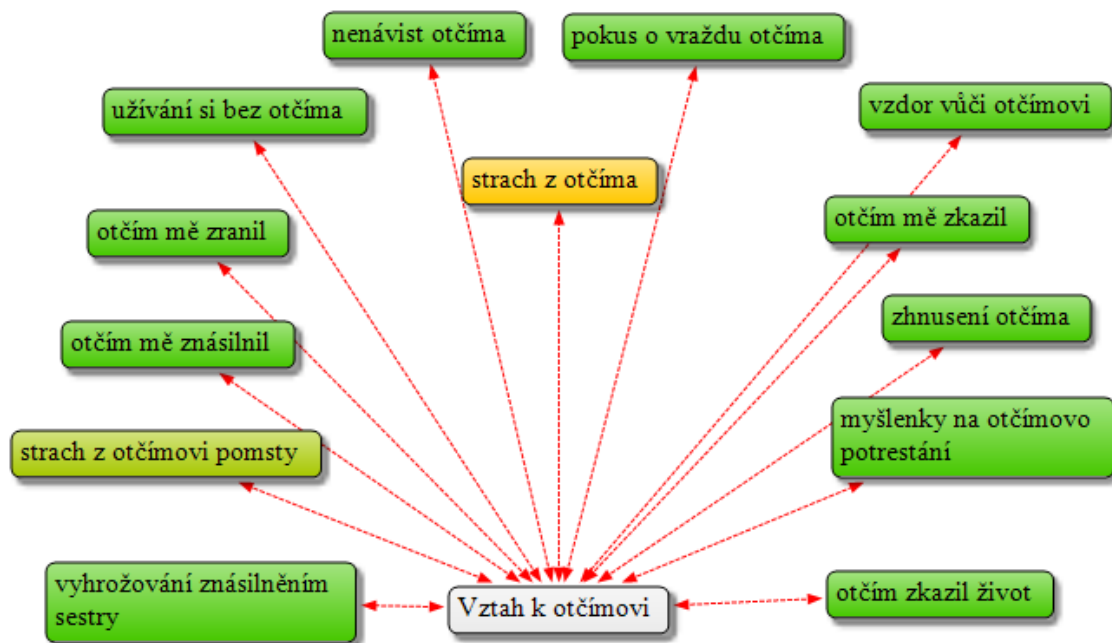
Role matky, byla těžko pochopitelná nejen pro čtenáře, ale samozřejmě pro samotnou autorku, protože matčin deník odhalil skrytá přání dceři pomoci.... *„Někdy bych jí přála, aby se jí to povedlo.“* A hned vzápětí na to je informantka matkou označena za vyšinutce, když si matka všimne řezných ran na ruku a prohlásí: *„To dělají jen vyšinutý, nenormální lidi.“*

Po jednom nezdařilém informantčíným pokusu o útěk, prohlásila její matka: *„Ani nevím, co se v ní odehrává. Jako by sama se sebou hrála nějakou hru. Tohle už opravdu dlouho nevydržím. Nerozuměla vlastní dceři, nevyznala se v jejích pocitech, viděla jen dceřin zevnějšek... „Chodila do školy jako nějaký homeless. Pořád volné oblečení, až mě to rozčilovalo.“*

5.2.2 Kategorie – Vztah k otčímovi

Na obrázku 3 graficky znázorňují vztah mezi informantkou a otčímem. Jak už vyplynulo z krátkého obsahu knihy, byl právě otčím zneužívajícím rodičem v rodině. Protože se autorka o životě otčima předtím, než se stal součástí její rodiny, nijak nezmiňuje, zaměřuji se tedy na jen vztah informantky k otčímovi.

Obr. 3

Zdroj: Vlastní výzkum

Z kategorie s názvem „vztah k matce“ už víme, že všechno začalo, když od informantky odešel její vlastní táta a přišel cizí pán s rukou v sádře, kterému nejdříve říkala strejdo a poté táto. Informantka nedosáhla ještě ani školního věku a už byla vystavována traumatizujícím zážitkům... *jednou jsem viděla, jak otčím drží mamku v koupelně pod krkem, nadzvednutou u zdi. Vyděsila jsem se a utekla pryč, na schodiště, a tam jsem si sedla a plakala. Vybavuju si, jak mě máma volala, a já potichu seděla ve tmě a ani se neozvala. Když mě máma objevila, chtěla, abych šla domů, že se nic nestalo... Zasekla jsem se a řekla jí, že domů nechci, že je táta zlý, že se bojím.* Informantčin strach z otčímova otce byl tak velký, že stačilo, aby zvedl ruku a zvýšil hlas, a už jsem měla slzy v očích a natahovala jako mimino.

Strach z nevlastního otce nebylo to jediné čeho se informantka bála. Neustále byla vystavována myšlence, že pokud o tom, že ji otčím zneužívá, někomu řekne, otčím se pomstí a ublíží její matce a sestře. Strach z otčímovy pomsty byl natolik velký, že při soudním jednáním informantku tato skutečnost ochromila a danou skutečnost popsala takto: „*Celá jsem se rozklepala a popadla mě šílená hrůza z následků, co bude, až tohle skončí. V hlavě se mi zatemnilo a vířily mi v ní jen otčímovy výhrůžky. Že pokud se „to“ dostane ven, bude to ještě horší a ublíží mámě a sestře. To jsem nemohla dopustit. Nemohla jsem se na slovo. Do toho mi paní soudkyně našťvaným tónem sdělila: „To jste na střední škole a neumíte mluvit?! Ono to ale vážně nešlo.“*

Když informantku otčím poprvé znásilnil, bylo jí teprve 9 let. Celá událost se odehrála poté, co se celá rodina přestěhovala na Moravu. Informantka si na svůj nejhorší zážitek svého života vzpomíná takto: „*Jednoho dne mi otčím řekl, že půjdeme do sklepa pro brambory, jak bylo obvyklé. Já chodila do sklepa nerada, protože jsem se děsila pavučin a nejvíce pavouků, ale poslouchat jsem samozřejmě musela. Naštěstí jsme tam šli spolu, on šel první a já se ho držela a šla těsně za ním, abych nepotkala pavučinu a nepřilepila se na mě třeba i s pavoukem. Když jsme došli k bramborám, začal říkat, že si to pořádně užijeme a jen funěl a funěl, hnusně funěl! Chytil mě za vlasy a ohnul o bedýnku s brambory. Křičela jsem a brečela, nechtěla jsem, nemohla jsem moc dýchat, protože mi rukou zacpal pusy, a pak jsem jen cítila šílenou řezavou bolest nejen na přirození, ale i v konečnicku, tam to bolelo ještě víc. Bolelo mě to všechno, i břicho, krvácela jsem a nemohla jsem chodit a myslím, že jsem už ani chodit nechtě-la. Hodil mě do vany a omyl, moc to štípalo, ale vydržela jsem to. V ten den se mi zhroutil celý svět.“*

Samotný hrůzný zážitek byl pro informantku ještě o to bolestivějším protože nevlastní otec vyhrožoval znásilněním sestry, pokud o tom informantka někomu poví... „*přestala jsem komunikovat. Ani jsem nevěděla, jak s mámou mluvit. Byla to hrozná muka. V tom roce se to naštěstí stalo jen jednou, poté se opět vrátil k pavoučkovi a orálnímu uspokojování“.*

Pravidelné noční návštěvy nevlastního otce informantky v pokoji a informantčín strach z dalšího obtěžování se každým dnem stupňovaly. Ve dnech, kdy nevlastní otec informantku neobtěžoval, prokazoval jí lásku slovy, že je otčímova „malá holčička, a že jí má moc rád“. Dále ji také říkal, jak informantka uvádí: „*Až máma umře, vezme si mě a budeme mít spoustu dětí. Budu se prý starat o sestry. Postaví mi dům a nebudu muset na školu. Že budu u něj pracovat jako sekretářka. Nemohla jsem to pochopit a dodnes*

mi to vrtá hlavou. Bylo mi jedenáct let... A mamka měla podle něj umřít?!? Snad ji nechce zabít, strachovala jsem se. Hrozně se mi zhnusil. Přestávala jsem mu dávat pusku na dobrou noc. Vyhýbala jsem se mu.“

Nejhezčí chvíle nejen pro informantku byly ty, když nevlastní otec odjel na služební cesty. Nikdo na nikoho nekřičel, nikdo se s nikým nehádal, domácí atmosféra byla naplněna pohodou. Jak informantka uvádí: *„Mohly jsme si v podstatě dělat, co jsme chtěly, a nemusely jsme se bát pohnout, aby nebylo něco špatně. Vysloveně jsme si všechny čtyři užívaly.“* Obrat o 180 stupňů však nastal vždy před návratem nevlastního otce. Atmosféra zhoustla, všichni pociťovali nervozitu. U informantky se pak vždy začaly objevovat symptomatické potíže.

Vzdor vůči nevlastnímu otci často informantku dostal ještě do větších nesnází, než ve kterých se momentálně nacházela. Po jednom z mnoha útěků z domu, ukrývání se na chodbě domu, ve kterém bydlela, a odmítnutí se vrátit domů informantka dlouhou dobu strávila ve výtahu, kde *z nudy jezdila výtahem nahoru a dolů, a protože jsem byla prcek, tak světlo ve výtahu se mnou vždycky zhaslo a stalo se, že mě i někdo přivolal, a já si to jezdila do různých pater.*

Informantka nedokázala pochopit, proč člověk, kterému říkala táto, i když nebyl její vlastní, jí ze dne na den změnil život. Nerozuměla tomu, proč člověk, který se o ní měl starat, mít ji rád, vychovávat ji, alespoň občas si snít hrát, jako dítě ji chránit a být jí oporou, jí zničil život... *„Otčím mi zkazil život!“*

Zpětně si informantka při psaní své knihy uvědomovala, že by chtěla, aby byl otčím potrestán už v samém začátku, kdy jí začal ubližovat, myslela na to, že: *„Kdybych přemýšlela tak jako dnes, nezůstala bych tam stát a šla pryč, odešla bych, nevím kam, ale odešla, aby to otčímovi jen tak neprošlo. Jenže jsem byla malá, hloupá a naivní holka.“*

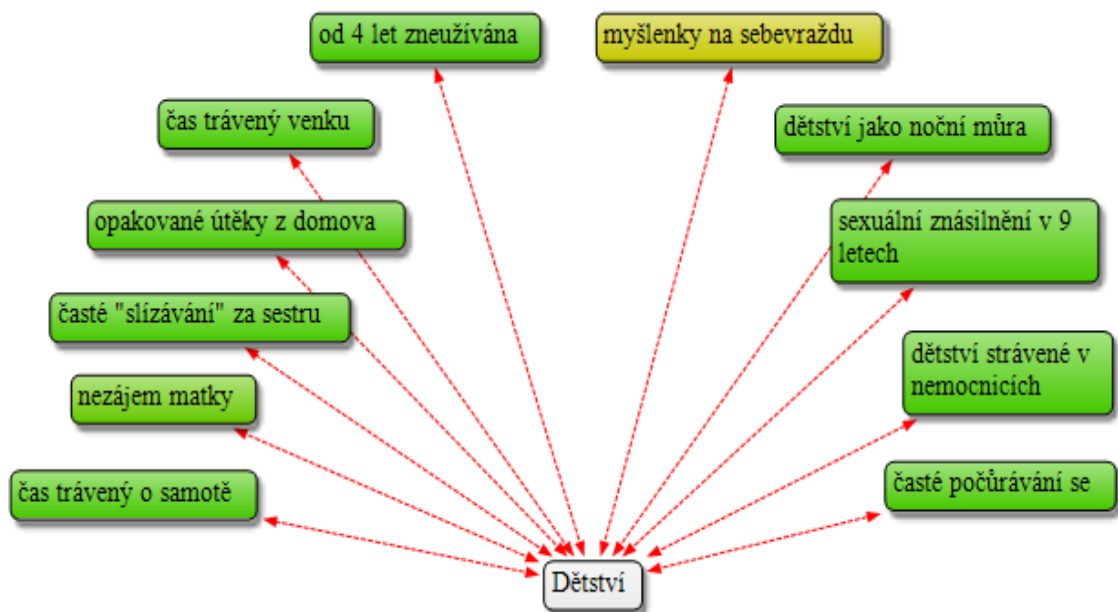
„Nevím, co je otčím za člověka, a ani to vědět nechci. Možná si také prošel něčím špatným, když se tak chová, těžko říct. Ale to nemění nic na tom, jak nesmírně ho nenávidím.“ Informantčina nenávist k otčímovi byla veliká. Neustálé otčímovo obtěžování i přes soudní zákaz přibližování dovedlo informantku k zoufalému pokusu o vraždu otčímá... *„Tak jsem se jednou rozhodla, že ho zabiju, aby to už skončilo. Vypravila jsem se za ním s kudličkou na houby, že ho zapíchnu.“*

Dodnes Informantce každá jizva na těle připomíná, co se odehrálo, dodnes ho má v hlavě a straší ji vzpomínky... *zranil mě a nakonec i zkazil!!*

5.2.3 Kategorie - Dětství

V další kategorii popisují autorčino dětství, které je zachyceno pomocí výsledků, které jsem získala za pomoci softwarového programu ATLAS.ti, pro zpracování kvalitativních dat, otevřeným kódováním. Na obrázku 4 jsou výsledky graficky znázorněny a dále bude následovat jejich podrobnější rozpracování.

Obr. 4

Zdroj: Vlastní výzkum

Informantčino dětství nelze popsat jako to jedno z nejhezčích období. Hra na pavoučka (sexuální obtěžování, zneužívání) začala, když byly informantce pouhé 4 roky. Sama informantka pospala začátky takto: „Alespoň zhruba do čtyř let bylo mé dětství docela pěkné. Pak začala hra na pavoučka. Hodně jsem plakala, ale statečně „držela“... Trvalo to mnoho let a bylo to čím dál horší, hnusnější... Neuměla jsem se bránit a ani jsem nesměla.“

Už v kategorii vztah k matce, jsme se dozvěděli, že informantce se ze strany matky nedostávalo zájmu, jakého by potřebovala. Naopak informantka se často musela potýkat s matčíným nezájmem... „Když jsem jí zkusila říct něco o tom, jak se bojím, nechtěla mě pochopit. Zdálo se mi, že je jí to jedno. Nechtěla slyšet, když jsem jí potichoučku šeptala, že za ním nechci jít, pořád mě k němu vlekla.“ Matčín nezájem přicházel i ve chvílích, kdy informantka (skrže namalované kresby) konfrontovala matku, s tím co se u nich doma děje. Matčina reakce však zklamala informantku i v takovýchto chvílích...

„když jsem mámě přinesla jeden z těch ošklivých obrázků, roztrhala ho a zahodila do koše. Tenkrát mi to bylo moc líto, protože jsem si myslela, že se jí to nelíbí a že vážně neumím malovat.“

Po události, která se odehrála a se kterou jsem vás seznámila v předešlé kapitole, kdy informantka byla poprvé otčímem znásilněna ve sklepě a bylo jí pouhých 9 let, začala být informantka čím dál větší „průšvihářka.“ Nic ji nebavilo, přestala chodit na kroužky. Místo školy trávila čas venku s kluky. Společně kouřili slámu v neobydleném domě. Často také s nimi prováděla i nebezpečné věci, jako bylo pálení kukuřice na poli, jindy společně se sestrou počmárala domy v ulici, které pak musely čistit. Informantka říká: *„Neustále jsem se toulala venku a nechtěla jsem domů. Bylo mi už jedno, zda dostanu za toulání nebo za nic.“*

Časté „slízávání“ za sestru, tak si informantka pamatuje jedno období svého dětství. Vzpomíná si, jak u nich doma byla neustále napjatá atmosféra. Jak se hra na pavoučka přiostrfovala, a z pavoučka byl hnusný velký pavouk. Vzpomíná si, jak v noci ulehala s pláčem a s pocitem že se jí krev hromadí v hlavě a s velkým strachem, že umře. Pamatuje si, že někdy ty pocity byly tak silně, že vyvolaly hysterii, a rodiče ji pak museli vézt do nemocnice. Pamatuje si, že doma to bylo jen horší. *„Situace doma se nezlepšovala a máma často plakala. Sestra mě hodně zlobila a já za ni pokaždé dostala. Ach jo, bylo to vícekrát, co jsem to slízla za sestru. Více těch křivd, se kterými jsem se smiřovala s myšlenkou, že holt jde o úděl staršího sourozence.“*

Dalším aspektem informantčina dětství bylo časté počůrávání. Z matčina pohledu to bylo bráno jako zlobení. Matka do svého deníku v době, kdy informantce bylo 6, zapsala: *„Z. nás moc zlobí, moc často se počůrává, nevíme, jestli z lenosti nebo jde na poslední chvíli nebo je snad nastydlá. Kdo ví. Budeme to sledovat.“*

I opakované útěky z domova nebyly v informantčině životě ničím výjimečným. Poprvé informantka utekla, potom co byla svědkem fyzického napadení matky otčímem. Jindy utíkala rovnou ze školy, protože se nechtěla vrátit domů, bála se otčíma.

Jakou jinou charakteristiku informantčina dětství lze uvést čas strávený v nemocnicích. Informantka se o této době rozepsala takto: *„V nemocnici jsem strávila většinu svého dětského času. Zpravidla pro neustálé bolení břicha. Dlouho nemohli najít příčinu, a tak jsem zde byla už pravidelným pacientem. Nechávali si mě tam obvykle týden na zotavení. Ještě když jsme bydleli na Moravě, poslali mě do nemocnice kvůli trvalým bolestem břicha. Nakonec jsem tam zůstala na operaci. Pořád nevěděli, co*

mi je, a mysleli si, že jsem simulantka. Břicho mě bolelo pořád, ale nic mi nebylo. Tak mi pro jistotu vyoperovali slepé střevo.“

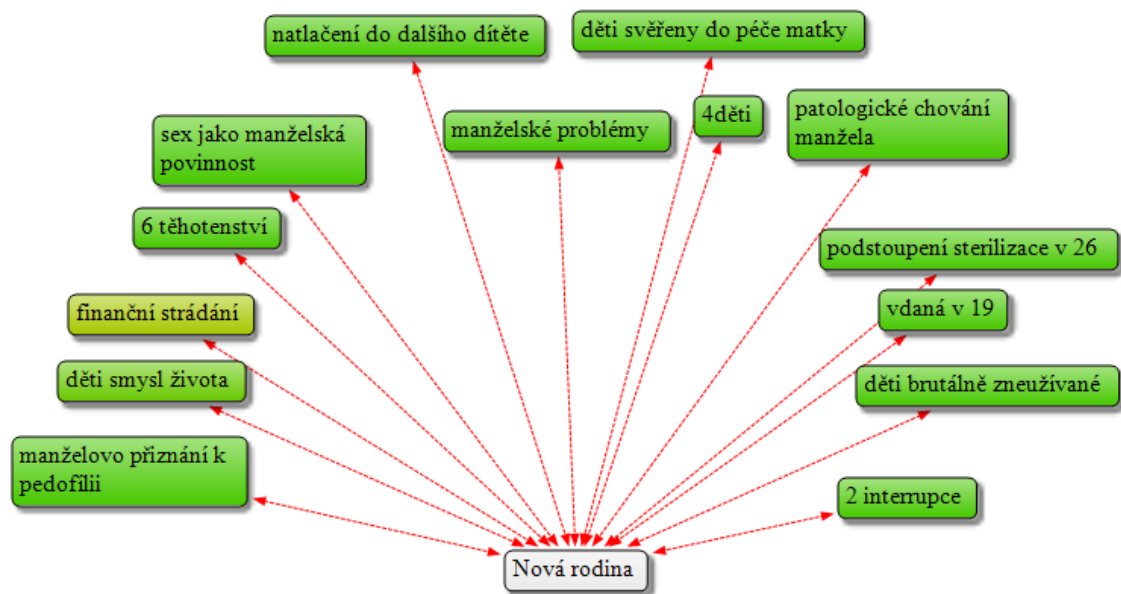
Myšlenky na sebevraždu jsou dalším častým jevem v informantčině životě. Byly situace, kdy informantka přemýšlela, jaké by to bylo se zabít. Často doma bývala sama, sedávala v okně a pozorovala projíždějící auta a vlaky. A přemýšlela nad tím, jaké by to bylo skočit dolů. Úplně jinou situací pak bylo, když informantka odmítla uspokojit nevlastnímu otci jeho erotické choutky a on ji pak v noční košili zavřel na střechu. Celý incident se odehrál v zimě. Vzpomínky informantky na tento incident: *„Zapřemýšlela jsem o sebevraždě a chtěla skočit dolů ze střechy. Byl tak silný mráz, až mě to bolelo.“*

Dětství bylo pro informantku noční můrou. Plné špatných vzpomínek, hrozných vzpomínek na půdu. *„Půda byla nejhorší prokletí mého dětství. Příšerná noční můra, o které bych dodnes raději věřila, že je to jen zlý sen. Strašný pocit, když jste přivázání a nemůžete dělat vůbec nic... Ani se bránit, prostě vůbec nic.“* Napsat že bylo informantčino dětství jen noční můra, by nebylo správné, informantka své dětství popsala následovně: *„Mám-li zavzpomínat na své dětství dnes, musím přiznat, že bylo dost pestré. Asi to zní trochu divně, ale pestré proto, že jsem prožila nesmírně mnoho zajímavých, divných, zlých, ale i hezkých, radostných anebo až nepochopitelně pitomých věcí.“*

5.2.4 Kategorie - Nová rodina

V kategorii s názvem Nová rodina, se zabývám informantčíným rodinným životem. Nastíním vývoj manželství a narození jednotlivých dětí. Částečně se dotknu i osobnosti a osudu manžela informantky a něco málo o vztahu manžela k dětem. Na obrázku číslo 5 je grafické znázornění dané kategorie. I zde byly výsledky získány za pomoci softwarového programu ATLAS.ti, pro zpracování kvalitativních dat, otevřeným kódováním.

Obr. 5

Zdroj: Vlastní výzkum

„Všechno se seběhlo tak rychle a najednou jsem byla vdaná. Vdaná za muže, kterému v té době bylo dvacet sedm let (mně devatenáct) a kterého jsem vůbec neznala a ani neměla čas poznat.“ Informantka před svatbou s R. chodila jen krátce. R. si vzala jenom proto, že přijal dítě, které tehdy čekala za vlastní a nevadilo mu to. Byla ráda, že mohla odejít z domu a nevracet se tam. Po svatbě nijak netoužila a k muži necítila žádnou lásku. Krátce po svatbě se pak narodil první syn L.

Sex v manželství pro informantku představoval obrovskou stresovou zátěž. Před každým večerem se záměrně opíjela, aby nemusela nic cítit. Přesto: *„Potichu jsem brečela a ani se nehnula, jen jsem se modlila, ať je to rychlý a za mnou. Když bylo po všem, informantka se zamykala v koupelně, kde zracela a kde si dokola potichu*

opakovala: „*přece tohle jsem musela předem vědět. Že když si ho vezmu, budu to muset dělat, že je to manželská povinnost. A snažila jsem se tedy to tak i brát.*

Informantku trápil vztah, jaký měla s manželem. Trápil ji komplikovaný sexuální život. Chtěla manželské problémy nějak řešit. Na radu paní E., která byla blízkou přítelkyní informantky se společně se svým manželem vydali k paní, která měl mít schopnost vidět jak do minulosti, tak i do budoucnosti. *Chtěla jsem tím vyřešit svůj a zároveň náš společný manželský problém, který stále trval. Říkala jsem si, že třeba mohu najít řešení i takovýmto duchovním způsobem.*“ Po odjezdu byla Informantka uvolněná a spokojená. Začala věřit v budoucnost. Až do jedné osudové chvíle....

V průběhu manželství se začalo u R. objevovat patologické chování. Nejdříve to bylo jen přečtení si informantčina tajného deníku a zanechání v něm vzkazu pro informantku. Poté informantka přistihla svého muže, jak se uspokojuje u jejich snímků z dětství. Patologické chování se stupňovalo, informantka přišla na to, že nainstaloval kameru na záchod, a při návštěvě sestry N. mělo dojít k dotekům na přirození. Informantka popisuje další situaci, kdy se její manžel choval divně takto: „*neustále odcházel ze společné postele spát k synovi a já je ráno načapala nahé. Pořád jsem se zlobila a on to nechtěl chápat. Žádala jsem po něm vysvětlení. Jednou řekl, že mu bývá vedro, podruhé, že ho tlačí pyžamové kalhoty nebo že se mu asi něco zdálo a ani neví, jak se mu kalhoty dostaly dolů.*“

Ani potom, co se informantka vdala, jí nedal otčím pokoj. Přestože měl soudní zákaz přiblížení, posílal za sebe jiné muže, a tak informatnka byla každý den vystavena stresu při cestě ze školy, zda se otčím nebo někdo jiný náhle neobjeví. Manželovo pobouření poté, co přišla opět s modřinami, vyústilo jednoho dne k násilnému útoku, u kterého byli i děti. R. po informantce požadoval další miminko...*ale já jsem stále ještě studovala a nemohla jsem si to dovolit. Jenže mě k tomu násilím donutil. Před dětmi jsme si vlezli pod peřinu na gauči, přičemž si děti hrály s hračkami a já ležela na boku a on za mnou... nemohla jsem dát nic najevo a musela jsem být klidná, protože tam byli kluci a nemohla jsem je vyděsit.*“

Manželovo přiznání k pedofilii sociální pracovníci z krizového centra přišlo, potom co ho informantka načapala se synem v koupelně ve chvíli, kdy mu syn L. strkal prst do zadku. *Manžel se jí přiznal, že spal se čtrnáctiletými holkami. Napráskal na sebe další úchylné věci, až jsem si říkala, jak si tím, pitomec, ještě víc uškodil.*

Nyní už víme, že informantka má celkem 4 děti. První syn se narodil 3 měsíce po svatbě. Informantce bylo 19 let. Manžel R. není pravým otcem syna L. Druhý syn se

narodil o rok později a jmenuje se R. O další dva roky později, tedy když bylo informantce 22 let se narodilo třetí dítě. Byla to holčička E. Poslední syn K. informantky se narodil v jejích 26 letech. V prvních měsících byla informantka rozhodnutá, že další dítě nechce, ale další potrat už nezvládne. Rozhodovala se tedy o adopci. V průběhu těhotenství se ale informantčino rozhodnutí změnilo... *Kubíčka jsem k adopci nedala, již dávno před porodem jsem se rozhodla nechat si ho. Skoro rok po porodu jsem si však dala udělat sterilizaci.*

V době, kdy měla dcera 5 měsíců, se informantka přestěhovala do azylového domu spolu s dětmi. Jeden z důvodů odchodu bylo manželovo přiznání k pedofilii a incident, při kterém informantka zjistila, že manžela vzrušuje přebalování malé dcery. V době kdy byla informantka s dětmi v azylovém domě, manžel nastoupil na léčení do Bohnic. Vztahy byly napjaté a dětem se stýskalo po otci. Informantka poté, co manžel zase začal pracovat, mu povolila se s dětmi vídat. Jednoho dne však přistihla děti, jak si vzájemně strkají prsty do zadečku. Zděšená informantka zavolala do krizového centra. Na jednom z několika vyšetření se pak odehrálo: „*Ptala jsem se chvějícím se hlasem: „A jako, že se dělo, no, že došlo...“ nemohla jsem se vymáčkout. „Ano, paní S., děti byly zneužívané, a dost závažným způsobem!“ A já koktavě dodala, zda ví, že by to mohl být...? „Ano, má na tom vinu váš manžel!“*

Poté co informantka podala na vlastního manžela trestního oznámení z důvodu podezřívání zneužívání, se konal soud. Konečný verdikt zněl: „*Děti se svěřují do péče matky po dobu neurčitou s dozorem sociální pracovníce.*“

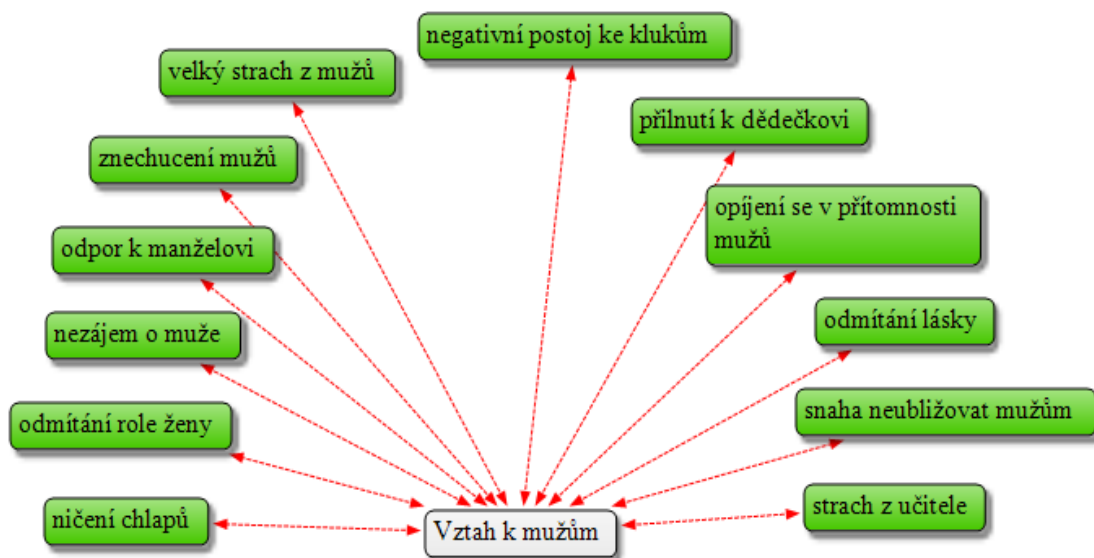
Po smrti manžela se toho u informantky mnoho změnilo. Bydlela s dětmi v pronájmu a pomalu se vracela zpátky do běžného života. Finanční situace byla dost náročná. Sama se čtyřmi dětmi těžko hledala zaměstnání.

Děti jsou v informantčíně životě nejvíce důležité. „*Ony jsou jediným smyslem mého života.*“

5.2.5 Kategorie - Vztah k mužům

V následující kapitole se zaměřím, jak už název napovídá, na informantčin vztah k mužům. Na obrázku číslo 6 je grafické znázornění dané kategorie. A jak ve všech kategoriích, i zde zde byly výsledky získány za pomoci softwarového programu ATLAS.ti, pro zpracování kvalitativních dat, otevřeným kódováním.

Obr. 6

Zdroj: Vlastní výzkum

Informantka se do školy těšila. Vyučování i mimoškolní aktivity ji bavily. S hledáním nových kamarádů informantka neměla žádný problém. Ve třídě i mimo ní měla spoustu kamarádů, a jak sama říká: „a kluci za mnou pořád dolézali.“ Informantka nechápala, co na ní bylo tak úžasného, že se o ni kluci neustále prali, když o ně vůbec nestála a spíš na ně byla zlá. „Když se mi něco nelíbilo nebo mě provokovali nebo mi nadávali, tak jsem jim dala ránu.“ Přestože informantka si vůči klukům nebrala servítky, trávila s nimi spoustu času. Sama sebe ve školním popsala takto: „Byla jsem spíš taková klučičí, už jen proto, že jsem většinou s kluky sportovala. Hodně jsem hrála fotbal a chtěla se oblékat jako kluk, což máma nemohla rozdýchat.“

V roce 2000 nastoupila informantka na svou vytouženou střední pedagogickou školu. Pro informantku to znamenalo, že přes týden bydlela u babičky a dědečka a k rodičům se vracela na víkendy. Střední škola pro informantku znamenala bezpečné prostředí. Vzpomíná na to období ráda. Soužití s prarodiči však pro informantku nebylo jednoduché. V té době byl informantčin dědeček už vážně nemocný a celá péče o něj ležela na bedrech babičky. Vztah mezi prarodiči byl tedy komplikovaný. Informantka měla s vlastním dědečkem velmi hezký vztah. *„Měla jsem dědečka moc ráda, jako jediný z rodiny stál vždycky při mně. A i když nemohl mluvit, pohybovat se bez chodítka ani se sám najít, v jeho očích jsem viděla, jak je rád, když jsem za ním přišla a zeptala se, jestli něco nepotřebuje. Usmál se, když jsem mu vyprávěla legrační historky.“*

Velký strach z mužů, tento postoj následoval po události, která se odehrála a se kterou jsem vás seznámila už ve dvou předešlých kategoriích, kdy informantka byla poprvé otčímem znásilněná ve sklepě a bylo jí pouhých 9 let, a kdy začala být informantka čím dál větší „průšvihářka.“ Nic ji nebavilo, přestala chodit na kroužky. Místo školy trávila čas venku s kluky. Jedním z kroužků, na který nechodila, byla výuka klavíru v hudební škole... *„Spíše jsem však chodila „za hudebku“ a vysedávala na náměstí na lavičce, než skončí hodina... a pak jsem doma lhala, že to tam bylo prima. Zkrátka jsem se bála učitele v hudebce. Od jisté doby jsem měla velký strach z mužů...“*

Strach z učitele v hudební škole, nebyl ten jediný strach z učitelů, který informantka pocítovala. Když pro neklasifikaci opakovala sedmou třídu, dostala se do třídy, byl třídním učitelem muž. *„Protože jsem už věděla, jak to chodí, neměla jsem takový strach, jen z pana třídního učitele, protože to byl muž.“* V tomto období si začala informantka hodně vymýšlet a lhát. Zkreslovala události, aby utajila spoustu věcí. Navenek byla ta průšvihářka a uvnitř volala o pomoc.

Informantka v době, kdy žila u babičky, dostávala přídavek na dítě, ze kterého si platila cestu do školy a pomůcky ve škole. Na obědy jí ale už nestačily peníze, a tak informantka zůstávala často bez jídla a hladová. Po smrti dědečka se situace vyostřila a informantka odmítala jíst. Jediné, po čem v té době toužila, bylo zhubnout do asexuálního stádia z dětství. *„Nechtěla jsem prsa, nic. A nechtěla jsem, aby se ze mě stávala žena. Chtěla jsem mít postavu jako dítě.“*

V době před tím, než informantka potkala R., často střídala partnery. Ničila se sexem „a chlapy jsem taky ničila, záměrně.“ Vždy když informantce někdo řekl, že jí má rád nebo že se mu líbí, že ji miluje, přišel stejný scénář, ve kterém se informantka s daným mužem vyspala a pak ho odkopla. *„Ubližovala jsem sobě i jim. Zraňovala jejich“*

city. “ Informantka v tomto sebeničení viděla trest za to, co kdy provedla, nenáviděla se a nenáviděla svoje tělo.

Odpor k manželovi informantka získala potom, co se jí narodila dcera E. Nelibé pocity k manželovi se stupňovaly: „*Manžel se mi hnusil čím dál víc.*“ Velký odpor k manželovi informantka získala po incidentu v předvečer odchodu do azylového domu, kdy ji manžel fyzicky napadl a brutálně znásilnil. „*Užíval si to a ptal se mě, jestli se mi to taky líbí a že to musí udělat. Že si to musí pořádně užít, když už mě nebude mít. Nevím, co ho to popadlo. Nikdy totiž agresivní nebyl. Byla jsem v šoku.*“

Informantka po smrti manžela strávila nějaký čas na psychiatrickém oddělení, kam se dostala kvůli posttraumatické stresové poruše. A ani na půdě léčebny neměla informantka klid od milostných návrhů. I tady nechápala, co je na ní tak zvláštního, že se na ní pořád chlapi lepili. „*Čím to je, že mi každý říká, že mě miluje? Divila jsem se. Nechci, aby se do mě zamilovávali. Co mám dělat? Nerozuměla jsem tomu.*“

Opíjení se v přítomnosti mužů. Sebeničení se. Pokračovalo i po léčbě v psychiatrické léčebně Bohnice. Opíjení se a sex na jednu noc se u informantky začaly znovu objevovat potom, co byla na informantku nalíčena past vlastní matkou, která poslala za informantkou domů cizího muže. Informantka byla sexuálně napadena otčimovým kumpánem. Nebránila se. „*To, co mi udělal, bylo hrozné, znám sice horší způsoby násilí, ale stejně. Pamatuju si jen jeho výraz, vypadal tak zvláštně, jako by to ani nechtěl udělat.*“

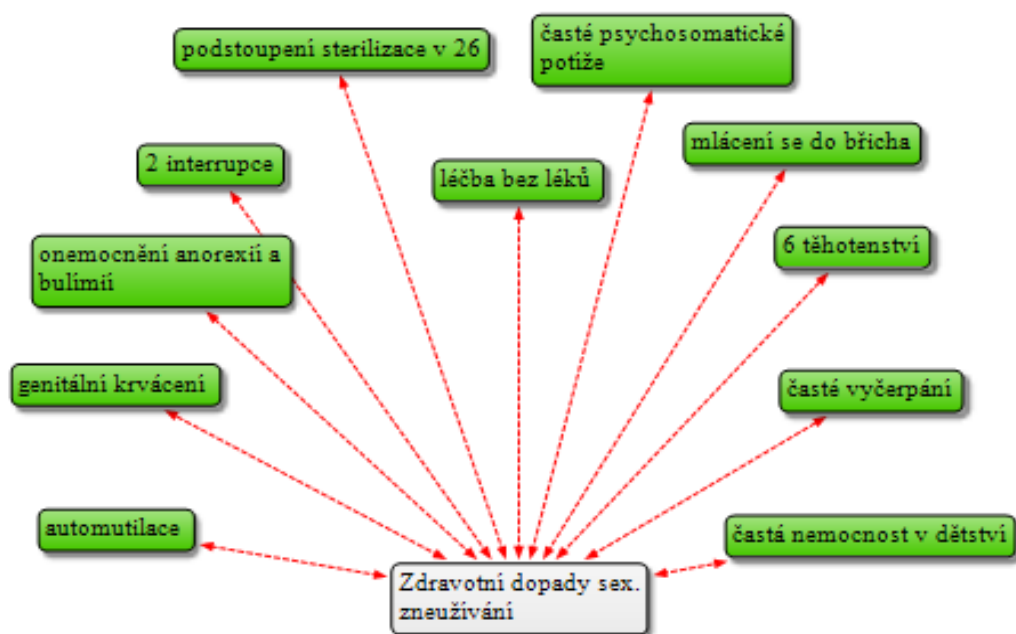
Nezájem o muže se u informantky prohloubil poté, co porodila čtvrté dítě a podstoupila v 26 letech sterilizaci. „*Vždycky jsem chtěla mít čtyři děti, sice trochu jinak a za jiných podmínek, ale narodilo se i to vytoužené čtvrté. Mám splněno a tím to hasne. Na chlapa nemám ani pomyšlení, ani už nechci.*“

V závěru příběhu informantka rekapituluje svůj vtaž k mužům a uvádí: „*Nedokážu dát muži něhu, o kterou tak stojí. Jsem v tomto směru chladná, hnusí se mi to. Možná se skutečně bojím nějakého citového zranění nebo jsem fakt ujetá. Mám i strach. Ublížit muži už doopravdy nechci. I když spouště chlapů bych ublížila ráda.*“ Zároveň však touží po opravdovém zamilování, starším partnerovi, který by ji i děti měl rád, byl vyrovnaný a věděl, co chce.

5.2.6 Zdravotní dopady sexuálního zneužívání

V kategorii „Zdravotní dopady sexuálního zneužívání“ charakterizují zdravotní stav informantky v průběhu jejího života, zdravotní dopady po sexuálním zneužívání a informantčin pobyt v psychiatrické léčebně. Na obr. 7 lze vidět grafické znázornění této kategorie.

Obr. 7

Zdroj: Vlastní výzkum

O časté nemocnosti informantky jsem psala už v kategorii dětství, kde jsem uvedla, že informantka většinu svého dětství strávila po nemocnicích. Někdy si to stav informantky vyžádal, jak tomu bylo například na Moravě: „*Ještě když jsme bydleli na Moravě, poslali mě do nemocnice kvůli trvalým bolestem břicha. Nakonec jsem tam zůstala na operaci.*“ Jindy si informantka ubližovala schválně, aby se tam dostala a utekla tak z domova. „*Jenže někdy jsem si ublížila schválně, pořezala si ruce, abych se tam dostala a utekla z domova. Dělal jsem všechno pro to, abych nemusela domů. Byla jsem z otčíma tak vystrašená.*“

Ojedinelé nebyly u informantky ani časté psychosomatické potíže. Jenom strach z otčíma u informantky vyvolával časté bolesti hlavy nebo počůrávání se. Informantka často také trpěla nespavostí, málo jedla. V noci se často budila, měla noční běsy.

Hra na pavoučka, sexuální obtěžování a zneužívání, dohnalo informantku k tomu, že sama sebe poškozovala. „Ublížovala jsem alespoň tělu, když už jsem nemohla zardousit tu nesnesitelnou bolest v srdci“. Automutilace pro informantku představovala jednu z cest, jak uniknout z domu, jak uniknout otčimovi. „Jenže někdy jsem si ublížila schválně, pořezala si ruce, abych se tam dostala a utekla z domova.“ Sebepoškozováním se informantka snažila zachránit před opakujícím se sexuálním zneužíváním... „Zničehonic jsem vzala největší střepe z té misky a zapíchla jsem si ho přes mikanu do břicha. Byl to rychlý vteřinový zkrat nebo co. Pak jsem šla normálně do školy, naivně jsem si totiž myslela, že cestou vykrvácím, a když by se to nepovedlo, tak bych alespoň měla hnusné tělo a otčím by mě už nikdy nezneužíval.“ Automutilace mělo být pro informantku vysvobození: „Po tomto šíleném rozhovoru jsem vzala žiletku a pořezala se. Myslela jsem, že se konečně stanu andělem a budu mít klid.“

Časté sexuální zneužívání informantce způsobovalo bolestivé genitální krvácení. Po prvním znásilnění informantku bolelo břicho, krvácela a nemohla chodit. Do té doby informantka zažívala většinou orální a anální znásilnění... „do přirození mi strkal jiné věci, hlavně prsty.“

Informantku těžké životní okolnosti přivedli do Psychiatrické léčebny Bohnice. Zde strávila tři měsíce. V léčebně si prošla otevřeným i uzavřeným oddělením. Účastnila se komunit, kde zpočátku nekomunikovala. Za ty tři měsíce podstoupila několik terapií. Jednou z nich byla i arteterapie, kam docházela nejraději. Informantka celou léčbu podstoupila bez léků. V průběhu léčby informantka zjistila, že je znovu těhotná. Podstoupila interrupci. Po léčení v Bohnicích informantka docházela k psychologce v místě bydliště. Sama pobyt v Bohnicích hodnotí takto: „Když se zamyslím nad tím, zda mi léčení na psychiatrii pomohlo, těžko říct. Je jasné, že jsem si tam uvědomila spoustu věcí, i skrze to, čím jsem během hospitalizace prošla. Dokonce jsem se na nějaký čas přestala i lekat, když na mě někdo sáhl nebo zezadu promluvil. Za to jsem byla upřímně vděčná.“

Informantka během pobytu na psychiatrii zjistila, že je znovu těhotná. Ještě před nástupem do Bohnic byla napadena a znásilněna otčimovým kumpánem. Potom, co sdělila na psychiatrii, jak se to stalo, rozhodla se pro interrupci. Takovéto rozhodnutí u informantky vyvolalo zhoršení psychického stavu: „Když jsem se pak vrátila na psychiatrické oddělení, nemohla jsem se vzpamatovat z toho, že jsem zabila dítě.“ Ten samý scénář se opakoval, jen krátce po propuštění z Bohnic. Znovu byla informantka těhotná a znovu se rozhodla pro interrupci. „Vynucený potrat jsem opět prožívala dost

špatně. Je ze mě vrah, zabila jsem už dvě děti... Byl to hrozný pocit. Vražedkyně dětí – vždyť to je odsouzeníhodné. Neměla bych tu vůbec být, na tomhle světě, proběhlo mi zase hlavou.“

Informantka často trpěla nejen psychickým vyčerpáním, ale i fyzickým. Vzpomíná na dobu, kdy se čerstvě narodil druhý syn R. a prvnímu synovi byl teprve rok. Do toho se informantka musela vrátit do školy, protože jí končila roční lhůta přerušení studia. Informantka píše: *„Nemohla jsem se pořádně vyspat, a už jsem měla dvě děti. Ještě k tomu jsem brzy ráno vstávala do školy, takže jsem bývala docela vyřízená.“*

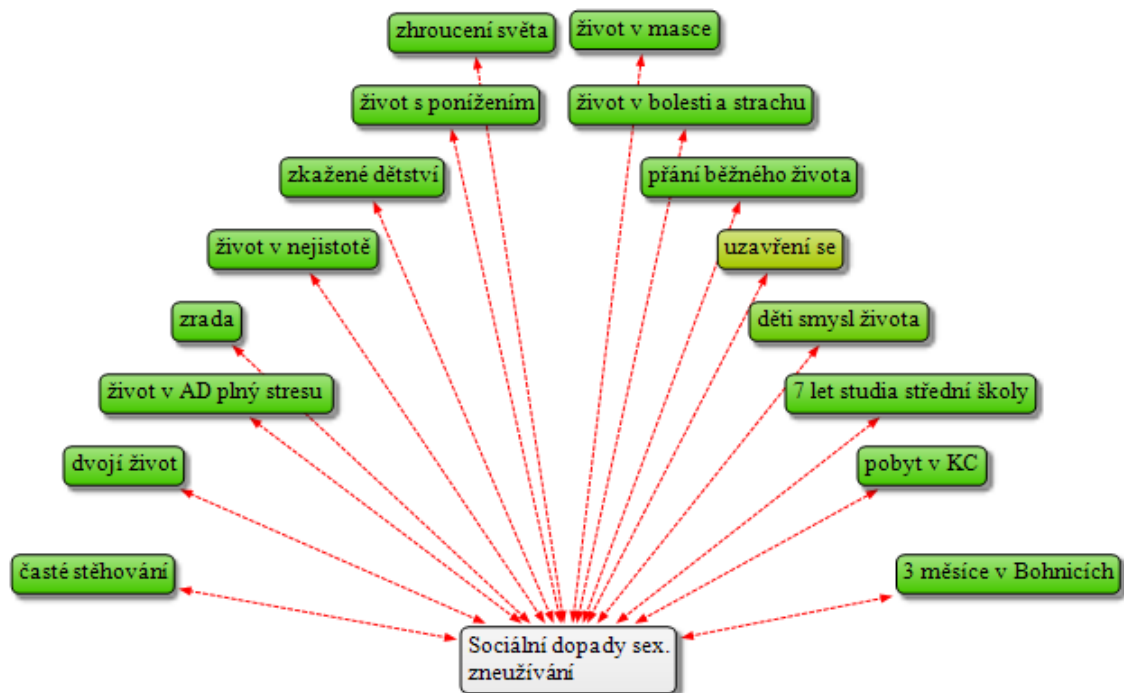
O době, kdy informantka neměla dostatek financí na jídlo, na školní obědy. O době kdy se chtěla dostat do asexuálního stavu, kdy cvičila každý den ráno, odpoledne i večer, jsem už psala v předešlé kategorii. Informantka v té době bojovala s jídlem, takže když dostala jídlo od babičky, dokázala například snít půlku knedlíku a zbytek vyhodila, poté šla do koupelny a ten kousek co snědla, vyzvracela. *„Pak se to rozjelo a nešlo to zastavit. Takže přiznávám, trpěla jsem anorexií a asi i bulimií.“*

Informantka do svých 26 let, kdy podstoupila sterilizaci, byla 6krát těhotná. Z toho dvakrát podstoupila interrupci. Dnes má 4 děti, tři syny L., R. a K. a jednu dceru E. Při prvním těhotenství, kdy dítě pocházelo ze znásilnění, si informantka prošla obdobím, kdy dítě odmítala. Dělal všechno pro to, aby potratila. *„Mlátla jsem se do břicha, ale protože to bolelo, nebylo to řešení. Tak jsem vlezla do horké vody a pila červené víno, ale zase nic.“* Druhé těhotenství přišlo po uzavření sňatku s R. a narodil se syn L. Potřetí informantka otěhotněla po násilném sexuálním zneužití manželem a porodila holčičku E. Čtvrté a páté těhotenství bylo ukončeno interrupcí. Po šesté informantka otěhotněla s jedním z partnerů, se kterými se tehdy stýkala a porodila třetího syna K. Necelý rok po narození K, podstoupila informantka sterilizaci.

5.2.7 Kategorie – Sociální dopady sexuální zneužívání

V poslední kategorii, popisují sociální dopady sexuální zneužívání. Vzhledem k rozsáhlosti této problematiky uvádím pouze výsledky, které byly získány za pomoci softwarového programu ATLAS.ti, pro zpracování kvalitativních dat, otevřeným kódováním a byly datově nejvíce nasycené. Na obr. 7 lze vidět grafické zpracování této kategorie.

Obr. 8

Zdroj: Vlastní výzkum

O informantčině pobytu na psychiatrii jsem psala v předešlé kategorii, kde jsem se zaměřila na zdravotní dopady sexuální zneužívání. Už tedy víme, že informantka si prošla otevřeným i uzavřeným oddělením, setkávala se i tam s milostnými návrhy, zjistila gravidní stav, který ukončila interrupcí. Původně informantka měla strávit jen 6 týdnů v léčebně, avšak po incidentu s předávkováním se léky na spaní se lhůta pobytu protáhla: „*Oproti původně plánovaným šesti týdnům jsem na psychiatrii nakonec strávila tři měsíce.*“

„*Týden jsem pobyla v krizovém centru.*“ Takový byl výsledek z jednoho násilného útoku na infomantku. Odehrálo se to v době po léčení, kdy se informantka odstěhovala

z Prahy a chtěla začít nový život. Tenkrát do toho zapletena i informatčina matka a útok byl natolik brutální, že informantka skončila s pohmožděninami na traumatologii. Děti byly na týden umístěny do Klokánka.

Studium střední školy pro informantku nebylo jednoduché. Přestože po nástupu bydlela u babičky a o víkendu byla doma u rodičů, útoky otčíma nepřestaly. Informantka po jednom z takových útoků v 19 letech otěhotněla. V tomtéž roce si našla přítele a vdala. Když se blížil konec přerušení studia a informantka už měla dvě malé děti, zjistila, že je znovu těhotná. Bylo jí 22 let. *„Toto bylo neplánované dítě a přemýšlela jsem, zda si ho mám nechat. Ale dostala jsem odvalu a své třídní sdělila, že jsem zase v průšvih, že jsem opět v jiném stavu.“* Třídní učitelka nastavila informantce individuální plán a zakázala jí maturovat z tělocviku. *„Byla jsem ráda, že mě nevyhodila a že má neustálá těhotenství trpěla. A že se mi všichni tamní pedagogové snažili pomoci dodělat školu, když už jsem v ní strávila sedm let a nevzdala to.“*

Život se čtyřmi dětmi nebyl jednoduchý. V době, kdy nejstarší syn začal chodit do první třídy, informantka finančně strádala. Neustále se stěhovali z podnájmu do podnájmu. Na vlastní byt peníze informantka neměla. O této době informantka vypráví: *„Pro děti to nebylo ideální. Dost je trápilo, že neustále přicházely o kamarády a neměly stálé zázemí.“*

V kategorii vlastní rodina jsem již uváděla, že jsou pro ni děti smyslem života. Díky dětem informantka nic nevzdává a pere se s nepřízní osudu, jak jen může. Informantka však nemá ráda jen svoje děti, chtěla by pomáhat i jiným dětem, jako když byla v azylovém domě pro matky s dětmi, kde vymýšlela hry a program pro ostatní děti. Čas strávený s dětmi v azylovém domě popsala: *„A hned mám lepší náladu a pocit, že jsem udělala dobrý skutek. A největší radost pociťuji, když dětem – ať vlastním, či nevlastním – udělám radost. Když vidíte radost v dětských očích, to je teprve pocit štěstí!“*

„Taková rozpolcenost – žít jakýsi dvojitý život. Když mi bylo hodně zle, tak jsem navenek dělala, jak je mi fajn, aby mi to všichni uvěřili, a přemohla se až k extrémním výkonům.“ Stav vystihující často situaci, ve které se informantka nacházela. Patří k nim i situace, kdy informantku čekal soud za křivou výpověď a informantka se společně se svou sestrou zúčastnila pěvecké soutěže v televizi, kterou vyhrály.

Uzavření se, tak by se dalo nazvat každý informantčin nástup do zařízení. Jinak tomu ani nebylo například potom, co ji přijali na oddělení dětské psychiatrie v Motole, po pokusu o sebevraždu. Informantka si podřezala žíly. *„Cítila jsem se ukřivdění, že mě*

tam máma šoupla. S nikým jsem nekomunikovala, nechtěla jsem jíst, nespolupracovala jsem. Řád tam byl dost přísný.“

Jako další sociální dopady byly život v masce a přání běžného života. Avšak v 16 letech informantka absolvovala soudní líčení, kde měla usvědčit otčíma ze sexuálního zneužívání. Ze strachu z otčímovy pomsty svou výpověď odvolala a svědectví se tak stalo nevěrohodné. Celá kauza byla medializovaná a informantka tak byla společností označená za lhářku a podvodnici. Přičemž informantka jenom chtěla: *„Přála jsem si přece jenom to, aby to peklo už jednou provždy skončilo. Žít konečně normálně. Nežít pod jakousi maskou. Dělat, jak jsem šťastná, a tvářit se, jak mám povedenou rodinu. A vzápětí dusit v sobě tu neskutečnou bolest a držet pláč, aby nikdo nic nepoznal.“*

I zde se vracím k incidentu, který se odehrál na Moravě, kde informantka byla poprvé sexuálně znásilněna ve svých 9 letech. *„V ten den se mi zhroutil celý svět. Vůbec jsem nevěděla, co mám dělat, a nejspíš jsem nechtěla dělat vůbec nic. Nesměla jsem to nikomu říct, ani mámě, protože by byla smutná a neměla by mě už ráda.“*

Informantčin život byl plný bolesti a strachu. Strachu z otčíma, strachu o matku a sestry, aby jim otčím neublížil, strachu z dalšího znásilnění, strachu z další bolesti, strachu o děti, strachu o budoucnost. *„Ať mě klidně zabije, stejně jsem chtěla umřít, vždyť už nemám žádný život. Jen strach a strach a bolest. A trest a křik a pláč a zase bolest a samé zapírání, lhaní, vymýšlení si. A hlavně, mlčet o tom, jak to skutečně je – to bylo nejhorší“.*

Dopad měl pobyt v azylovém domě. Život v azylovém domě pro matky s dětmi pro informantku představoval velký stres. Informantce pobyt vzal kamarády, úctu k sobě samé, soukromí. Přestože informantka měla pokoj jenom pro sebe a své děti, často u nich trávily čas ostatní děti, protože maminky sem jim věnovaly, tak jako informantka. *„Nebyla jsem tu přece od toho, abych dělala náhradní matku všem dětem, ošetřovatelku, obchod s potravinami, půjčovnu a také soudce, baviče a vrbu. Měla jsem jen jedny nervy a potřebovala jsem se dát dohromady. Ale v takovém stresu jsem to nemohla zvládnout.“*

Informantčin život, byl život v nejistotě. Lze například uvést období, kdy se dozvěděla o manželově pedofilii. Informantka nevěděla, jestli se dá manželovi věřit nebo ne. Život v nejistotě znamenal i neustálý strach, jestli se otčím zase jednoho dne neobjeví u jejich dveří.

Tolika veřejného ponížení jakého se informantce v průběhu života dostalo, ať už se jednalo o soudní přelíčení, ze kterého vyšla jako lhářka podvodnice, nebo jednání,

kterého se jí dostalo ze stran odborníků a veřejnosti, nakonec informantka došla k názoru, že: „Možná je ještě horší žít s ponížením a mrtvou duší uvnitř než s tím, že jsem lhářka a nepovedená dcera, která zničila nevlastního otce a dostala ho do vazby, prostě jen ze žárlivosti.“

5.2.8 Paradigmatický model

Nyní následuje podkapitola paradigmatický model, tento model jsem vytvořila v rámci axiálního kódování.

Jak uvádí odborníci (Strauss a Corbinová, 1999) axiální kódování není závazný model pro výklad zkoumaných jevů, ale jen jakási pomůcka pro třídění dat.

Paradigmatický model znázorňuji v následující tabulce č. 1.

Tab. 1: Paradigmatický model

Příčinné podmínky (kauzální model)	Jev (fenomén)	Kontext	Intervenující podmínky	Strategie jednání Interakce	Následky
Špatné vztahy v rodině: matka, otec, širší rodina	Život dítěte s traumatickými zážitky	Sexuální zneužívání Zneužívající rodič Domácí násilí Život dítěte v dysfunkční rodině Vztah k sestřám	Pocit méněcennosti Manželova sebevražda Samoživitelka Strach	Studium střední pedagogické školy Kurz sebeobrany Snaha být lepší Kniha Kontakt s kamarádkou	Vztah k rodičům Vztah k mužům Vztah k dětem Osobnostní rysy

Zdroj: Vlastní výzkum

Jev nebo jinak řečeno fenomén je koncept, který drží jednotlivé části u sebe. V tomto konkrétním případě je život informantky jako dítěte s traumatickými zážitky.

Příčinné (kauzální) podmínky jsou představovány proměnnými nebo událostmi, které směřují k jevu (fenoménu) nebo k jeho vývoji. Jde o jakousi podmnožinu příčiny jejich vlastnosti

Jako jedna z příčin, že informantka prožila traumatické dětství, jsou špatné vztahy v rodině. Informantčin vztah s matkou byl naplněn láskou, ale stejně tak velkou nenávisť. Informantka nenáviděla svou matku za to, že ji nedokázala ochránit před sexuálním zneužíváním, že ji několikrát zradila, že se nechovala jako máma.

Další příčinou je informantčin vztah k otci. V životě informantky se vystřídali dva otcové. Právěho otce si informantka moc nepamatuje, protože od rodiny odešel, v nízkém věku informantky. Druhým otcem byl otčím. Osoba, která informantku zneužívala od útlého dětství až do dospělosti. Otčím nejen informantku sexuálně zneužíval, ale i fyzicky a psychicky týral. Vystavoval veřejnému ponížení a posměchu. *“Zabil moji duši, moje já.”*

Příčinou traumatického dětství je i širší rodina, konkrétně prarodiče. Babička informantky věděla o zneužívání, ale nijak nezasáhla.

Kontext občas těžko odlišitelný od příčinných podmínek. Kontext nám představuje specifické hodnoty parametrů prostředí.

Život informantky a jeho traumatický vývoj nejvíce ovlivnilo vyrůstání v dysfunkční rodině. Informantka byla od 4 let sexuálně zneužívaná. Od 9 let v nepravidelných intervalech znásilňována nejen otčím, ale i otčímovy kumpány. Další vliv mělo vyrůstání v rodině, kde bylo domácí násilí, otčím fyzicky týral nejen informantku, ale i její sestry a matku, *“...myslely jsme, že mámu snad zabil.”* Informantka byla svědkem i matčina promiskuitního chování. Často vystavována veřejnému ponižování ze strany otčima.

Vliv na život informantky měl i vztah k sestrám. Jako nejstarší se snažila své sestry chránit před otčímovým zneužíváním. Sestry se informantce svěřovaly, braly ji jako náhradní mámu.

Intervenující podmínky, jak poukazuje Hendl (2005), nelze zcela odlišit od kontextu. Intervenující podmínky tedy taky mají vliv na strategické jednání. Zařadila jsem zde tedy ještě pocit méněcennosti, manželova smrt, strach a samoživitelka.

Strategické jednání (interakce) je záměrná a cílená aktivita či aktivity, která je poté odpovědí na fenomén a intervenující podmínky.

Jednou z takových aktivit bylo rozhodnutí informantky nastoupit na střední pedagogickou školu. „*znamerala pro mě bezpečné zázemí.*“ Informantčino rozhodnutí o studiu na pedagogické přišlo v době umístění na dětském psychiatrickém oddělení, kde s dětmi trávila spoustu času.

Další aktivitou, kterou informantka volila záměrně, byl kurz sebeobrany. „*Tam jsem si užívala, že jsem je mohla složit k zemi. Už sem nemívala nutkání vybijet si vztek sama na sobě.*“ Kurz sebeobrany pomohl informantce posílit sebevědomí a přinesl i větší sebedůvěru.

Informantka se kvůli vlastním dětem snažila být lepší. Chtěla jim dopřát lepší život, než měla ona.

Dalším rozhodnutím, které informantka udělala, bylo sepsání knihy o svém životě. Kniha se vydala a měla docela velký úspěch. Na různých internetových fórech jsou rozsáhlé komentáře ať už kritizující nebo chválící. „*Chtěla bych vzkázat všem, kdo něčím podobným prošli nebo procházejí, aby se nebáli a v nestřežené chvílce se někomu svěřili.*“

Další záměrná a cílená aktivita bylo udržování kontaktu s kamarádkou E. Informantka se s paní E., seznámila když byla na oddělení dětské pediatrie, kde E. vyučovala. E. byla první osobou, které se informantka svěřila. E. podporovala informantku v její těžké životní situaci a pro informantku byla paní E. náhradní maminkou.

Následky představují důsledky strategického jednání. Jedním z následků představuje vztah k rodičům. Informantka se s matkou nestýká. Ztratila vůči ní důvěru a přestala v ní věřit. „*Vždycky jsem tě měla ráda a stále mám, jsi moje máma, ale pravdou je, že mi nechybíš.*“ Jako matku bere, jak jsem již výše zmiňovala, kamarádku E. Otčíma informantka nenávidí, vyčítá mu, že jí nebyl otcem, že jí zkazil život.

Vztah k mužům lze popsat následujícími citacemi. „*Nedokážu mít muže ráda a ani se jim nedokážu dívat do očí.*“ Na vztah s mužem informantka nemyslí... „*jsem tak znechucena chlapy.*“

Děti jsou pro informantku smyslem života, snaží se být kvůli nim lepší. Bojuje s nepřízní osudu. A děti jsou pro informantku vždy na prvním místě.

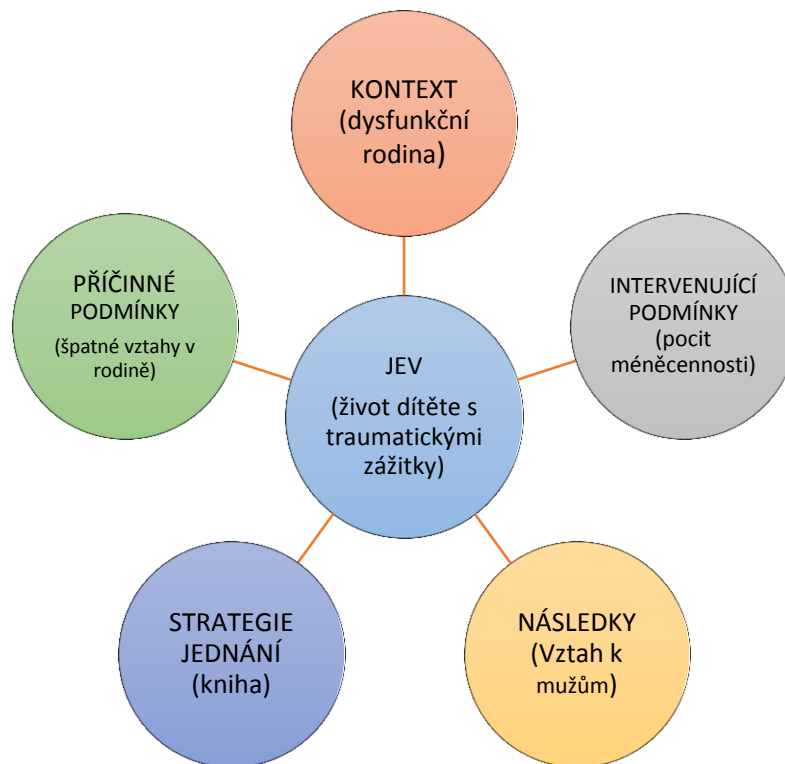
Následky se dotkly i osobnosti informantky. Informantka díky zneužívání často trpěla pocity sebenenávisti, méněcennosti, znechucení ze sebe samé, sebepohrdání. Přesto všechno se odehrálo v informantčině životě, informantka nyní pociťuje vděk vůči všem, kteří jí nezištně pomáhali... „*má moc velkou radost, že pár takových lidí na*

světě existuje.“ Sama informantka se také snaží nezištně pomáhat. „*Pomáhám bez nároku na vděk.*“

Informantka je ráda za lidi kolem sebe. Je šťastná, že je tady, že žije. Učí se věřit v budoucnost...“ *Možná těch děsivých stavů bude ještě hodně, ale já to nevzdám. A kdyby mě někdy napadlo to opět vzdát a uvěřit, že nic nemá smysl, vzpomenu si na vás milí čtenáři.*“

Využití paradigmatického modelu mi umožnilo postihnout základní analytickou linku a jednotlivé kategorie mezi sebou navzájem provázat. Provázanost mezi kategoriemi znázorňuji na schématu číslo 1.

Schéma 1: Kauzální model

Zdroj: Vlastní výzkum

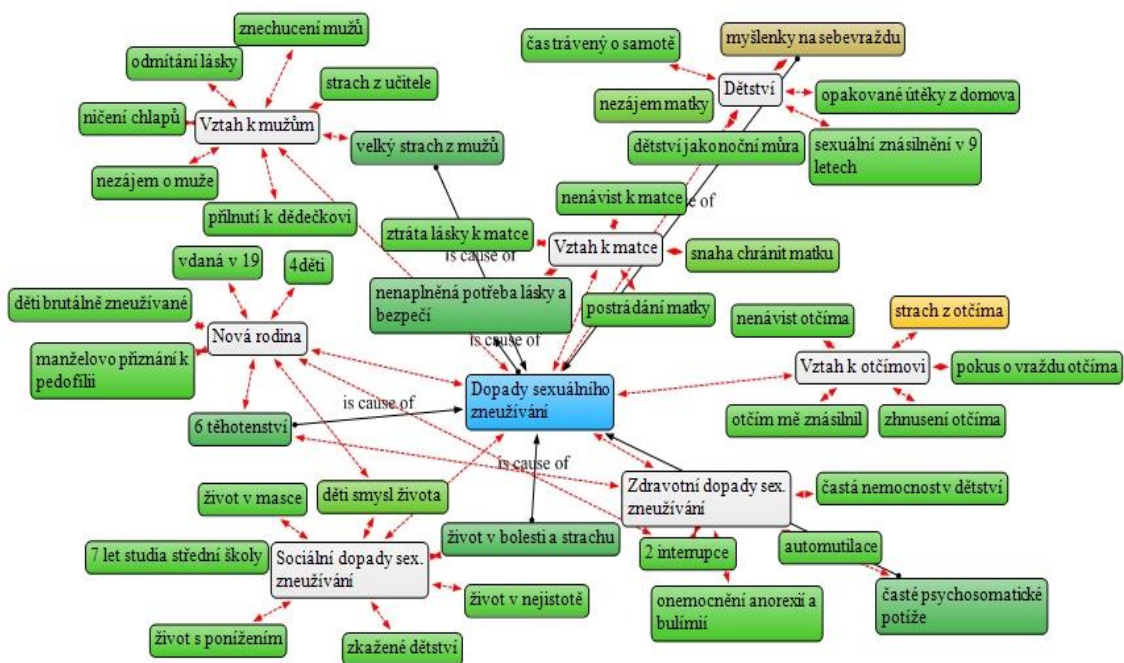
5.2.9 Klíčová kategorie výzkumného šetření

Klíčovou kategorií mého šetření je kategorie, kterou jsem pojmenovala Dopady sexuálního zneužívání a kterou znázorňuji na další straně na obrázku číslo 9. Za pomoci výsledků analýzy získaných dat za použití selektivního kódování jsem došla k této kategorii. Klíčovou kategorií byla zvolena z toho důvodu, jelikož se objevuje téměř ve všech schématech.

S klíčovou kategorií úzce souvisejí následující kategorie: vztah k matce a matčin vztah k dceři, vztah k otčímovi, dětství, nová rodina, vztah k mužům, zdravotní dopady sex. zneužívání, sociální dopady sex. zneužívání. Ve všech vzniklých případech jsou zmíněné kategorie na sobě závislé.

Kategorie se stala klíčovou, protože frekvence jejího zmiňování v průběhu analýzy byla velmi vysoká a díky ní se vznikající teorie rozšiřovala. Dále je klíčová kategorie obsáhlá ve výsledcích tohoto šetření a vystupuje jako následek konkrétních jevů. Její pozice proměňuje souvislosti, když stojí v jádru jevů, a je důsledkem jednání dítěte, stejně tak jako dalším prvkem ovlivňujícím život dítěte s traumatickými zážitky.

Obr. 9

Zdroj: Vlastní výzkum

5.3 Zakotvená tvrzení a jejich formulace

Z výsledků výzkumného šetření vyplývá několik tvrzení. Vyplývající tvrzení obsahují klíčové prvky života dítěte, které bylo v dětství zneužíváno a vlivy působící na život takového dítěte. Tato tvrzení představují nástin příčin a následků jevů, které se v souvislosti se sexuálním zneužíváním v dětství objevily v tomto výzkumu.

Shrnutí následujících závěrečných tvrzení je posledním krokem kvalitativní analýzy a představuje jádro zkoumané problematiky.

Zakotvená tvrzení:

- ❖ Sexuální zneužívání v dětství výrazně ohrožuje psychický a citový vývoj daného dítěte
- ❖ Sexuálně zneužívané dítě ztrácí důvěrný vztah k rodičům
- ❖ Dítě, které prožilo sexuální zneužívání, má v dospělosti komplikované partnerské vztahy
- ❖ Sexuální zneužívání v dětství negativně ovlivňuje socializaci daného dítěte
- ❖ Dítě, které bylo sexuálně zneužívané, je v dospělosti ohroženo chudobou.

6 Diskuze

Téma mé práce v mnoha lidech v mém okolí vzbuzovala rozpačité reakce. Často jsem v začátcích své práce slýchávala „Jak něco takového můžeš psát?“ nebo „A to ses těch dětí jako vyptávala?“ Nepochopení mého výběru se prolínalo i v mé rodině, která jen při zmínce názvu této práce kroutila hlavou ve smyslu, co jsem si to zase vymyslela a jestli jsem si nevzala moc velké sousto. Pravda však je taková, že téma: Osobní pohled dítěte na prožité sexuální zneužívání a jeho sociální dopad, kde hlavním zdrojem výzkumu byla monografie autory S., mne zaujalo nejen samotným názvem, ale právě možností zkoumat danou knihu. Dalším důvodem, proč jsem si dané téma vybrala, byl osobní zájem o danou problematiku. Zajímalo mě, zda-li teoretické poznatky, které jsem získala během studia, pojednávající o problematice zneužívání dětí, se zobrazí ve výsledcích mého výzkumu.

Výzkumem, který předkládám v diplomové práci, jsem se snažila zjistit, jakým způsobem sexuální zneužívání od raného věku, ovlivnilo autorčiny vztahy k rodině. Dále jsem zjišťovala, jak sexuální zneužívání a jeho dopady ovlivnily autorčino dětství. A také jsem se zaměřila na autorčiny partnerské vztahy a jejich ovlivnění prožitým sexuálním zneužíváním.

Sexuální zneužívání, už samotná tahle dvě slova, vyvolávají v mnoha lidech smíšené pocity, opovrženímhodné proslovy, strach. Přibude-li ještě k těmto dvěma slovům, slovo dětí, tedy sexuální zneužívání dětí, nemálo lidí se zvedá ze židle, slovně bojuje za nastolení spravedlnosti, dává najevo své rozhořčení. Dokážu si představit situaci, kdy koukáme na večerní zprávy a najednou zpravodajci pronesou, že se objevil další případ sexuálně zneužívaného a týraného dítěte. Dokážu si představit, kdy tato zpráva nás nadzvedává ze židlí, křičíme, co to má zase znamenat, proč se takové věci pořád ještě dějí, zavřete toho, co to udělal, až zčerná. Vynášíme soudy, chceme spravedlnost. Faktem však zůstává, že vidíme a slyšíme jen nepatrnou část toho, co doopravdy se stalo. Příběh autorky S., přináší vlastní pohled na to, co vše sexuální zneužívání a týrání obnáší, jakým způsobem to ovlivnilo její život. Autorka knihu pojala jako osobní zpověď. Nechává nahlížet čtenáře i do deníku, který si jako malá psala. Otevírá čtenářům prostor za oponou a vede je cestou od samého začátku děje, až do jeho vyvrcholení na podiu. Opona však po skončení děje zůstává zvednutá...

Jaký tedy je sociální dopad sexuálního zneužívání v dětství?

Nejdříve jsem se ve výzkumu zaměřila na vztah informantky s matkou. Informantka se narodila jako chtěné, milované dítě. Citová vazba neboli attachement, což znamená: trvalé emoční pouto, které je charakterizováno potřebou vyhledávat a udržovat blízkost s určitou osobou, jak uvádí Bowlby (2010), byla mezi matkou a dcerou naplňována. Dokazují to i první vzpomínky na matku... *„Pamatuju si, že nás oblékala do stejných věcí, abychom vypadaly jako dvojčátka. Sukýnky, silonky, sandálky, růžová trička, culíky s mašlemi. S mamkou jsme si užily spoustu legrace.“* S příchodem otčíma do rodiny a následným sexuálním zneužíváním se vztah změnil, zhoršil. ...*„Mámu jsem nenáviděla, vůbec mě nechtěla vyslechnout.“* Informantčina matka měla několik možností na výběr, jak se zachovat v takovéto situaci, a dle mého názoru zaujala jednu z nejhorších možných pozic. Tedy předstírat, že se nic neděje a stavit dítě do pozice lháře. Tuto roli popisuje i ve své knize autorka Hanušová (2005), jako roli, kde se dítě svěřil matce, ta jej ale obviní ze lži a nemravných myšlenek. Přestože nesouhlasím s tím, jak se matka informantky zachovala, dokážu pochopit, proč k tomu mohli dojít a souhlasím s názorem autorů článku o zneužívání v rodině (Chaloupníček et al, 2012), že podléháme určitému společenskému stereotypu, který nás nutí vidět matku jako všemocnou osobu, plně odpovědnou za péči a bezpečí jejího dítěte. Dalším důvodem, proč se tak matka mohla zachovat, bylo možná jakési trauma, které neměla zpracované. Nad takovou skutečností se zamýšlel i Howard (2012) a dodává: *„Odhalení sexuálního zneužívání jejího dítěte jí může vlastní trauma připomenout a rozjitřit, a tak může začít prožívat panické ataky, flešbky, deprese a jiné.“* Co však stálo za matčiny rozhodnutím se takhle dané situaci postavit, se neví, nabízí se škála důvodů a možná by to byl dobrý námět na další výzkum. Nabízí se tu však otázka, jaké dopady mělo narušení vztahu matky a dcery. Z výzkumu víme, že informantka si „novou mámu“ našla v kamarádce, která jí byla na blízku. Z výzkumu také víme, to, že „momentální“ stav vztahu mezi informantkou a matkou, se jeví takový, že informantka ztratila pocit lásky k matce... *„Jako by láska k ní – nebo alespoň pocit nějaké lásky – zmizela.“* Lze tedy říct, že nezájem matky o informantku vedlo ke ztrátě důvěry vůči matce až k úplné ztrátě pocitu lásky?

V rámci svého výzkumu jsem se dále zabývala vztahem informantky a otčíma, co by zneuživatel, agresorem, manipulátorem. Z výzkumu již víme, že sexuální zneužívání začalo, když informantka byla v předškolním věku. První znásilnění přišlo v devíti letech a pokračovalo až do dospělosti informantky, tedy i do doby, kdy informantka měla vlastní rodinu a žila samostatně. Jak popsat vztah otce a dcery, v tomto

případě spíše vztah oběti a pachatele? Informantka díky patologickému chování otčima, prožívala permanentní strach... *stačilo, aby zvedl ruku a zvýšil hlas, a už jsem měla slzy v očích a natahovala jako mimino*. Byla vystavována každodenní manipulaci a vyhrůžkám ublížení někomu z rodiny... *pokud se „to“ dostane ven, bude to ještě horší a ublíží mámě a sestře*. Informantka zcela postrádala roli otce ve svém životě. Někoho kdo by ji chránil. Někoho, ke komu by vzhlížela. Svoji první takzvanou lásku. Ze své zkušenosti, kdy jsem vyrůstala v úplné rodině a dodnes žiji, byl táta někdo, kdo si vždy věděl rady, všechny nás chránil, ale byl i dostatečně citlivý na to, aby sdělil, že mu na nás záleží a má nás rád. Myšlenku důležitosti otce v životě dcery podporuje i autorka Lipinská (2009), která píše, že role otce má vliv na její sebevědomí, dává dceři možnost poznat, jací muži jsou, jak se k nim chovat. Tohle však není jediné, co v životě dcery ovlivňuje role otce. Nejspíše každý z nás už někdy slyšel, že ženy si vybírají partnery, kteří jsou podobní jejich otcům. O vlivu otce na budoucí partnerské vztahy píše i autor Leman (2008) a uvádí, že vztah dcery k otci ovlivňuje budoucí vztahy k jiným mužům, a také, to že partnerský vztah dcery je častěji obrazem vztahu otec-dcera, než vztahu matka-dcera. Tímto se dostáváme ke vztahu informantky k mužům. Výsledky výzkumu ukázaly, že muži a vztah k nim pro informantku znamenaly spíš negativní pocity a postoje. Informantka měla z mužů strach, odmítala jejich lásku... *Nechci, aby se do mě zamilovávali. Co mám dělat? Nerozuměla jsem tomu*. Informantčino chování k mužům by se v době, než poznala manžela, dalo popsat jako promiskuitní. Sexuálním stykem s muži se ničila. Často opakovala stejný scénář, ve kterém se s mužem, který jí vyznal lásku, vyspala a poté ho odkopla. O kompulzivním sexuálním chování píší i autoři D. Meyer a kol. (2016), kteří ve svém výzkumu došli k závěru, že oběti sexuálního zneužívání v dětství, v dospělosti mají tendence ke kompulzivnímu sexuálnímu jednání. Obdobným výzkumem se zabývali i autoři článku *Characteristic of Sexual Abuse in Childhood and Adolescence Influence Sexual Risk Behavior in Adulthood*, také došli k závěru, že závažnější sexuální zneužívání v dětství je spojeno s rizikovým sexuálním chováním dospělých (Senn et al, 2006).

Ráda bych ještě zůstala u vztahu k mužům a zmínila vztah informantky k manželovi. Informantka se brala mladá a bez lásky. Do manželství vstoupila jen kvůli tomu, že čekala dítě a věděla, že se o ni i o to dítě manžel postará. Manželství pro informantku nebylo nejšťastnějším místem. Strach z fyzické blízkosti, sex brán jako manželská povinnost, odhalení manželovy pedofilie, nekončící sexuální a fyzické útoky ze strany otčima. Informantka v manželství znovu prožívala sexuální zneužívání skrze

děti, které zneužíval manžel... „*Ano, paní S., děti byly zneužívané, a dost závažným způsobem!*“. Následné trestní oznámení na manžela, léčba manžela na psychiatrickém oddělení, soud o svěření dětí do péče a smrt manžela. Shrnutí informantčina manželství do několika slov. Některé z vás možná napadlo, jak je možné že nic nepoznala a dovolila, aby byly zneužívané i její děti. Proč s ním vlastně byla tak dlouho? Abych byla upřímná i mě něco podobného napadlo. Možnou odpověď by nám mohl dát sociolog Popenoe, který říká, že kdyby se otcové více zajímali o život své dcery či dcer, je tu pravděpodobnost, že by menšina z nich končila v patologických partnerských vztazích (cit. dle Leman, 2008). Trochu jiný pohled nám na to může dát Corneau (2012), a to takový, že traumata způsobená otcem, jsou pro dcery traumatem vztahovým a citovým. Tudiž hledání partnera se stává prvořadou záležitostí, z toho důvodu, že nemají jistotu, jestli se nějaký najde a právě tento pocit může ty dané dcery dovádět v milostných vztazích k toleranci i zcela nevhodných situací. Opět nás tyto myšlenky vrací k roli otce v životě dcery. A když víme, že informantka neměla otce, ale otčíma, který nenaplňoval roli milujícího otce, nejspíše nikoho z nás nepřekvapí, že informantka hodnotí vztah k mužům takto: „*Nedokážu dát muži něhu, o kterou tak stojím. Jsem v tomto směru chladná, hnusí se mi to. Možná se skutečně bojím nějaké-ho citového zranění nebo jsem fakt ujetá. Mám i strach. Ublížit muži už doopravdy nechci. I když spoustě chlapů bych ublížila ráda.*“

Nyní vnímám důležité zastavit se a něco zmínit o informantčině vztahu k dětem. Teď už víme, že informantka žila v dysfunkční rodině, neměla tedy správné výchovné vzorce a nenaplněná očekávání vůči rodičům. A přestože odborníci, konkrétně Weiss (2010) tvrdí, že oběti sexuálního zneužívání v dětství jsou ve výchově vlastních dětí nejistí, mají menší smysl pro rodičovskou zodpovědnost a často signifikantně nezralý v požadavcích na děti, informantka ačkoliv ne vždy věděla, jak se správně zachovat v dané situaci, jak dál výchovu vést, tak pro ni děti byly vždy na prvním místě. Nikdy se nezříkala svých rodičovských povinností, i když po smrti manžela se dostala do finančních potíží, i když se s dětmi dostala do azylového domu, i v době, kdy s dětmi nemohla být, kvůli umístění na psychiatrickém oddělení, vždy dbala na to, aby její děti měly všechno, co potřebují a snažila se jim dát lásku, tu kterou postrádala vůči své matce, když byla malá.

Přes vztah k otčímovi a nenaplněné otcovské roli jsem se dostala ke vztahům k mužům a posléze k manželovi a dětem, tedy k nové rodině, kterou informantka měla. Než se však informantka stala matkou a manželkou, prošla si obdobím nazývané

dětství. Pravděpodobně ve většině z nás slovo dětství probouzí příjemné vzpomínky na dobu, kdy jsme si jako děti hrály, čas trávili venku s kamarády, netížily nás starosti. Informantčino dětství bylo ale plněné strachem, bolestí, nočními běsy a velkým zklamáním. Od 4 let věku byla sexuálně zneužívaná a psychicky týraná. „*Alespoň zhruba do čtyř let bylo mé dětství docela pěkné. Pak začala hra na pavoučka. Hodně jsem plakala, ale statečně držela.*“ Při výzkumu pro mě nebylo velkým překvapením, když výsledky ukázaly informantčiny časté pokusy o sebevraždu v dětství. Stres a strach, které u ní způsobovalo sexuální zneužívání, logicky muselo nějak ovlivnit informantčino psyché. Z vlastní zkušenosti vím, co dokáže násilné narušení intimity, jaké pocity se v člověku odehrávají. Dokážu si představit, proč se informantka tolikrát pokusila zasebevraždit. Nicméně o vzájemném vztahu mezi sexuálním zneužíváním a suicidálním chováním napsali autoři Coêlho et al. (2016) ve svém článku *Do Childhood Adversities Predict Suicidality? Findings from the General Population of the Metropolitan Area of São Paulo, Brazil*, kde díky výzkumu zjistili příčinnou souvislost mezi sexuálním zneužíváním v dětství a suicidálním chování. Další charakteristikou Informantčina dětství je čas strávený v nemocnici. Sama informantka na dětství vzpomíná takto: „*V nemocnici jsem strávila většinu svého dětského času. Zpravidla pro neustálé bolení břicha. Dlouho nemohli najít příčinu, a tak jsem zde byla už pravidelným pacientem. Nechávali si mě tam obvykle týden na zotavení.*“

Častý pobyt v nemocnici mě přivádí k dalším výsledkům výzkumu a to ke zdravotním dopadům sexuálního zneužívání. Informantku v průběhu dětství často trápily psychosomatické potíže. Nejčastěji to byla bolest břicha a hlavy. O psychosomatických potížích jako následcích sexuálního zneužívání se zmiňuje i autorka Fifková (in Weiss, 2005), která kromě uvedených obtíží dále zmiňuje i poruchy sebevnímání, nízké sebevědomí, pokusy o sebevraždu, sexuální promiskuitu, negativní vztah k vlastnímu tělu, neurotické problémy atd. Informantka v době, kdy byla neustále vystavována sexuálnímu zneužívání, se snažila o získání asexuální podoby, tedy nemít žádná prsa ani zadek. Tato snaha u informantky skončila rozvojem bulimie a mentální anorexie. Kolektiv autorů (2010) v učebnici *Clinical Psychiatry Essentials* uvádějí, že sice nebyl vliv rodiny na vzniku mentální anorexie jednoznačně prokázán, faktem však zůstává, že tyto poruchy vznikají v rodinách jak s podnětnou a řádnou výchovou, tak i v rodinách dysfunkčních. Další zkouškou zdraví byla pro informantku podstoupení interrupcí, které u informantky vyvolaly pokaždé tzv. postabortivní syndrom, což znamená malé nebo větší psychické komplikace, jako jsou pocity lítosti, viny, deprese,

dále pocity ukřivdění a dokonce i změna postojů k sexuálnímu životu nebo jeho poruchy (Lamplmaierová , 2005). Psychické komplikace spojené s automutilací, jako následek sexuálního zneužívání, dovedly informantku nejdříve v dětství na dětské psychiatrické oddělení v Motole a po té v dospělosti na otevřené oddělení Bohnické psychiatrické nemocnice. V Bohnicích strávila informantka 3 měsíce a byla jí diagnostikována Posttraumatická stresová porucha. Snad mohu tvrdit, že většina z vás o této poruše určitě už slyšela, četla o ní, nebo ji třeba sama prožila. Posttraumatická stresová porucha nebo zkráceně PTSD je jedna z nejčastějších poruch vyskytovaná u obětí sexuálního zneužívání. Toto tvrzení je zastáváno i autory článku *The Psychiatric Consequences of Child and Adolescent Sexual Abuse*, kde s ohledem na provedený výzkum uvádí, že PTSD je diagnostikováno až u 31 % případů sexuálního zneužívání. Častěji už je jen dle výzkumu diagnostikována deprese (YÜCE et al, 2015). Předešlé tvrzení podporuje i výzkum u neslyšících, který také ukázal: Účastníci s historií sexuálního traumatu vykazovali významně více příznaků PTSD a deprese než lidé bez takové historie traumatu (Schild, Dalenberg, 2016). Další zkouškou pro informantčino zdraví bylo podstoupení sterilizace v 26 letech. Velkým překvapením pro mě samotnou bylo chování lékařů, kteří ji od daného zákroku zrazovali, a ne moc citlivě, přičemž věděli, že informantka má už 4 děti, že byla několikrát sexuálně znásilněná. Stejnou reakci jako doktoři měli i lidé, kterým jsem nechávala danou pasáž přečíst, potom co jsem jim odvyprávěla příběh informantky, a většina z nich se stavěla na stranu doktorů, protože je to prý pro tělo zbytečný chirurgický zákrok. Přestože právo stojí na jejich straně... *sterilizace není nikdy zákrokem neodkladným a život zachraňujícím* (ESLP, 2012)., dovolávám se přirozeného práva vybrat si, jak nakládat se svým životem.

Nyní se dostávám k poslední kategorii výzkumu „ Sociální dopady sexuálního zneužívání.“ Kategorie ani zdaleka nepostihuje všechny oblasti, které sexuální zneužívání ovlivnilo. Pouze doplňuje ostatní kategorie. Potvrzuje i výzkumy mnoha autorů (Weiss, Vágnerová, Dunovský, atd.) odborných knížek, kteří píší o tom, jak sexuální zneužívání má dopad do všech oblastí daného jedince, ať už jde o samotný emoční vývoj jedince, o postoj k sobě samému, o vztahy k rodině, o partnerské vztahy nebo o sexuální život. Můj výzkum ukázal, že sexuální zneužívání mělo dopad na informantčiny partnerské vztahy, na vývoj, na vztahy v rodině. Na psychický vývoj informantky i na postoj k sobě samé. V závěru snad tedy mohu konstatovat, že sexuální zneužívání v dětství má dopad do všech stránek života daného jedince.

Z provedeného výzkumu vyplývají následující odpovědi na výzkumnou otázku: **Jak sexuální zneužívání poznamenalo autorčino dětství a partnerské vztahy?**, která kvůli velké obsáhlosti byla rozčleněna do 3 specifických podotázek.

Jaký sociální dopad mělo sexuální zneužívání na autorčino dětství?

Pro autorčino dětství byl charakteristický dlouhotrvající stres, strach z otčíma, strach o sestry, strach o matku. Další charakteristikou byl častá nemocnost a s tím spojené časté pobyty v nemocnici. Kvůli sexuálnímu zneužívání se autorka několikrát pokusila o sebevraždu, prošla si oddělením dětské psychiatrie, prožívala noční běsy. Dětství nyní vnímá jako jednu velkou noční můru.

Jaký vliv mělo sexuální zneužívání na vztah autorky k rodině?

Autorka svého pravého otce doposud nepoznala. Nevlastního otce, co by zneuživatel, autorka nenávidí a raději by ho vícrát v životě už nikdy nepotkala. Sestry se autorka vždy snažila chránit. Vztah s matkou je dodnes komplikovaný. Autorka nemůže matce odpustit za to, že sexuálnímu zneužívání nezabránila, přesto by chtěla s matkou vztah napravit. Osobou, které si v rodině nejvíce vážila, byl její dědeček.

Jaký sociální dopad mělo sexuální zneužívání na autorčiny partnerské vztahy?

Autorka se v dětství o kluky nezajímala. Ani později autorka nestála o partnerské vztahy. Každý vztah, který navázala, skončil brzy. Autorka nebyla schopná partnery milovat. Sex byl pro autorku odporný. V manželství vnímala sex jako manželskou povinnost. K manželovi, kterého si vzala jako 19letá těhotná dívka, později získala odpor, kvůli zjištěné pedofilii a zneužívání dětí. Autorka dodnes není schopná dát mužům lásku a něhu. Přesto by ráda staršího muže, který by se o ni i o děti postaral.

7 Závěr

Cílem mé práce bylo zjistit, jaký sociální dopad mělo prožité sexuální zneužívání na život autorky. Celý výzkum byl uskutečněn jako kvalitativní šetření, a to na základě zakotvené teorie za použití rozboru monografie Zuzany S. „Hra na pavoučka“ jako techniky sběru dat. U výzkumu jsem využila intenzivní metodu studia jednotlivého případu s důrazem na utříděný celkový pohled.

Pro dosažení cíle jsem si stanovila výzkumnou otázku: Jak sexuální zneužívání poznamenalo autorčino dětství a partnerské vztahy? Pro obsáhlost jsem výzkumnou otázku rozdělila do tří specifických podotázek. První podotázka zněla: Jaký sociální dopad mělo sexuální zneužívání na autorčino dětství? Zde výsledky výzkumu ukázaly, že autorka prožívala v dětství převážně strach a stres. Bála se otčíma a každého dne, kdy ji zneužíval. Autorka kus svého dětství strávila i po nemocnicích ať už z důvodů psychosomatických, či pokusů o sebevraždu. Světlym bodem v autorčině dětství bylo kamarádství s Motýlkem, které autorce dávalo pocit sounáležitosti. Druhou specifickou podotázkou bylo, jaký vliv mělo sexuální zneužívání na autorčin vztah k rodině. Sexuální zneužívání od 4 let mělo na vztahy k rodině negativní dopady. Nepoznání vlastního otce. Matce autorka nemůže odpustit, protože nezabránila tomu, aby ji a sestry otčím zneužíval. Dodnes jí to zazlívá. Přesto by ráda s matkou vztah obnovila. Otčíma, který ji v životě zklamal nejvíce, nenávidí. Dědeček, kterého nejvíce milovala, umřel, když autorka chodila na střední školu. Se sestrami, které se v dětství snažila chránit před otčím, se autorka nestýká, ani s nimi nemá žádný kontakt. Třetí a poslední podotázkou bylo: Jaký sociální dopad mělo sexuální zneužívání na autorčiny partnerské vztahy? Z výsledků výzkumů bylo zřejmé, že partnerské vztahy pro autorku znamenaly časté emoční vypětí, stres a sebeponižování. Kvůli sexuálnímu zneužívání autorka získala odpor k sexu. V manželství vnímala sex jako manželskou povinnost. Ve vztazích nedokázala dát partnerům lásku ani něhu. Zjištěná pedofilie u manžela a zneužívání dětí u autorky jen posílily odpor k mužům. Přesto všechno by autorka ráda jednou potkala muže, který by se o ni i o děti postaral.

Jak už sem již na začátku kapitoly psala, cílem mého výzkumu bylo zjistit, jaký sociální dopad mělo prožití sexuální zneužívání na autorčin život. Z výsledků tedy již víme, že sexuální zneužívání ovlivnilo všechny aspekty autorčina života. Z výsledků také vyplývá, že dopad zneužívání byl rozsáhlý, ať už šlo o autorčino dětství, partnerské vztahy nebo o vztahy k primární rodině. Díky výzkumu také mohu říct, že sexuální

zneužívání má krátkodobé a dlouhodobé následky. Z krátkodobých následků lze například uvést psychosomatické potíže, noční pomočování nebo útoky z domova. Z dlouhodobých například rozvinutí posttraumatické psychické poruchy, změny v sexualitě či problematické partnerské vztahy.

S ohledem na cíl jsem si vědoma, že má práce nabízí možná více nezodpovězených otázek než zjištěných poznatků a tvrzení. Také jsem si vědoma omezení plynoucích ze zvolené metodologie, kdy jsem si zvolila kvalitativní výzkum a studium jednoho případu, tudíž nelze výsledky zobecnit a vše je zkresleno mou osobností jako výzkumníka, mými zkušenostmi a názorem na danou problematiku. Přes tedy jisté nedostatky, které tato práce může mít a jistě má, by mohla být přínosem pro laickou veřejnost, zajímající se o danou problematiku, protože poskytuje teoretické základy a odkazuje na přímý zdroj. Dále by mohla být startovním místem pro rozsáhlejší výzkumné šetření, které by se zabývalo ověřováním vzniklých teoretických tvrzení. A jistým přínosem by mohla být i pro pracovníky v pomáhajících profesích, jako pomoc při porozumění obětem sexuálního zneužívání.

8 Seznam použité literatury

1. ATLAS.ti, 2004. Unser's manual for ATLAS.ti 5.0. In: *Atlasti.ti: qualitative data analysis* [online]. [cit. 2017-02-25]. Dostupné z: <http://atlasti.com/manuals-docs/>
2. BALLANTINE, M. W., 2011. *Sibling Incest Dynamics: Therapeutic Themes a Clinical Challenges. Clinical Social Work Journal*. Vol. 40, Iss. 1, s. 56-65.
3. BOHM, T., ©2011. Sexuální zneužívání a týraní dětí: Jak pohlavní zneužívání poznáme a jak dětem pomoci? In: *Zkola: Informační a vzdělávací portál Zlínského kraje* [online]. [cit. 2017-01-29]. Dostupné z: <http://www.zkola.cz/rodice/socpatologievy/tyraniazneuzivani/Stranky/Sexuální-týrání-a-zneužívání-děti---Jak-pohlavní-zneužívání-poznáme-a-jak-dětem-pomoci.aspx>
4. BOWLBY, J., 2010. *Vazba: teorie kvality raných vztahů mezi matkou a dítětem*. Praha: Portál, ISBN 978-80-7367-670-4.
5. BREJCHOVÁ, K., KLIMEŠ, J., 2004. Sexuálním zneužíváním trpí dívky i chlapci. *Psychologie Dnes*. Praha: Portál, 10(4), ISSN 1212-9607.
6. CENKOVÁ, H., 2014. *Münchhausenův syndrom v zastoupení: evaluace případové studie*. Brno. Bakalářská práce. Masarykova univerzita.
7. COELHO, B. M. et al. 2016. *Do Childhood Adversities Predict Suicidality? Findings from the General Population of the Metropolitan Area of São Paulo, Brazil*. PLoS ONE, 11(5) doi:10.1371/journal.pone.015563
8. CORNEAU, G., 2012. *Chybějící otec, chybující syn: jak absence otce ovlivňuje utváření mužské identity*. Praha: Portál, Spektrum (Portál). ISBN 978-80-262-0075-8.
9. ČERMÁK, I., I. ŠTĚPANÍKOVÁ, 1997. Validita v kvalitativním psychologickém výzkumu [Validity in qualitative psychological research]. *Československá psychologie*, 51(6), 503 – 512.
10. ČESKÁ REPUBLIKA. *Trestní zákoník č. 40/2009 Sb.* [online]. ©2017 [cit. 2017-01-29]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>
11. ČÍRTKOVÁ, L., 1999. *Sexuální zneužívání dětí*. Kriminologický sborník, 1999, č. 2, s. 41-48, lit.3.
12. DISMAN, M., 2002. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Praha: Karolinum, ISBN 80-246-0139-7.

13. DUMA, R., 2012. Sexuální zneužívání dětí a prevence v této oblasti. Brno. Bakalářská práce. FHS UTB.
14. DUNOVSKÝ, J. 1999. *Sociální pediatrie: vybrané kapitoly*. Praha: Grada, Psyché ISBN 80-7169-254-9.
15. DUNOVSKÝ, J., RABOCH J., 1995. *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě*. Praha: Grada, ISBN 80-716-9192-5.
16. DUNOVSKÝ, J., 2005. *Problematika dětských práv a komerčního sexuálního zneužívání dětí u nás a ve světě*. Praha: Grada, ISBN 80-247-1201-6.
17. DUNOVSKÝ, J. et al. 1995. *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě*. Praha: Grada Publishing, ISBN 80- 7169- 192- 5.
18. DUŠKOVÁ, Z., 2004. Sexuální zneužívání. In: Dušková Z. et al. *Obraz problematiky týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte v letech 1992 – 2003*. Dětské krizové centrum, Praha, str. 41-44.
19. EVROPSKÁ KOMISE, 2009. Návrh rámcového rozhodnutí. In: Blatníková, Š. *Pachatelé komerčního sexuálního zneužívání dětí*: Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci. str. 69. ISBN 978-80-7338-091-5.
20. EZZY, D., 2002. *Qualitative Analysis: practic and inovation*. London: Routledge, ISBN 0-4152-8126-1.
21. FIFKOVÁ, H., 2005. Terapie dospělých obětí sexuálního zneužívání v dětství. In: WEISS, P. a kol. *Sexuální zneužívání dětí*, str. 171 – 184. Praha: Grada Publishig. ISBN 80- 247-0929-5.
22. FRIESE, S., 2014. *Qualitative Data Analysis with ATLAS.ti*. 2-nd edition. London: Sage, ISBN 978-144-628-203-8.
23. GILLERNOVÁ, I. et al., 2011. *Psychologické aspekty změn v české společnosti*. Praha: Grada, ISBN 978-80-247-2798-1.
24. HALFAROVÁ, H., 1997. Fakta a mýty o ochraně dětí. In: DUNOVSKÝ, J., TROJAN, O. *Sexuální zneužívání dětí a sexuální násilí*: Sborník z konference East-West, 1.vyd. Praha: MPSV. 222 s. ISBN80-85529-31-9.
25. HANUŠOVÁ, J., 2006. *Sexuální zneužívání*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí. ISBN 80-869-9164-4.
26. HARTL P, HARTLOVÁ H., 2009. *Psychologický slovník*. Vyd. 2. Praha: Portál. 774s, ISBN 978-80-7367-569-1.
27. HARTL, P., 2004. *Stručný psychologický slovník*. Praha: Portál, s. 302. ISBN 80-7178-803-1.

28. HAVLÍK, R., KOŤA J., 2002. *Sociologie výchovy a školy*. Praha: Portál, 174 s. ISBN 978-80-7367-327-7.
29. HENDL, J., 2005. *Kvalitativní výzkum. Základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 408 s. ISBN 80-7367-040-2.
30. HENDL, J., 2016. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Čtvrté, přepracované a rozšířené vydání. Praha: Portál, ISBN 978-80-262-0982.
31. HOBSON, CH. J., 2012. *Passing the Trash: Parent's Guide to Combat Sexual Abuse/Harassment of Their Children in School*. North Charleston: CreateSpace, 164 s. ISBN 1478309121.
32. HOFERKOVÁ, S., ŠVRČINOVÁ, L., © 2009. Syndrom CAN. In: *Informační portál pro orgány sociálně-právní ochrany dětí* [online]. [cit. 2017-01-29]. Dostupné z: http://www.ospod.cz/e_download.php?file=data/editor/16cs_2.pdf&original=Syndro
33. HOWARD, C. A. 1993. Factors influencing a mother's response to her child's disclosure of incest. *Professional Psychology: Research and Practice*, 24(2), 176-181. <http://dx.doi.org/10.1037/0735-7028.24.2.176>
34. CHMELÍK, J., 2003. *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. Praha: Portál, 201 s. ISBN 80-7178-739-6.
35. CHROMÝ, J., 2010. *Kriminalita páchaná na mládeži: aktuální jevy a nová právní úprava v České republice*. Praha: Linde, 239 s. ISBN 978-807-2018-253.
36. JELÍNKOVÁ, Z., 2007. *Sexuální zneužívání dětí*. Brno: Masarykova univerzita. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/131031/pedf_b/. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Věra Vojtová.
37. KARKOŠKOVÁ, S. 2014. *Obete sexuálneho zneužívania deti medzi nami*, Velký Šariš – Kanaš: Ascend. ISBN 978-80-971470-1-3. 352 s.
38. KONOPÁSEK, Z., 2005. *Aby myšlení bylo dobře vidět: nad novou verzí programu Atlas.ti*. Biograf. č. 37, s. 89-109. ISSN 1211-5770.
39. KOSEK, M. Etika výzkumu- ochrana lidských zdrojů. In: *Mgr. Martin Kosek, MBA* [online]. ©2012 [cit. 2017-02-25]. Dostupné z: <http://www.martinkosek.com/clanky/clanky-a-studijni-texty/psychologie/etika-vyzkumu---ochrana-lidskych-subjektu.html>
40. KRAUS, B. et al., 2001. *Člověk, prostředí, výchova. K otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido. ISBN 80-7315-004-243.

41. KRAUS, B., 2008. *Základy sociální pedagogiky*. Praha: Portál, ISBN 978-80-7367-383-32.
42. KREJČÍŘOVÁ, D., 2007. Týrání, zneužívání a zanedbávání dětí. In: Kolektiv autorů: *Syndrom CAN a způsob péče o rodinný systém*. IREAS, o.p.s., Praha, str. 20. ISBN 978-80-86684-47-5.
43. LAMPLMAIEROVÁ, K. et al. 2005. *Dala jsem ji jméno Nadine*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 96 s. ISBN 80-7192-903-4.
44. LIPINSKÁ, K., 2009. *Jak matka ovlivní celý váš život. Otec a dcera*. Děti a my, 39(3), s. 28-29. ISSN 0323-1879.
45. LEMAN, K., 2008. *Na otci záleží*. Praha: Návrat domů, ISBN 978-80-7255-175-0.
46. LEWIS, M. 2011. *Handbook of Child Sexual Abuse: Identification, Assessment, and Treatment*. John Wiley & Sons, 616 s. ISBN: 978-0-470-87729-6.
47. LEWIS-BECK, M. S., A. BRYMAN a T. F. LIAO., 2004. *The Sage encyclopedia of social science research methods*. Thousand Oaks, Calif.: Sage, ISBN 0-7619-2363-2.
48. MALÁ E., 2000. Specifické otázky dětské psychiatrie. In: Hort V., et al. *Dětská a adolescentní psychiatrie*. Praha: Portál, s. 383–400. ISBN 80-7178-472-9.
49. MALÁ, E., 2003. Posttraumatická stresová porucha. In: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR. *Násilí na dětech. Násilí nezná hranice, ale zanechává stopy*. Praha: Humanitas-Profes, s. 12-14. ISBN 80-903392-0-4 23.
50. MALÁ, E., SOVÁK Z., RABOCH J., 1995. *Sexuálně zneužívané děti*. Praha: Psychiatrické centrum, ISBN 80-851-2199-9.
51. MAŠÁT, V., PÖTHE, P., LENORÁKOVÁ, S., 2000. *Prevence sexuálního zneužívání mentálně postižených dětí a mládeže*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta, ISBN 80-7040-460-4.
52. MATOUŠEK, O., 2003. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 3. rozšířené, přepracované vydání. Praha: Slon, ISBN 80-86429-19-9.
53. MATOUŠEK, O., KOLÁČKOVÁ, J., KODYMOVÁ, P., 2005. *Sociální práce v praxi*. Praha: Portál, 351 s. ISBN 80-7367-002-X
54. MATOUŠEK, O., 2016. *Slovník sociální práce*. 2.vyd. Praha: Portál, 2003, 272 s. ISBN 978-80-262-1154-9.
55. MEYER, D. et al. 2017. Persistent Complications of Child Sexual Abuse: Sexually Compulsive Behaviors, Attachment, and Emotions. *Journal of Child Sexual*

- Abuse* [online]. **26**(2), 140-157 [cit. 2017-07-08]. DOI: 10.1080/10538712.2016.1269144. ISSN 1053-8712. Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/10538712.2016.1269144>
56. MEZINÁRODNÍ KLASIFIKACE NEMOCÍ – 10. revize. 2006. *Duševní poruchy a poruchy chování*. Praha: Agentura HPA, 251 s. ISBN 80-85121-11-5
57. MICHANČOVÁ, S. 2004. Sexuálně zneužívání dětí v optice reality. *Teologické texty: Časopis pro teoretické a praktické otázky teologie* [online]. (4) [cit. 2017-01-29]. Dostupné z: <http://www.teologicketexty.cz/casopis/2004-4/Sexualne-zneužívání-děti-v-optice-reality.html>
58. MILFAIT, R., 2008. *Komerční sexualizované násilí na dětech*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-320-8.
59. MIOVSKÝ, M., 2006. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada publishing, 332 s. ISBN 80-247-1362-4.
60. NOVÁKOVÁ J, ZÁŠKODNÁ H., 2016. *Syndrom CAN, sociálně právní ochrana dětí, sanace rodiny*. *Zdravotníci sobě*. 4, 1-30. ISBN: 978-80-905751-3-4.
61. NOVOSAD, L., 2004. *Základy teorie a metod sociální práce*, II. díl. Liberec: Technická univerzita v Liberci, ISBN 80- 7083- 890- 6.
62. RADA VLÁDY PRO LIDSKÁ PRÁVA, 2012. *Podnět Rady vlády ČR pro lidská práva ke sterilizacím žen v ČR prováděným v rozporu s právem* [online]. [cit. 9. 7. 2017]. s. 14. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/cz/ppov/rlp/cinnost-rady/zasedani-rady/zasedani-rady-dne-17--unora-2012-98737/>
63. PÖTHE, P. 2005. Sexuální zneužívání dítěte v rodině. In: Weiss a kol., *Sexuální zneužívání dětí*. Praha: Grada Publishing a.s., s. 95-125. ISBN 80-247-0929-5.
64. ROSENBERG, D. A. 2003. *Munchausen Syndrome by Proxy: Medical Diagnostic Criteria*. *Child Abuse & Neglect*, 27, pp. 421-430.
65. ROWAN E. L., 2006. *Understanding child sexual abuse*. Jackson: University of Mississippi Press. ISBN 1-5780-6807-X.
66. SENN, T. E. et al. 2007. Characteristics of Sexual Abuse in Childhood and Adolescence Influence Sexual Risk Behavior in Adulthood. *Archives of Sexual Behavior* [online]. **36**(5), 637-645 [cit. 2017-07-08]. DOI: 10.1007/s10508-006-9109-4. ISSN 0004-0002. Dostupné z: <http://link.springer.com/10.1007/s10508-006-9109-4>
67. SCHILD, S., DALENBERG, C.J., 2015. "Consequences of child and adult sexual and physical trauma among deaf adults", *Journal of Aggression, Maltreatment and*

- Trauma*, 24(3), pp. 237-256. ISSN 0926771. Dostupné z: <https://www.scopus.com/record/display.uri?eid=2-s2.0-84929028828&origin=resultslist&sort=plff&src=s&st1=child+sexual+abuse%2c+consequences&nlo=&nlr=&nls=&sid=231523D29C37702F1BC2B2F718A9E9E0.wsnAw8kcdt7IPYLOOV48gA%3a10&sot=b&sdt=b&sl=47&s=TITLE-ABSKEY%28child+sexual+abuse%2c+consequences%29&relpos=159&citeCnt=1&searchTerm=>
68. SIEVERDING, A., 2009. *Pedosexuelle kriminalität: Grundlagen zur verhütung von Straftaten*. Teil 2, Prevention. Kriminalistik. 63(4), s. 112-119
 69. STAŠOVÁ, L., SERBOUSKOVÁ, H., 2012. *Mezilidské vztahy v rodině v percepci dětí mladšího školního věku*. Sociální studia. 9(2), 65 - 82. ISSN 1214- 813X.
 70. STRAUSS, A. L., CORBIN J., 1999. *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Brno: Sdružení Podané ruce, SCAN. ISBN 80-85834-60-X.
 71. STŘELEČEK, S. et al., 1992. *Kapitoly z rodinné výchovy*. Praha: Fortuna, ISBN 80-8529-8848-8.
 72. ŠEĐOVÁ, K. 2007. Zakotvená teorie. In: R. Švaříček, Šeďová K. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*, pp. 84-96. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-313-0.
 73. ŠPECIÁNOVÁ, Š., 2003. *Ochrana týraného a zneužívaného dítěte*. Praha: Linde, ISBN 80-861-3144-0.
 74. STAKE, R. c1995. *The art of case study research*. Thousand Oaks: Sage Publications, ISBN 978-0803957671.
 75. ŠUSTR, J., 2008. Můchhausenov syndromy v zastúpení (by proxy). *Psychiatrie pre prax* [online]. [cit. 2017-01-29]. 8 (5), ISSN 1339-425. Dostupné z: <http://www.solen.sk/pdf/324961b4f4e012b010fdda19965b6ed1.pdf>
 76. ŠVECOVÁ V., 2016. *Osobní pohled dítěte na výchovu, která probíhala mimo vlastní rodinu*. Diplomová práce. České Budějovice. ZSF JCU.
 77. TAUBNER, V. 1996. *Nejstřeženější tajemství - sexuální zneužívání dětí*. Praha: Trizonia. ISBN 80-85573-72-5.
 78. TĚTHALOVÁ, M., © 2013. Sexuální zneužívání může trvale poškodit sebeobraz dítěte. In: *Rodina.cz: Každodeník o dětech a rodičích* [online]. [cit. 2017-01-29]. Dostupné z: <http://www.rodina.cz/clanek9322.htm>
 79. VÁGNEROVÁ, M., 2014. *Současná psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha: Portál, ISBN 978-80-262-0696-5.

80. VACHOVÁ, P., 2011. *Problematika zneužívání v České republice*. České Budějovice, Diplomová práce. TF JCU.
81. VANÍČKOVÁ, E., HADJ-MOUSSOVÁ, Z., PROVAZNÍKOVÁ, H., 1995. *Násilí v rodině. Syndrom zneužívaného a zanedbávaného dítěte*. Praha: Karolinum, 63 s. ISBN 80- 7184-008-4.
82. VANÍČKOVÁ, E., PROVAZNÍK, K., HADJ-MOUSSOVÁ, Z., et al., 1999. *Sexuální násilí na dětech. Výskyt, podoby, diagnostika, terapie, prevence*. Prah: Portál, s.r.o., 1999. 120 s. ISBN 80- 7178-286-6.
83. VANÍČKOVÁ, E., KLOUBEK, M., 2006. *Komerční sexuální zneužívání dětí: manuál pro lékaře*. Praha: Česká společnost na ochranu dětí, 106 s. ISBN 80-239-6471-2.
84. VYKOPALOVÁ, H., 2001. *Sociálně patologické jevy v současné společnosti*. Olomouc: Univerzita Palackého. ISBN 80-244-0337-4.
85. WEISS, P. et al., 2000. *Sexuální zneužívání – pachatelé a oběti*. Praha, Grada Publishing ISBN 80-7169-795-8.
86. WEISS, P et al., 2005. *Sexuální zneužívání dětí*. Praha: Grada Publishing, 264 s. ISBN 80- 247-0929-5.
87. WEISS, P., 2010. *Sexuologie*. Praha: Grada, ISBN 978-80-247-2492-8.
88. CHILD WELFARE, ©2013. *What is child abuse and neglect? Recognizing the Signs and Symptoms*. [online]. [cit. 2017-01-29]. Dostupné z: <https://www.childwelfare.gov/pubPDFs/whatiscan.pdf#page=2&view=How> Is Child Abuse and Neglect Defined in Federal Law?
89. WILMES, D. J. 1988. *Parenting for prevention - for parents, teachers and other concerned adults*. Minneapolis: Johnson Institute Books, ISBN 0-935908-46-3.
90. WIRTZ, U., 2005. *Vražda duše – incest a jeho terapie*. Praha: Portál, ISBN 80-7178-975-5.
91. YÜCE, M., et al. 2015. The Psychiatric Consequences of Child and Adolescent Sexual Abuse. *Nöro Psikiyatri Arşivi*, 52(4), 393–399. <http://doi.org/10.5152/npa.2015.7472>
92. ZÁŠKODNÝ, P., H. ZÁŠKODNÁ, 2014. *Metodologie vědeckého výzkumu*. Praha: Curriculum, 204 s. ISBN 978-80-87894-03-3.
93. ZNEUŽÍVÁNÍ V RODINĚ. 2012. *Sexuální zneužívání*. [online]. 1.11. [cit. 2017-07-09]. Dostupné z: <http://sexualni.zneuzivani.cz/>
94. ZUZANA, S. 2014. *Hra na pavoučka*. Praha: Triton, ISBN 978-80-7387-812-2.